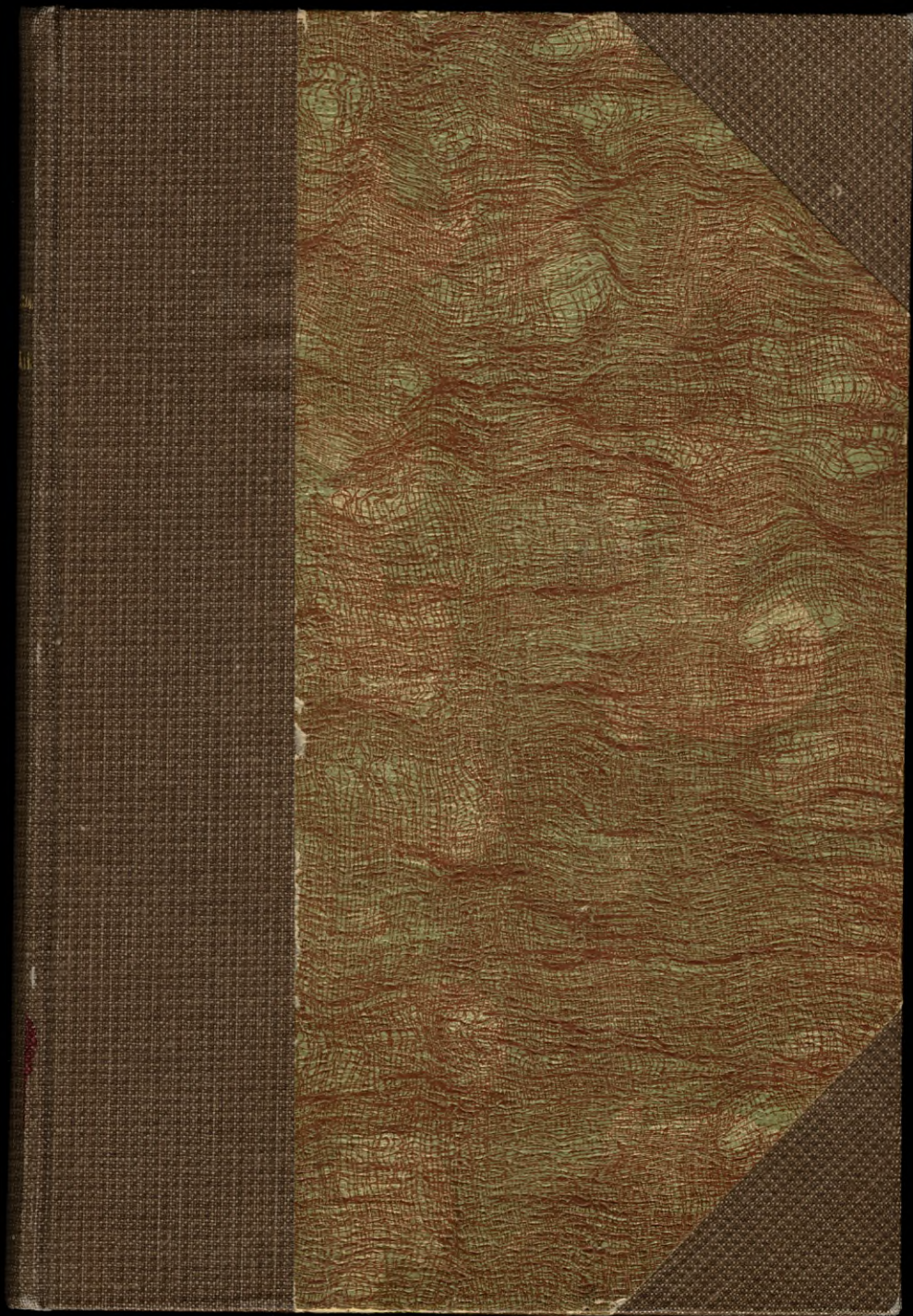

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

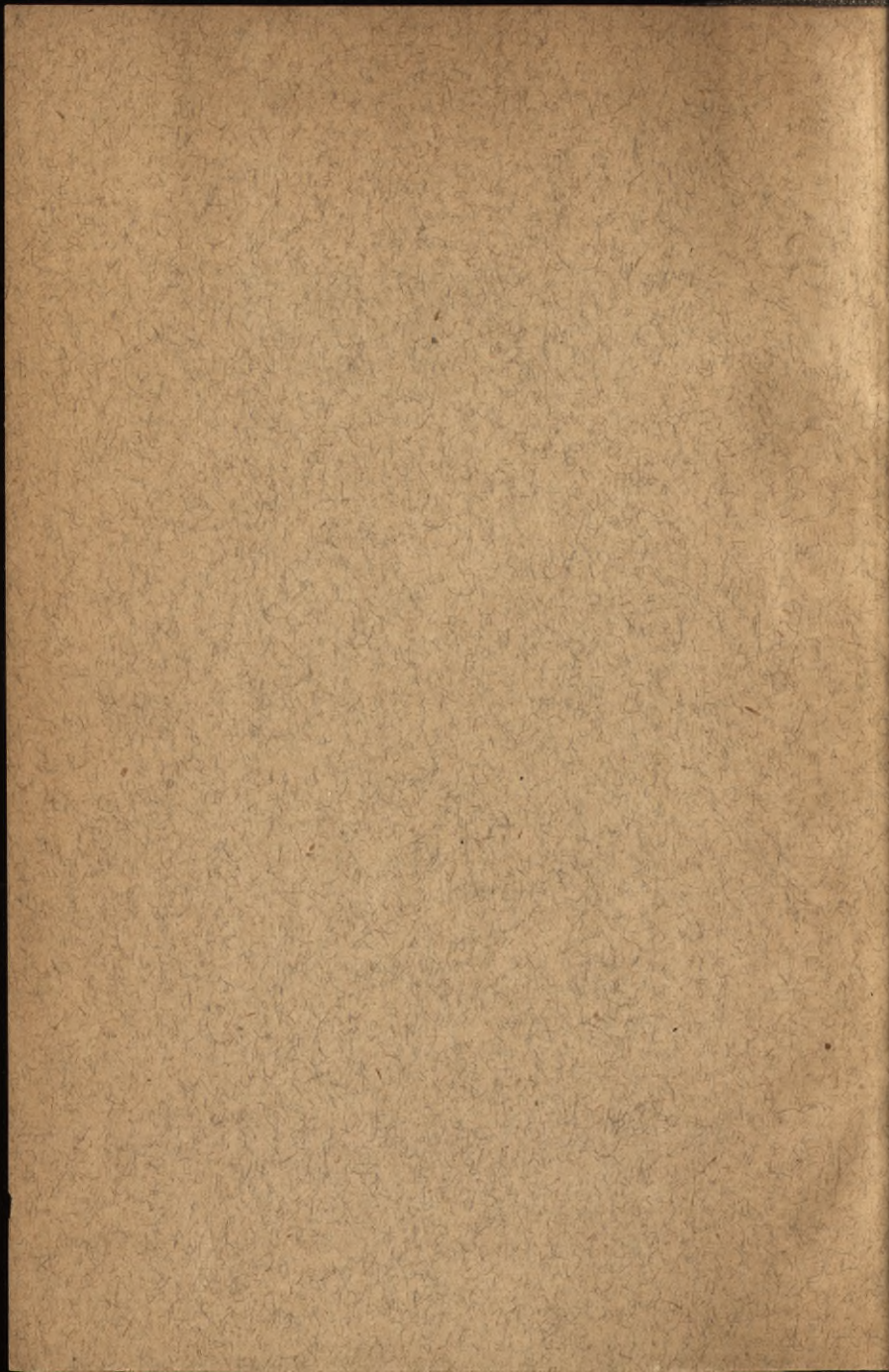
EJ HEMLÄN

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIOTEK

100179 5064

LIGAPOJKEN EROS

THE HISTORY OF THE

LIGAPOJKEN EROS

HISTORIER OM BARN OCH DÅRAR

AF

HUCK LEBER

[= Klara Johansson]

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

PAPPERSLEVERANTÖR: LESSEBO PAPPERSBRUK. .
TRYCKT HOS ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG
STOCKHOLM, 1907

INNEHÅLL.

FÖRORD OM LÖGNEN	VII
BARN OCH DÅRAR	
LIGAPOJKEN EROS	3
GIFT!	8
DEN NYA BEATRICE	15
SAFIRRINGEN	22
ALWILDA VON GLÜCKENTREFF	30
MANNEN MED VYER	35
RECENSENTENS STADIER	40
DEN PANTSATTA LIFSÅSKÅDNINGEN	45
SKÄMTTIDNINGENS TRAGEDI	49
JULENS ÄNGEL PÅ INSPEKTION	55
DET RÄDDADE TESTAMENTET	61
HÄSTENS UPPMARSCH	65
JERUSALEMS FÖRSTÖRING	70
SKALDENS HEMLIGHET	77
DET SVENSKA RYKTET	81
DEN BABYLONISKA FÖRBISTRINGEN	85
UTSIKTSTORNET	90

DEN VANSINNIGE SOMMARGÄSTEN...	96
BRÖLLOPET I CARLSONVILLE	104
RÄTTVISANS EGEN	109
URSOCIETÉN	115
DET BLÅA FÖRKLÄDET.....	121
SVENSKA VÅRAR	127
SÖRENSENS NATTLJUS	132
DEN SKÖNA SYNDERSKANS SPEGLAR	135
DEN BLIDE LÖWENBORGS MUSIK	139

SENTIMENTALA RESOR

TURISTFRÖJDER VID SILJAN	145
SVENSKA MÖNSTERSTADEN	150
DÄR SVERIGE TAR SLUT	155
BAKOM KEJSARENS BILD	161
AUDIENS HOS GOETHE.....	167
SÖNDAG I NÜRNBERG	173
ERLANGENS ROMANTIK	179
HEINRICH HEINE	185

FÖRORD OM LÖGNEN.

Med fasa och moraliskt gagn har väl enhvar i tidiga år inhämtat historien om den lögnaktige lille gossen, som var behäftad med den okynniga vanan att skria: »Vargen kommer!»

Vi veta hur mycken öfverflödigt oro han vållade anhöriga och grannar, och vi kunna ana hur grofva bannor hvarje dylikt alarm inbragte honom. Ack, en olycksdag anlände ju berörda varg och förtärde i ro den lögnaktige lille gossen, utan att en kotte i byn tog notis om de vanvettiga nödrop, som den kvalfulla situationen säkerligen föranledde honom att uppsända.

Denna fina och koncentrerade historia ger otvunget upphof till ett par reflexioner.

Hur utsökt väl, hur fulländadt konstnärligt måste inte denne lille gosse ha ljugit, eftersom icke en nyans af ångest i tonfallet synes ha skilt hans utan twifvel hjärtslitande döds-skri från det lekfulla skrån han förut plägat hängifva sig åt! Lögnen var denne lille gosses patos, hans djupaste väsensegenskap — i samma ögonblick han svek sin dämon och utan om-svep framlade ett faktiskt sakförhållande måste han gå under.

Men vi måste tränga längre in för att nå den oändligt djupsinniga berättelsens moraliska kärna.

Jag tar näppeligen miste om abc-boksförfattarens mening, då jag påstår, att han framför allt har önskat inskräpa de

vådor, som alstras af den allmänt grasserande misstro lögnen åtnjuter. Gripande ådagalägger han, hur ett förhoppningsfullt lif går till spillo, hur en helgjuten existens krossas — endast därför att mänskorna icke lärt sig uppfatta lögnen som en sanningsbärare. Ty i själfva verket hade den lögnaktige lille gossen hela tiden talat sanning, han hade profetiskt anteciperat ett verkligt faktum . . .

Lögnaktige lille gosse! Med rörd och innerlig sympati lägger jag i tankarna en krans vid foten af det grafmonument, som du väl knappast blifvit hedrad med. Måtte det förunnas mig att ljuga som du, till dess vargen tar mig, och som du lykta min bana med en sanning på läpparna, den första och den sista!

Huck Leber.

BARN OCH DÅRAR

Ligapojken Eros.

I

— Blir du då aldrig stor, du odygdspåse? — utbrast hon med rösten svällande af oresonlig modlerrstolthet.

— Om ett par tre tusen år kanske! — väsnades den sprattlande piltan med sin ålders förtjusning öfver stora, runda tal.

Drottningen af Cypern fick ett smärtedrag öfver sitt himmelska anlete, satte suckande ner sin bortskämde och — man kan ju våga nämna det nu, när historien är såpass gammal — illegitime son och mumlade ångestvekt:

— Då finns jag inte mer . . .

Den gudomliga spådde sant. Visserligen blef det henne förunnadt att upplefva sonens på sin tid mycket omtalade samvetsäktenskap med flickan Psyke, en backfisch ur den puraste aristokratin, fager umdter ögonen och utstyrd med de rikaste anlag; men gossen hade ju nått och jämt uppnått konfirmationsåldern, då han tog detta förhastade och välmenta steg. Vi veta alla, hur tokigt det gick för de båda brådmögma ungdomarna, hur en liten både förklarlig och försvarlig indiskretion å hennes sida retade honom till att midt i natten upplösa hushållet och återgå till ett fladdrande ungarlslif. Det löper ju också många historier om hur den förfärade samvetsmakan, upp-fyllt af kärlekens blöta och öfverdrifna ånger, efter den första tåreskuren kastade ner det nödvändigaste i en portativ kappsäck och gaf sig ut — på tredlje

klass som en botgörerska — i den lättstötte älska-rens spår.

Man kan med tämlig visshet antaga, att detta trassel mellan de bägge kära barnen — flickan Psyke stod ofantligt högt i sin höga svärmors ynnest — blef den yttersta orsaken till drottningens af Cypern förtidiga bortgång, om än den officiella dödsattesten uppgaf andra komplikationer. De sista ljud, som hunno öfver hennes stelnande läppar, framburo till sonen, som knäböjde vid hufvudgården, en af aningsfullt allvar genomträngd bön att han måtte försona sig med sin öfvergifna hälft. Gossen lofvade, som man alltid lofvar under dödens tumskruf, och modern vardt stoft. Men hennes ousägliga skönhets majestät andas ännu i denna dag i en underbart porträttlik staty i Louvren, tämligen ramponerad och dessvärre armlös, så att den gudomliga icke förmår i helig harm knyta sina händer mot Lutetia, den stad af jordens alla, som är minst värdig att hysa henne.

Sonen knöt en krusflorsrosett på sin båge och glömde, i sin förtviflade saknad efter den dyrkade modern, sitt löfte att fara Psyke till mötes. Nu har det som bekant påståtts, att samvetsmakarna för längesedan, ja redan under den cypriska drottningens lifstid, lyckligen återförenats; men detta är endast ett af de mångfaldiga rykten, som skjuta upp likt en ogrässkörd kring hvarje skilsmässoskandal och frodas genom tanklös upprepning. Ingen, som åt-

njuter något slags bekantskap med Psyke, har någonsin låtit lura sig af det.

Saken är den, att Psyke oväntadt snart ledsnade vid sin spaningsresa, aftackade de privatdetektiver, som hon engagerat för ändamålet, och löste returbiljett — denna gång på andra klass — för att i hemmets ro, nu ostörd af en förälskad ynglings bråk, tänka öfver förhållandet. Denna tid af lidelsefri besinning blef utgångspunkten för den sällsamma och rika utveckling Psykes umgängeskrets med häpnad och nära nog svindel iakttagit hos henne. Minnet af Eros sackade undan, tills det dröjde endast som en liten svart prick vid horisonten, nätt och jämt synlig, men på intet sätt lockande eller intressant. Ung och strålände är hon alltjämt — Psyke skall aldrig åldras — men sekler af mognad skilja henne från den nyfikna backfisch, som viftade med nattlampan öfver Eros' sömn-druckna ögon.

Hvad honom beträffar, så har han tyvärr knutits i växten och blifvit kvarstående på konfirmationsålderns nivå. Man skönjer alltför väl, att han i förtid mist sin vördade och oförgätliga moders ömma, kloka ledning samt tagit oberäknelig skada af bristen på Psykes lyftande kamratskap.

Med en ciselerad salongspistol i ena handen och den andra i byxfickan drifver han nu omkring och afskjuter — i stället för de forna vingade pilarna, som susade rakt genom blödande hjärtan och stucko ut ur offrets rygg — små dåliga hagel, som med

möda tränga genom öfverhuden och alstra ett irriterande, liksom prickande obehag under skinnet. Detta kallas sedan erotik och vållar mycken otrefnad. Men denne näpne ligapojke med sina fula grimaser, sitt svamliga slangspråk och sina Lill-Jansfasoner anslår dock som ingen annan moderlighetens diskantsträngar inom medelålders kvinnobarmar. Han kilar från knä till knä, blir kramad och pussad och proppad med konfekt, och de smilande tanterna, som inte veta hur väl de vilja honom, smickra honom med det jollrande smeknamnet »store Eros». Psyke ler öfverseende, när hon hör talas om det — hon är ung och icke öfver sig behäftad med moderlighet.

Ett synes mig emellertid sympatiskt hos ligapojken Eros: de sista hundra åren har han alltsom oftast vidtagit ärliga åtgärder för ett närmande till Psyke. Han har gång på gång tubbat än den ena, än den andra af sina svaga fostermödrar att ta på sig sin bästa klänning och gå till Psyke och förehålla henne, hvilken omätlig förlust hon lider genom att låta Eros irra lös; och Psyke är ganska höflig och uppmärksam, som man bör vara inför äldre personer, men hennes svar blir jämt detsamma, mildradt af ett försynt smålöje:

— Jag ska gärna ta den lille slarven till nåder igen, bara damerna vill vara snälla och alldeles ta sin hand från hans uppfostran — tills vidare kan han inte has i rum . . .

På den punkten står nu frågan.

GIFT!

Mellan de skånska bondväfsgardinerna flödade ett gyllene morgonljus öfver den mahognymöblerade salen, tände hoppande gnistor på byfféns gedigna silfverpjäser och bredde en dallrande löpare öfver det välbesatta frukostbordet, vid hvilket disponenten Harald Stånggren och hans lagstadda värdinna höllo på att avsluta sin måltid. Öfver det hela hvilade en out-säglig men pinsam doft af familjelif och en upprörande prägel af hemtrefnad.

Disponenten, en man med glupska ögon och starkt utbildade käkar samt med en viss brutal tyngd fördelad öfver hela sin varelse, kort sagdt, en äkta man, hade redan börjat hoprulla sin servett, då han plötsligt åtrade sig, bredde ett tjockt smörlager på ett rån och sköt fram sin kopp, i det han yttrade:

— Kan jag få en liten påtår, femton droppar eller så?

En stark rodnad spred sig hastigt öfver Beda Stångrens fina anlete, en ilning genomfor hennes späda gestalt, och den mjuka lilla handen, som vanställdes af tvänne breda, släta ringar, grep kramplikt i bordskanten.

— Harald — frampressade hon slutligen mellan sina bleka läppar. — Harald, jag står inte ut med detta längre!

Den tilltalade tryckte sorgfälligt ett rån öfver det smörbestrukna, bet af ett knastrande hörn med sina starka, hänsynslösa tänder och afsköt en förståelselöst spörjande blick mot den som i kyrkoboken stod antecknad som hans vif.

— Jag har ingenting att anmärka mot dig, Harald — återtog Beda med mera behärskad, men alltjämt skälfvande stämma — jag vet, hur noggrannt jag än forskar, ingenting att beskylla dig för, men, Harald — för mig står du som den skändligaste förbrytare. Afbryt mig inte! Jag vill en gång tala. Jag vill skrika ut sanningen. Ha! Sanningen — och du! Se bara på denna stilfulla matsal, detta dyrbara duktyg, denna öfverdådiga mat! Allt detta är bekostadt med *dina* pengar, och här skall jag sitta på dina skulpterade stolar och äta i kräslighet, bara för att jag sammankedjats med dig af samfundets bojor. Harald, detta är *mord* på min personlighet, på allt det fria och ranka, det högborna inom mig...

Rösten dog bort i en kväfd torrsnyftning. Beda lutade öfvervåldigad sitt hufvud mot bordduken och begrof fingrarna i hårets yppiga svall. Några sekun-

der hördes intet ljud utom rånens knastrande mellan disponentens tänder. Med ett oförliknligt stolt kast höjde Beda åter sitt hufvud och utbrast lidelsefullt:

— Ur denna förnedring sliter jag mig lös nu och för alltid!

Harald Stånggren böjde sig ner efter servettringen, som rullat under bordet, och frågade ansträngdt, med en grubblande rynka vid näsroten:

— Hur har man ordnat för sig då? Föreligger några bestämda planer? Förlåt frågan, men jag kunde väl alltid stå till tjänst med något praktiskt råd.

En skugga af kväljande oro lägrade sig öfver Bedas rena drag, och i tragisk vanmakt stirrade hon på sina veka händer. Den lömska dolkstöten hade träffat i hjärtat. Barbaren höll henne i sitt våld. För henne gafs ingen väg från hemmets dörr. Inom fångelsemurar var hon dömd att tråna bort sin komfortabla tillvaro, brännmärkt inför världen med hustrunamnet. Kvinnans öde! Hon gaf till ett lågt, bittert skratt. Ljusnade aldrig en gryning för slafvarna, bräckte aldrig frihetens dag?

— Harald — började hon sakta och liksom tvekande — jag skulle kanske kunnat hålla af dig...

Disponenten doppade tankspridt en rädisa i saltkaret och lyfte frånvarande blicken mot väggklockan öfver byffén.

— Jaså — genmälde han trögt.

— Ja — fortsatte hon — om det inte vore detta — detta gräsliga, att jag står offentligt uppskrifven

bredvid dig, att mitt lif är hopbundet med ditt, att min bostad anses böra vara din, att mina barn, om jag får några, ska betraktas som dina, att... å-å-åh!

Det ljud som ett nödskri. Disponenten doppade en ny rädisa.

— Men du vet nog, att du har mig i säkert förvar — återtog hon lugnare, men med något outsägligt skärande i tonen — hvart skulle jag ta vägen, hvad skulle jag göra, med hvilka medel skulle jag förskaffa mig en ställning motsvarande den jag nu — o fasa! — innehar? Du vet det alltför väl, och därför fortsätter du att mörda mig. Men vänta, vi får väl se...

Skrämmande gåtfullt hade hon uttalat de sista orden, och det var med en sällsam höghet hon reste sig från frukostbordet och skred öfver det bonade golvet mot salongsportiärerna.

Disponenten följde henne med blicken, tills hon försvunnit, och höllde därefter i en half kopp kaffe åt sig. Kaffet var dock ljumt.

* * *

Vid inträdet i salongen öfverraskades Beda af att en högväxt, blond man med ädla, karaktärsfulla drag, djupblå ögon och fulländad hållning steg upp från en fåtölj i rummets andra ända och bugande nalkades henne.

— Jag hade ett litet ärende till disponenten — förklarade han med världsmannens fina ledighet — och blef visad hit in. Jag stör kanske herrskapets frukost?

Tryckningen af hans hand hade för Beda uppenbart sällhetsvärldar, som hon dittills oklart anat i sina drömmar.

— Långt därifrån, notarien — svarade hon med ofrivilligt smekande tonfall — vi har just *slutat*... Men min — disponenten gick visst till kontoret. Är det något jag kan uträtta?

Bedas förvirring hade meddelat sig till notarien — ett kaos af känslor lästes i hans förunderliga ögon, och hans hand slöt sig kraftigare om hennes.

— Ja, kanske det... jag vet inte... jo... nej... ack, hvad frågar jag i denna stund efter disponenten? — stammade han som berusad.

— Än jag då? — utbrast hon jublande och stolt med anletsdragen förklarade af ett ömhetsskimmer. — Än jag då? Hvad frågar jag efter disponenten?...

— Det är då mig du älskar? — hviskade notarien bäfvande.

Hennes blick svarade, och inom en sekund hvilade hennes hufvud mot hans rockuppslag och hans armar om hennes empireklädning.

Hon var den första som återvann besinningen. Hon lyfte sitt hufvud, insvepte honom i en innerlig blick och sade gladt och fritt:

— Så går vi då med samma.

— Är det inte bra här? — mumlade han drömmande. — Hvart vill du gå?

— Ut i världen. Hand i hand, älskade!

Notarien bleknade af lycka och förmådde icke artikulera ett ord.

— Ta mig med som jag går och står — se jag lämnar allt och följer dig långt, långt härifrån, till ett kärlekens fria land...

Notariens händer kring hennes midja darrade, han bet sig i de fylliga läpparna och utbrast med en underton af ångest:

— Dyraste, har du pengar? Jag har inga...

Hon ryckte till och tycktes icke fatta... Plötsligt stelnade hennes drag i ett uttryck af vild skräck.

— O ve! — klagade hon hjärtslitande. — Till denna dag har han öfverhopat mig med allt, fastän jag ryst för att ta emot det, men om jag nu träder inför honom och ber honom om de pekuniära förutsättningarna för min kärlekslycka, skall han säkert afvisa mig. O, jag känner honom...

— Jag fruktar det — inföll notarien nervöst. — Och nu måste jag gå. Farväl!

Förintad sjönk hon ned i en hörnsoffa och lyssnade som i dvala till ljudet af hans bortdöende steg på de mjuka mattorna. Kvinnans öde! Hon gaf till ett lågt, bittert skratt.

Så satt hon ännu, då disponenten en halftimme senare visade sig i salongen.

— Kan hälsa från notarien Gustafsson — yttrade han fryntligt. — Han var just nere hos mig på kon-
toret.

Hon sträckte sig fram och frågade andlöst hopp-
fullt:

— Berättade han, att han älskar mig och att jag
älskar honom öfver allt på jorden?

Disponenten antog en förvånad min och snoppade
en cigarr.

— Det nämde han ingenting om. Vi hade inteck-
ningsaffärer.

Hennes blick slocknade, ett matt stönande trängde
öfver hennes läppar, och med uppjudande af sina
yttersta krafter utropade hon svagt:

— Du *mördar* mig, Harald!

Disponenten repade eld på en tändsticka, vände
sig rakt emot den lidande kvinnan och frågade bety-
delsefullt:

— Hvarför gifte du dig med mig?

Men härpå orkade hon icke svara.

DEN NYA BEATRICE.

EN FÖRLOFNINGSHISTORIA.

Hedersöfverliggaren Friberg smetade med en frusen gest rockkragen tätare om öronen — han upptog en half bänk framför Linnés monument — och fullföljde högt en dittills invärtes monolog:

— Energi ja — det är hvad de saknar, piltarna nu för tiden, uppe hos oss åtminstone. Ingen stadga, ingen uthållighet. De har inte väl klottrat in sig och begynt nosa litet på studierna, innan de leds vid dem, axlar frack, tar examen och flaxar sin kos igen. Fåglarna vete, hur de bär sig åt för rästen. Det går väl till på det viset, att de stoppar tio öre i ett automatgap och plockar ut betygen fixa med sigill och allt, lika vigt som en smörgås med kräftstjärtar. *Alma mater* har skrudat sig i köksförkläde och stryker smörgåsar åt små gossarna — ha ha ha! Jaja, väl bekomme! Men energi, det är hvad som mankerar . . .

Jag hade med tankfull beundran lyssnat till den erfarne och meriterade mannens välöfverlagda klagan

och inföll nu i ett plötsligt begär att egga hans själf tillit:

— Sant sade du. Men är det inte lyftande att som du stå orubblig och aldrig sviktande som en klippa midt i de akademiska generationernas rastlöst rullande ström... Det stadiga föredömet i manlig seghet och koncentrerad vilja... Och så vidare, du förstår?

Hedersöfverliggarens borstiga mustascher tänjdes af ett leende, men vemodet vek ej ur hans blick. Plötsligen bet han sig i läppen, rynkade pannan och skrufvade på sin gedigna öfverkropp. Efter dessa preliminära åtgärder yttrade han halfhögt och med en försagdhet, som ingen dödlig undantagandes ett dussin numera pensionerade professorer torde ertappat honom med:

— Bilden var inte oäfvnen, men — jaja — kort sagdt — det där med energin — hvad ger du mig för det — jag har för mig, att jag också en gång möjligen kan ha dabbat mig i det hänseendet...

Hans sinnesrörda beteende och dunkla tal väckte min oro. Det förefaller mig ibland, som om Friberg på något oförklarligt sätt utvecklats till förläshet. Detta intryck uppenbarade sig nu på nytt, och jag vände mig deltagande rätt emot honom med frågan:

— Menar du, att du hemfallit åt flitning eller...

— Hysch! — hväste Friberg, åter sig själf. — Inga fula ord i min närvaro! Nej, nu ska jag knuffa in dig på rätt spår. Jag har nämligen ryckvis tyckt

mig skönja, att du innehar ett litet mått af omdömesförmåga — du behöfver inte bocka dig —, och jag ville fördenskull inhämta din mening angående problemet, om jag i förevarande fall brustit i energi eller om mina bemödanden uppnått det möjligas gräns. Frågan är, utan omsvep sagdt, belägen inom den sfär, som numera populärvetenskapligt rubriceras erotik.

— A-ah! — Jag stirrade.

Friberg tillsände mig en mörk snedblick och fortsatte med strängt allvar:

— Detta ämne hör som bekant till humaniora. I motsatt fall skulle jag med säkerhet — med tämlig trolighet — inte dragit det inom kretsen af mina studier. Och så måste jag undanbe mig sturskhet på grund af mitt, så att säga, förtroende — och framför allt afbrott. Det lilla du kunde önska klämma fram betraktar jag på förhand som föga värdt att höra. Alltså, som tysken säger!

Och hedersöfverliggaren biktade:

— Smärre och mera momentana erfarenheter måste ju ett lif som mitt, utan skryt, ha erjudit åtskilliga; men endast en gång har jag varit hvad jag skulle vilja kalla förlofvad. Sitt stilla, det är längesedan bänken var nymålad. Tretton år vidpass torde det väl vara nu. Hon var bättre familjeflicka och gick på föreläsningarna i ästetik — det ansågs nämligen bildadt och lättfattligt. Jag skådade henne första gången vid ett sådant tillfälle, då jag af

misstag eller ovarsamhet eller kanske i någon numera förgäten afsikt slumpat med. Han i katedern yrade om *Divina Commedia* och redogjorde för innehållet i de två första akterna, som nu dock partiellt trillat mig ur minnet. Hon satt två bänkar framför mig, litet på sned, i halfprofil, och med mig var det finis. Äska inga upplysningar om hennes apparition. Inventering har sällan varit mitt fack. Totaleffekten var blond och smal och bedårande — hvad det öfriga beträffar, så återfinnes det af den intresserade i romanböckerna *passim*.

Nå, hvem var det som traskade på de ästhetiska föreläsningarna intill ändan, hela terminen igenom, änskönt de hölls i ottan? Jo jag, undertecknad. Skämdes som en duschad hund gjorde jag, matlaget stack mig hvarenda middag med perfida förfrågningar om det eventuella datum för min tentamen, han i katedern observerade mig, och jag hade blankt ingen möjlighet att på ett respektabelt sätt förklara min ihärdighet. *Hon* låtsade om ingenting. Jag har läst någonstans, att fruntimmer brukar manövrera efter den metoden. Kan det vara Hesiodos som listat ut det där . . . Nå, det kvittar. Jag befarade emelleitid själf, att jag komprometterade henne, och skällde mig ibland oridderlig, som gick så bröstgänges tillväga. Men lögn var det, att jag kunde låta bli. Jag har alltid haft en bra portion gåpåare i min naturell. Ja, här är svalt — slå upp kragen, så slipper du sitta och fnysa. Det stör mig.

Hvar var jag nu? Jo, maj kom och föreläsningarna stoppade. Må gudarna förlåta mig, men jag *sörjde* dem. Verkligt. På en nation valborgsmässafton hade jag upptäckt en syssling till henne, och den lade jag tvärt bort titlarna med, ehuru väl han var nyfödd medikofilare och därjämte af tungusart. Men I himmelska makter, hvad hade jag inte mage att göra för *henne*? Något längre fram vardt jag af en händelse underkunnig om att hon brukade i sällskap med sin syster förmiddagspromenera åt Geijers dal. I anledning här af tog jag regelbunden motion längs Flusterpromenaden. En gång var medikofilaren med, och jag nickade åt honom, under det hjärtat ryckte upp i vrångstrupen. Ja, den sekunden förgäter jag sent . . .

— Men talade du då aldrig? — vågade jag blygt ifylla den uppståndna pausen.

— Jo visst — vidtog Friberg lifligt. — Jag talade så godt som hvarenda morgon med mitt dåvarande städ i frågan. Inte absolut direkt förstås, mera antydande och kringgående; men jag trodde mig alltid kunna skörda någon fördel af det. Jag är dock inte fullt viss om att Beata mäktade genomtränga förhållandena och klart öfverskåda situationen. Hon bara svängde sin dammtrasa på det för personer af hennes ställning egna, förströdda och afsiktslösa sättet, och hennes råd gick väsentligen ut på minskning af alkoholkonsumtionen samt förtärande af en

sorts kvacksalvardekokt, hvars ingredienser jag inte erinrar mig.

En afton mot slutet af maj lejde jag ett par basar i mitt matlag och ett par tenorer från annat håll till serenad utanför hennes bostad. Min passion hade kulminerat och kunde inte tillfredsställas med ringare medel. Jag medger att steget var förtvifladt. Vid midnattstid var vi uppställda utanför huset, där familjen bodde en trappa upp, och företaget begyntes. »Sof i ro», skallade det uppåt de åsyftade fönstren, och vid Gud, tycktes de inte ta oss på orden! Inte en ljusstråle, inte en gläntning på rullgardinerna. Jo, till slut, när vi dragit en fyra, fem melodier, tittade en smålänning ut genom ett af vindsfönstren och släppte ner en tjugofemöring, som han sade sig tillåta oss att rumla upp, ifall vi aftågade på fläcken.

Ja, det var inte allom gifvet att räkna ut, att familjen hade sina sofgemak inåt gården . . .

— Och sedan då? — manade jag, intresserad och undrande.

— Förhållandet var brutet — suckade han. — De reste till en badort, och där svek hon mig för en tullförvaltare. Men säg mig nu på heder: arbetade jag redligt för att vinna henne, eller synes jag dig i något afseende ha ådagalagt slapphet?

Jag satt några minuter tyst och grubblande, ty jag ville icke förhastna mig. Slutligen lade jag handen fast på hans arm och sade med djupt eftertryck:

— Jag frikänner dig — du gjorde allt hvad du kunde. Hon lekte med ditt hjärta, men din heder är fläcklös. Gräm dig inte öfver de ästhetiska föreläsningarna; skenet var emot dig, men ditt motiv var upphöjdt. Friberg, du har aldrig svikit ditt väsens egenart! För öfrigt påminner din kärlekssaga starkt om Dantes, som nog fallit dig ur minnet . . .

Hedersöfverliggaren tackade mig med en vacker, nästan fuktig blick.

SAFIRRINGEN.

Sfinx — — dämon — — vampyr — —
(*Tusentals författare.*)

Droskan saktade sin slamrande fart, stannade, rutschade bakåt några steg och stannade på allvar. Taxametern utvisade jämt en krona. Den åkande betalade nervöst och störtade mot porten, utan att körsvennens försynta harklingar mäktade väcka honom till sinnesnärvaro och hågkomst af drickspengarna. Den bestulne droskmannen vände med en ondsint klatsch, och herrn försvann genom porten.

Därinnanför rådde en septemberaftons dunkel. Med växande ångest famlade han fram till trappan, trefvade uppför och nådde maktlös den tamburdörr, till hvilken hans hjärtas trånad stod. Skulle han sätta allt på ett kort? Eller skulle han sträcka ut sig på det imiterade mosaikgolvet och bida döden? Härligare lott är att gå ut ur lifvet med illusionens soliga leende på läpparna än att möta en kylig tjänsteande, som kanske meddelar, att den älskade har gått på en föreläsning, hviskade smekande den ena

rösten. Men detta golf är hårdt att ligga på och en poliskonstapel kan gå döden i förväg, varnade den andra, och den segrade.

Med den stora beslutsamhetens ro öfver sina bleka drag tryckte han på den elektriska knappen, och en mörkrädd jungfru sköt upp dörren på glänt.

— Fatta mod — hälsade han otåligt — jag har inga papper och kuvert att utbjuda, och lika litet är det min afsikt att anhålla om två öre till nattlogi. Däremot skulle jag vilja veta, om fröken är hemma?

Och då den alltjämt otrygga varelsen dröjde med svaret, klämde han vigt sin smärta gestalt genom springan och ilade fram till en synbarligen välbekant dörr, på hvilken han bullersamt knackade. En klangfull altstämman manade honom att stiga på, och i ett nu var han förvandlad.

Skyggt, nästan krypande skred han öfver denna tröskel och darrande lyfte han blicken mot denna kvinna, som han älskade och som för åtta månader sedan upphört att älska honom. Noga räknadt åtta och en half.

Där stod hon längst bort i det aflånga gemaket, stödd mot ett svartbetsadt damskrifbord, och vände mot honom den svala och förlägna uppsyn man plägar bestå den olägligt uppdykande medbrottslingen i en längesedan afslutad historia.

— Jag får väl hoppas att vara igenkänd — framstötte han flämtande, i det han långsamt steg närmare,

— Helt säkert, Hugo — genmälde hon utan betänkande — fastän det visst är längesedan jag hade det nöjet och du nu har benan i midten.

Förunderligt rörd och uppmuntrad af dessa skenbart så enkla ord tryckte han varmt den höfligt bjudna handen och tog plats i en emma.

— Ack ja — försökte han vemodigt, när pausen hotade att bli kväfvande — det är underligt att minnas gamla tider . . .

— Visst är det så — inföll hon lifligt. — Jag ser så ofta som i en skum och dallrande vision de första hågkomsterna från den tid då mitt medvetande vaknade — små underliga, halft komiska detaljer . . .

— Ragnhild, mitt medvetande vaknade först när jag mötte *dig!*

Hon blickade på honom med ett uttryck af mild förvåning.

— Ja, folk är mer eller mindre tidigt utvecklade. Men då måtte du ha ondt om minnen, bästa Hugo.

— Tillräckligt — stönade han, krampaktigt snärjande sina fingrar i borddukens fransar — tillräckligt för att drypa etter i hvar bägare jag för till mina läppar!

— Apropå — utbrast hon med en plötslig glimt af sörjande ömhet — du minns väl hur jag tiggat dig om att akta dig för denna olycksaliga whisky som . . .

Hoppets yrsel grep honom, han böjde sig fram och sträckte hänförd ut sina händer:

— Hvad är whisky för mig, jämfördt med — o denna omtanke — jag menar bara — bara du ville . . .

— Jag vill ingenting, absolut ingenting — afvärjde hon känslolöst och vände sig mot skrifbordet för att sätta frimärken på ett nyss färdigskrifvet bref.

Förkrossad föll han tillbaka mot emmans starkt svängda ryggstöd och slöt ögonen för att begrunda hvad som kunde återstå att göra.

— Ragnhild — kom det slutligen beräknadt lågmäldt — jag har gjort en resa i landsorten i sommar.

— Jaså.

Utan aning om försåt fuktade hon omsorgsfullt de bägge tioöres frimärkena.

— Ja, det har varit en angenäm sommar — fortfor hon, då intet afhördes från emman.

— En helvetisk sommar — rättade han vekt förebrående — men det hör inte hit. Bland annat kom jag till en liten stad . . . Sa' du något, Ragnhild?

— Nej, var så god.

Brefvet var i ordning, och hon vände sig åter mot sin gäst.

— En liten stad, där jag vandrade omkring som i en bittert ljuflig dröm, Ragnhild.

Hon föreföll icke intresserad. Han måste rycka närmare. Godt!

— Den hvitmålade ekan låg ännu och gungade vid stadskassörens brygga, Ragnhild.

Nu höjde hon blicken snabbt. Ah, hon började känna igen sig! Vidare.

— Alarna längs gångstigen doppade sig i ån och på den gröna bänken i grottan lästes ett ganska välskuret, fastän litet ramponeradt monogram . . .

— Årtalet då? — inföll hon yrvaket men hejdade sig och började gnida en nickelram med penn-torkaren.

— Var det ett årtal också?

Det glittrade af triumf i hans ögon. Ack, när man förstår sig på kvinnor . . .

— Hvad den stigen var härligt smal mellan gräsvallen och åbrädden!

— Man kunde nätt och jämt gå två i bredd — ljudet det drömmande från henne.

Skulle han vara framme? Sakta räckte han ut handen efter hennes, grep den och tryckte den långsamt, allt starkare och starkare. Hvad var det för hårdt som rispade honom? Han lyfte hennes hand upp i ljuset, och ett blått skimmer glänste mot honom från ringfingret.

Safirringen! Han mindes den nu. Det var inte han som hade satt dit den. Ha, kvinnor! . . . Han rodnade af sjudande harm, slungade besinningslöst handen ifrån sig och trädde ett par steg tillbaka. Fåfängt sökte han efter det tillintetgörande ordet.

Hon hade likaledes rest sig och återtagit sin svala, dock ej längre förlägna uppsyn. Det blef hon som bröt tystnaden:

— När du nu går, är du kanske snäll och lägger det här i lådan på hörnet.

Han tog brevet mellan två fingrar, ögnade på adressen och kastade det lidelsefullt i golfvet.

— Må detta vara den sista skymfen du tillfogar mig — hväste han. — Jag ska ögonblickligen sända upp ett stadsbud att forsla denna — denna innehållsrika skrivelse med dubbelt porto. Mig ser du aldrig åter!

I nästa sekund stod han på förstugans imiterade mosaikgolf och störtade med dödsförakt utför de mörka trapporna.

Därupe i det aflånga gemaket stod hon kvar i samma ställning vid det svartbetsade damskrifbordet och vred tankfullt leende på safirringen.

* * *

Tre månader senare.

Han satt viljelöst hopsjunken i en andraklasskupé och stirrade slött på »Rökning förbjuden». Hans hela hållning och utseende tydde på ett förfeladt lif.

Snälltåget stannade en minut, och en dam trädde raskt in. Han såg ovillkorligt upp, och hon ryggade för hans blick.

— Var så artig och slå dig ner — mumlade han intresselöst. — Jag är inte våldsam. Mitt vanvett är af ett mildt och harmlöst slag.

Hon satte sig stillsamt midt emot honom. Tåget ruskade i väg, och det söfvande rasslet verkade lugnande på dem bägge.

— Minns du när vi råkades sist, Hugo? — började hon omsider i trefvande ton.

— Nej — svarade han hårdt efter en stund.

Hon böjde ödmjukt hufvudet, och det blef tyst på nytt.

— Hugo — återtog hon slutligen.

— Jag är en bruten man — upplyste han vresigt.

— Lämna mig i fred.

— Det var bara det jag ville säga dig, att jag har tappat safirringen — fortfor hon oförtrutet.

Han spärrade upp ögonen och reste sig halft, men sjönk ned igen och riktade åter sin uppmärksamhet på »Rökning förbjuden». Hjärtat bultade hörbart genom den impregnerade resrocken.

— Var inte ledsen för det, du får väl en ny — lyckades han krysta fram.

— Ja, egentligen har jag inte precis tappat den, snarare kastat bort den.

Nu vände han sig emot henne med ett häftigt ryck, och tusen stridande känslor lästes tydligt i hans förvridna drag. Öfver hennes anlete låg ett skimmer af oändlig blidhet och barmhärtighet.

— Allt kunde vara glömdt och förlåtet, Hugo!

Ah, hon glömde och förlät! Hvilket? Hvad var det fråga om? Hans tankar förvirrades. Det var ädelt i alla fall, storslaget af henne. En härlig kvinna, den enda . . .

— Och du har verkligen kastat bort den? — mumlade han sakta och räckte ut sin hand som förr en gång, men innan hon hunnit fatta den, ryckte han den tillbaka och utbrast hotfullt:

— Hur ska jag kunna veta det? Jag tror dig inte. Jag tror dig aldrig mer. Möjligen om jag hade sett det med egna ögon . . .

— Fäll ner fönstret, Hugo, och lär dig att tro på mig — afbröt hon med en värld af löften i sin lätt beslöjade stämma. — Nu kan du med egna ögon se den försvinna, om du vill. *Här har jag den i resväskan!*

Stel af fasa såg han den blåa stenen blänka i lampskenet. Ha, kvinnor! Afgrundslögner i det sista . . .

En half minut senare hade han satt alarmapparatens i gång, tåget stoppade och en oerhörd panik följde.

Själff hoppade han blixtnabbt af och försvann i natten, och järnvägsstyrelsen har aldrig lyckats få den brottslige identifierad och bötfälld. Ty den kvarlämnade dam, som vid personalens tillskyndande sysslade med att vrida omkring en safirring på sitt finger, var icke i stånd att lämna några upplysningar om medpassageraren.

ALWILDA VON GLÜCKENTREFF.

LEFNADSKONSTNÄR.

Dahin, dahin . . .

Goethe.

Det från den soldruckna antiken ärfda begreppet lefnadskonst — denna förnäma omvärdering af alla värden! — kan icke bättre försinnligas för hjordmänskan än genom demonstrerandet af ett sällsynt lefnadslopp, som i sin linjerena helgjutenhet format sig till en besjälad mosaik! Ett sådant exempel möter oss i Alwilda von Glückentreff, den frejdade diktarinnan af »Famose Tischreden», »Meine berühmten Umgangsfreunde» och »Bekannte Persönlichkeiten».

Med det brådmogna förutseende, som i barnets århundrade kommer att blifva regel, föddes Alwilda von Glückentreff, under första fjärdedelen af det gångna, i så mycket förberedande seklet, i soliga hemförhållanden och i en högättad familj, där den abcbok, med hvilken man alltjämt kväfver de spåda personligheternas intellektuella intressen, ersattes af Goethes

»Wahlverwandschaften» och den musikaliska utbildningens första trappsteg utgjordes af Beethovens nionde symfoni, med hvilket nummer man i Sverige anser sig böra sluta!!

Utän vetskap om tillvaron af de betlehemitiska barnamordsanstalter, hvilka i Sverige öknämnas skolor, erhöil den uppväxande Alwilda i sitt stilriktigt inredda hem en sorgfällig och harmoniskt mångsidig uppfostran, där såväl religion som matematik lyste med sin frånvaro.

Sålunda rustad, fördjupade hon sig med det asketiska allvar, hvilket utgör den högsta potensen af lifslustens fullhet, i den konfirmationsundervisning, som kom henne till del från en aktad komminister, och öfvergick med den äkta idealistens beslutsamma snabbhet, under en månskenspromenad i stadsträdgården, till panteismen, den enda religion, som bringar lyckokänslor åt ett fint bildadt hjärta!

Med den kyska instinkt, hvilken låter den borne lefnadskonstnären under väntan på den lifsafgörande lidelsen afvärja starkare erotiska närmanden, lät hon en äldre herre bereda henne det första svärmeriets korta fröjd och kval, hvilket dock efterlämnade ett visst vemod, som hon med säker hand befriade sig från genom entusiastiska lektioner i gitarrspel.

Så stod hon då färdig att undfå den stora kärlekens elddop! När borgmästarens brorson, hvilken genom fleråriga universitetsstudier bragts till tvifvel på

vetenskapen, återkom till hemorten, ingicks efter djupa själsstrider en hemlig förlofning. Ungefär samtidigt uppgaf Alwilda gladt sin tro på den personliga odödligheten.

Med det oinskränkta frihetskraf, hvilket är den enda boja elitindivider kunna fördraga, utbytte Alwilda och Heinrich inga andra trohetseder än den att ömsesidigt underrätta om kärlekens slocknande, så fort detta inträdde. Då Heinrich, efter att genom den oförskräckta frisinthet, för hvilken familjekretsen sällan äger resonans, ha gjort sig omöjlig i samhället, begaf sig bort för att ingå som reporter i ett radikalt blad, var således detta det fasta evighetsband, som sammanknöt dem.

Med den förinnerligade ostördhet, hvilken jagets oafåtliga koncentrerande på sig själf alstrar, fullföljde Alwilda afrundningen af sin personlighetsdaning. Den mot sig själf obrottsligt trogne individualistens kraf på en verkligt personlig insats äfven i nöjen kom henne att upphöra att besöka baler, när hon icke längre blef uppjuden, och under perioder af häftigare förkylning lät hon med den osökta takt, hvilken utgör etikens finaste blomma, sina sångöfningar ligga nere!

Den obönhörliga mekaniska världsordning, hvilken styr våra viljor och känslor, fogade emellertid så, att en sorg beredd Alwilda genom Heinrichs bristande ordhållighet. Den älskade ynglingens bref vordo allt sällsyntare och skulle, om vykort —

jämte inventionssoffan en af samtidens svåraste sedlighetsförbrytelser! — då varit uppfunna, helt visst öfvergått till sådana. Genom Heinrichs faster blef Alwilda upplyst om orsaken: Heinrich hade fattat ett lidelsefullt tycke för sin bästa väns hustru. Att den älskades hemlighetsfullhet i denna angelägenhet skulle framkalla sorgsna toner ur Alwildas sprödt organiserade själssträngar vållar ingen undran hos den förstående. Saken blef emellertid längre fram tillfredsställande uppredd, då hon fick veta, att hennes väsens utkorade tegat, emedan han tänkt sig, att den nya lidelsen måhända skulle gå öfver, innan meddelandet om densamma nått henne.

Den kraftnedsättning, hvilken hos finkänsliga naturer gärna plägar följa på en erotisk besvikelse, angrep Alwildas fysik, och med den lyhörda uppmärksamhet på det egna väsendets hälsomöjligheter, som endast anträffas hos verkliga öfvermänikor, tvekade hon ej att besöka en badort.

Då hennes far ingick i den stora förintelsen utan att efterlämna den betydande förmögenhet, hvilken utgör en af grundvalarna för individualitetens fulltoniga realiserande, öfvergaf Alwilda familjehärden för att i främmande hufvudstäder uppsöka de starka intryck och rika upplevelser, hvilka hennes artistiska instinkt förestafvade henne som oafvisligt nödvändiga. Med den saknad af akademisk bildning, hvilken skapat henne till den logiskt kännande och kunskapsrika person hon blifvit, såg hon sig lyckligt utesluten

från den osköna konkurrenskamp, som i våra dagar tenderar att bli det enda sambandet mellan man och kvinna!!

Som gäst och husförestånderska i ryktbara mäns hem vann hon det dagliga bröd och den elektriserande själsnäring, utan hvilka äfven en härskarenatur har svårt att häfda sig. Under dessa förhållanden hämtade hon ock stoff till dessa själfullt genomglödgade böcker, hvilka ökat mänsklighetens förråd af biblar!

Skön och vördnadsbjudande i sin strålande ålderdom sitter Alwilda von Glückentreff nu vid sitt stilfulla tebord, inramad af de enfärgade tapeter, utan hvilka den lösgjorda individualiteten gripes af hädelsebegär, och gläder sig i aftonrodnadens milda rubinglans åt de examina hon aldrig tagit, åt de platser hon aldrig beklädt.

För framtidens kvinna, som skall vända sig från det nyttiga för att mejsla sitt lif till ett konstverk, är *hon* det stora mönstret!

MANNEN MED VYER.

NORMALNOVELL.

En man trädde dröjande ut ur en bred och modernt låg samt konstfärdigt sirad port vid Strandvägen. En frän vårluft med en svalka som från smältande is dref i långa fläktar emot honom och hvirflade upp hans oknäppta öfverrock. Med en trött åtbörd, i hvilken dock innerst inne glödde en gnista af hånfull energi, svepte han det sidenfodrade, i sömmarna helt lätt nötta plagget om sig, kastade en blick, som ingenting såg och dock insög allt, på den spräckligt hvitblå himlens simmande skyflagor och styrde sina tryggt sviktande steg nedemot staden — nedemot det hetsigt pulserande, förrådiskt leende, glupskt slukande vidundret. På den upptorkade, dammgråa trottoaren sysslade två små smutsiga trasvargar med att trilla kulor — små kulörta glober, som för dem representerade förmögenheter.

— Det första vårtecknet! — mumlade mannen
— det första vårtecknet!

Och ett leende af oändligt vemod fårade hans munvinklar.

— En gång — tänkte han vidare — var jag så löjligt säll som dessa späda busfrön; en gång trillade jag brokiga kulor vid en solbegjuten väggkant, och när jag hade förlorat den sista, trodde jag, att jag inte skulle vilja lefva längre . . . Ack, hvilken oresonlig och förtjusande lycka! Det vill rätt mycket till för att jag nu inte skall vilja lefva längre.

Ett ungt par strök hurtigt förbi honom — en skägglös ung man med skära kinder och alltigenom af engelsk snitt samt en vårklädd dam med en glänsande fiskmås på hufvudet. De gingo arm i arm, och man skulle svårligen kunnat köra flata handen emellan dem.

— De där bägge äro hvad man kallar förlofvade — tänkte mannen, och melankolin i hans gråblå ögon djupnade till världssorg. — De komma att gifta sig inom kort, och det blir ett fullt stilenligt bröllop med *déjeuner dinatoire* och riskastning på järnvägs Perrongen. Om jag skulle gå fram och berättas dem hvad det blir sedan? Å nej, de skulle inte tro mig, särskildt inte hon, och de kunde möjligen vända sig till en poliskonstapel. Det angår mig ju för rästen inte. Enhvar må spela idiot på sin *façon*, som salig Fredrik den store plägade uttrycka sig.

En ny tanke häktade sig vid de föregående och kom honom att småle bredare.

— Fredrik den store ja! Det är nära nog det roligaste af hela klabbet, att de ännu på fullt allvar klistra fast sådana där etiketter på somliga aflidna personer. Saken har blifvit vana och skälen äro numera bortglömda. Men frågar jag efter den egentliga skillnaden mellan mig och Fredrik den store eller gärna Napoleon dito, hvad det beträffar, så får jag visst ta mig ledigt en tid för att vänta på svar. Differensen skulle väl egentligen vara den, att jag såsom son af en nyare och visare tid har skådat en smula djupare och har reda på litet fler saker. Tja!

Öfver Norrmalmstorg sneddade beskäftigt en sällan bruten ström af promenerande, välbehagligt badande i den ocean af stickande ljus, som öste ner öfver den stora gråa fyrkanten. Spårvagnarnas pingel ljöd gällt och utmanande, och droskkuskarnas blåroda kinder satte en dristig färglick i ljusharmonin.

Mannen spände ut sina näsborrar och insöp den af bekymmerslös vårglädje mättade atmosfären. Ah, detta var Stockholm! Den sjudande och feberheta staden med sina många tusentals viljors oafåtliga kamp, med sina strålande bulevarder och sina svarta prång, med sin yra och sin bitterhet...

En landsortsbo med snäf ytterrock och knän på byxorna stannade framför honom och frågade efter en gata. Mannen betraktade honom leende och gaf ett allvarligt upplysande svar. Landsortsbon tog åt

den ruggiga cylindern och gick med säkra steg åt galet håll.

— Han begrep inte hvad jag sade — resonerade mannen, upplifvad af mötet — och han kommer kanske aldrig att hitta den gata han letar efter. Men gör väl någonsin någon af oss det? Vi äro alla landsortsbor inför det stora okända.

Kungsträdgårdens nakna kronor tycktes sväfva fria i soldiset, och kring hvarje kvist tecknade sig en ljuskontur. Högröstade damer med fladdrande boor stormade Hellbachers konditori på hörnet, och några dussin manspersoner af alla åldrar drömde framför anslagstaflan med tidningstelegrammen midtemot. Ett tomt hofekipage, som kom majestätiskt bullrande nedför Hamngatan, hejdade fotgångarna och fastnaglade deras sysslösa blickar. Mannen gick vidare tvärs genom parken med ett omärkligt drag af ömkan öfver sitt fintskurna anlete.

— Det är vår nu — tänkte han — och de ha nog måhända en oredig förnimmelse af det, alla de som springa och trippa och gapa och svänga med käppen och lyfta på kjolarna. Det är vår nu, och det dröjer allt längre, innan jag får se det röda skenet öfver Kungsholmen, de violettröda flammorna, som spegla sig i vattnet och som alltid tyckas mig båda den nya stora dagen, då allt det gamla och slitna är förbrunnet och då en klarare sol skiner öfver ett folk af kungar...

En karl med brinnande näsa och klädd i pjaltor

af en regnbågsskiftande kulör snuddade vid honom på sin vacklande framfärd. Mannen ryckte ovillkorligt till, men hämtade sig, drog upp en nypräglad femtiöring ur västfickan och räckte den med yttersta fingerspetsarna åt den berusade individen.

— Han får nog åtskilliga nubbar för den slanten — tänkte han gillande — och aftonen blir glad. Men hvad skall jag själf ta mig till? Hvdan kommer jag och hvart går jag? Det vet ingen, minst jag själf. Här går jag och går och tänker och utför små betydelselösa handlingar, och jag kunde troligen precis lika gärna ha låtit bli allt det där. Jag vet verkligen inte längre, om jag är en mänska eller en roman eller kanske bara en tidskriftsspalt...

RECENSENTENS STADIER.

3157

En af hjärnuppmjukning i förtid afliden recensent har af något motiv, som jag ännu grubblar öfver, testamenterat mig den dagbok, som jämte en större kollektion författarbrief utgjorde det värdefullaste af hans kvarlåtenskap, hvilken för öfrigt inbragte 57 kr. 81 öre på konkursauktionen. Denna dagbok är ett fenomen såtillvida, som det väl måste kallas unikt, att en person med det yrket lider af den illitterata skrifpassion, som i sina lindrigare former leder till privat korrespondans och hvars yttersta konsekvens är en *journal intime*.

Att en baktanke på framtida publicering rufvade bakom hvarje rad undgår ingen mänskokännare, och grafologen skönjer tydligt, huru hvarje bokstafssläng uppbäres af ett stilla hopp att en gång varda en autograf. Jag begår således ingen indelikatess mot den hänsofne genom att prisgifva några utdrag, tjänliga att karakterisera olika perioder af hans bana. Helt visst skulle denna erbjudit ett vida allmänna intresse,

om den förlupit mera typiskt och därigenom lämnat ett autentiskt bidrag till recensentens psykologi, men äfven en undantagsutveckling förtjänar att uppmärksammas. Jag börjar med den hädangångnes inträde i yrket.

10 okt. 1890. Hurra! Det tycks ändå synas på mig, att jag duger till något. Jag kommer upptågande på redaktionen, bockar mig höfviskt (tja, man får förnedra sig en smula), presenterar mig, namn, akademisk titel, hufvudämne, litterära antecedentia o. s. v., räcker fram dikten, ombedes att sitta ner i en hygglig fåtölj och får en angenäm pratstund. När jag vandrar dädan, har jag en roman i fickan, som skall kalfatras. Och jag lofvar, att det skall ske med lust! Jag har redan grundligt knogat igenom femtio sidor och satt väl sina hundra kråkor i marginalen. Hvad man läser helt annorlunda, när det gäller att se opp och hålla efter, än när man som plebs tankeslött sväljer ner grodorna. Jag ler, när jag tänker på att den här luntan ännu i går skulle ha förefallit mig ganska skicklig och kanske underhållande. Å ja, tråkigt har jag ju inte af den.

Egentligen är det en underlig skickelse, att just jag skulle bli recensent. Det hade aldrig föresväfvat mig ens i drömmen. Jag har, så långt jag kan minnas, dragits med helt andra författarplaner.

4 mars 1891. Bourgeoisin tycker visst, att jag är sträng. Jojo, af peppar får man tårar i ögonen. Men mig lurar man inte till att dikta reklamer —

kritikerns uppgift är ju icke densamma som annonsörens. Och jag undrar just hvad min ålder angår dem — jag har aldrig publicerat mitt prästbetyg.

Det är i alla fall nöjsamt att sköta om sitt lands litteratur. Nu när jag är fullt varm i kläderna, går det också med en schwung, som visst förbluffar redaktören en smula. Hvad som står fast är att jag funnit min mission.

27 nov. 1893. Diktningen är en utmärkt trampolin för kritikern. Allt hvad jag drömmer och funderar öfver, allt hvad jag begär att få slunga ut bland människorna sticker jag in i mina artiklar om andras arbeten, och på så vis blir hvarenda recension något själfständigt, en dikt af mig rent af. Författarna vinna också på kuppen, deras böcker framträda i en särdeles vacker dager, i det de prydas med idéer, som de få till låns af mig. Den där puerila metoden att jaga efter bockar och upphäfva ett tjut hvar gång man lyckas lista ut någon oegentlighet är ett oting; ser man ordentligt efter, träffar man alltid på något värdefullt, och då är det kritikerns plikt att spinna ut detta så långt det räcker. Jag fick en bukett mörkröda rosor i dag från fru K. . . för min anmälan af hennes »Bundna själar».

3 dec. 1896. Sammanträdde som vanligt med Göran och Olle på Operakällaren för att fatta beslut om jullitteraturen. Det mesta afgjordes utan vidare diskussion, men angående Kruséns dikter tog jag mig för att häfda en annan mening än deras. Göran blef

arg, och Olle anmärkte med ett retsamt löje, att min åsikt visade en pikant öfverensstämmelse med Håkansons i Fosterlandsbladet. Nå ja, inte håller jag så fasligt på den, och inte har jag lust att sticka af mot vänkretsen. Det skulle väcka för mycken skandal, då vi ju alltid pläga uttala oss i hufvudsak lika. Utan en konsekvent fasthållen ståndpunkt blir kritiken pladder och nonsens.

20 april 1898. I går träffade jag Palmlund på biblioteket, han slog följe med mig och bad mig äta middag i all enkelhet hos honom i dag. Jag kände mig något flau, eftersom jag alltid sablat ner mannens romaner, men jag kom mig inte för att neka, och nu har jag varit där. Det var ett ovanligt angenämt hem, och han blef mig verkligt sympatisk, under det han anspråkslöst men ändå inte utan stolthet och entusiasm gaf mig inblickar i sin författarmetod och sina dikteriska afsikter. Man är egentligen inte kvalificerad att bedöma ett verk utan att man personligen känner dess auktor och af hans egen mun erhållit de intima upplysningar, som ensamma äro i stånd att sprida ljus öfver dess tillblifvelsehistoria och egenart. Så fort jag hinner, skall jag repetera Palmlunds nitton volymer. I nästa månad kommer en ny.

28 febr. 1900. En kritiker borde aldrig ens till utseendet känna en författare. Åtskilliga af dem jag varit bror med har jag nu fått på såpass distans, att de lyfta hatten för mig på gatan. Det är sådana som jag beprisat, utan att dock för allmänheten fullt

klargöra deras innersta och härligaste. Särskildt af mig hade de väntat ett djupare förstående. Naturen har aldrig ämnat mig till kritiker; hvarför gick jag inte in vid järnvägen, som min mor så lifligt önskade?

19 nov. 1902. Julfloden — ett fängslande arbete — lyrisk fägring — utrymmet tillåter — ansluter sig värdigt — författarens namn borgar — det är med de största förväntningar — utveckling — fördjupning — —

den som kunde somna! — —

Detta är de sista, knappast läsliga rader, som flutit ur den beklagansvärdes penna. Efter allt att döma bilda de ett utkast till en recension, där han saknat kraft att fylla i mellanlänkarna.

DEN PANTSATTA LIFSÅSKÅDNINGEN.

Det var en gång en man, som hade en lifsåskådning. Han hade fått den af sin pappa på konfirmationsdagen tillika med ett silfverremontoarur med 16 rubiner och var lika rädd om bägge pjäserna. Hvarje afton klockan elfva drog han upp dem, så att de skulle fungera tillfredsställande nästa dag, och hvarje morgon klockan half nio tog han dem från nattduksbordet och vandrade välrustad till sitt frukostställe.

En kväll, då han nödgats deltaga i en mindre orgie och hemkommit i tankspridt tillstånd, hade han lagt sig till ro utan att verkställa de ofvannämnda handgreppen, hvilken uraktlåtenhet vid uppvaknandet gjorde sig kännbar genom en tyngande yrselöfvermått samt en svidande törst. Remontoaruret befanns ligga på golvet med spräckt glas, och lifsåskådningen hittade han inte förrän dagen efter. Uret reparerades, och händelsen upprepades aldrig.

På en familjebjudning blef han presenterad för en man, som också hade en lifsåskådning. Detta borde ha förenat dem, skulle man tycka, i synnerhet som deras respektive åskådningar företedde afgjorda likhetspunkter: i politiskt afseende ifrade bägge mot kunglig envåldsmakt, hvad religionen beträffar utgjorde sektoriseringen ett föremål för deras samfälliga afsky, och inom konsten och litteraturen hade bägge åt sig afgränsat bestämda cirklar, utanför hvilkas periferier de icke under några förhållanden togo ett steg. Dessa cirklar skuro hvarandra emellertid ingenstädes, och där kunde följaktligen männen icke mötas, utan bara stå på hvar sin sida om tangeringspunkten och smågläfsa. Äfven religiöst och politiskt föllo de obotligt isär, ty han med uret värnade statskyrkan och den konstitutionella monarkin, under det den andre triumferade öfver kunglighetens afskaffande som en med snaraste klarerad tidsfråga samt strålade af uppriktig njutning vid tanken på samtliga kyrkosamfundens iögonenfallande röta och stundande fall.

Andarna drabbade ganska väldigt ihop, lifsåskådningarna yrde rundt i förmaket, och när ljuskronan skulle släckas på kvällen, plockade värdfolkets minderåriga afkomma upp några på valplatsen kvarblifna flisor af dem, som de sedan under den närmaste tiden gingo omkring och visade i skolan och skördade högt anseende för.

Männen med lifsåskådningarna råkades trots allt tämligen ofta. De hade blodat tand och fått smak på

att pröfva krafter. Ingendera hade märkt, att deras skatter redan under familjebjudningsfejden blifvit något kantstötta. Hvad som mest irriterade remontoarmannen var den andres ideliga skryt öfver att han förfärdigat sin lifsåskådning själf, och han blef inte glad, förrän det af en händelse kom för hans öron, att skräftlaren köpt den färdig i en afbetalningsaffär.

Fröjden vardt likväl icke beständig, ty det begaf sig, att hans pekuniära förhållanden, oakadt de utomordentligt sunda principer, som reglerade alla hans penningtransaktioner, började trassla sig på ett ödesdigert sätt. De tryckande omständigheterna inverkade menligt på hans kämpamod, och det var hädanefter med en viss försagdhet han förde sina trupper i elden. Det föreföll honom, som om fienden likaledes hade börjat spara på krutet. Man kunde rent af inbilla sig att den stund nalkades, då den hvita flaggan skulle stickas ut från bägge hållen.

En eftermiddag, då de stillsamt intogo sitt kaffe på en musiklokal, kastade sig den ekonomiskt bekymrade mannen häftigt tillbaka i den nedsuttna plyschsoffan och sporde med ansträngd beslutsamhet:

— Hur mycket tror du man får på ett silfverremontoarur med sexton rubiner?

Den andres uppsyn uttryckte icke den förlamande häpnad, som frågaren gjort sig räkning på. Han strök af askan på tefatet och yttrade besinningsfullt:

— Det har jag ingen erfarenhet af, för min klocka

har dubbel guldboett, men hvarför stampar du inte din lifsåskådning?

— *Ka-kan* man det? — skrek den bekymrade mannen darrande af hopp.

— Visst kan man det, späda oskuld — log den andre. — Det har jag gjort hundrade gånger med min och i förra veckan sålde jag den kontant till ett nybildadt konsortium.

Med innerlig rörelse räckte den hulpne ut sin hand och kramade f. d. motståndarens.

Remontoarmannen har silfverrofvan med de sexton rubinerna kvar och har kommit på så grön kvist, att han vid tillfälle kan kosta på sig en lifsåskådning, som gått i arf genom åtskilliga generationer af någon ruinerad adelsätt. Såvidt han inte af sparsamhets- och pietetsskäl föredrar att lösa igen sin gamla och låta putsa upp den, tills den blir nästan som ny.

SKÄMTTIDNINGENS TRAGEDI.

Min födelsestad ägde vattenledning, elektriskt ljus, ett trevåningshus, ett metodistkapell, teatersalong (användbar till mycket annat), en socialdemokrat (hamnarbetaren Pihlgren) och två fruar, som det pratades om — hvad fattades då i dess pretentioner på kultursamhällesrang? Då detta spörsmål en gång öfvermodigt utkastades i ett aftonlag på Stadshotellet, var Adrian Blomén ögonblickligen redo med svaret:

— En skämttidning!

Det tog. Sällskapet försjönk i drömmar och några redan förut allvarliga anleten mulnade. Extraläraren och privatskalden Rythmén betalade ostentativt sitt förtärda punschglas och skred dädan. Ett par individer af handelskåren, som åtnjöto framgång i sina affärer och stodo med ena tåspetsen i stadsfullmäktige, följde exemplet, hvarefter stämningen upplättades bland de kvarvarande.

Adrian Blomén — han lifnärde sig med renskrifning hos en advokat, som kallades härads höfding, och

Ligapojken Eros.

titulerades därför notarie — hade säkerligen länge i löndom dragits med den tanke han nu oförberedt framslungat, men med förunderlig behärskning hållit den inne till en stund, då den kunde presentera sig med största effekt. Man erinre sig den spartanske ligapojken, som utan att knysta bar en klösande räfunga vid sin barm. Den ynglingen omkom, men Adrian erhöll sin lön. Hämförelse och hyllning strömmade emot honom från fem själsfränder. Kanske dock att Kuno Holk får undantagas, uppfinnaregeniet, som sedermera skulle vinna världsrykte genom sin föreläsningsautomat — han var icke van att röja impulsiva sympatier för projekt, som upprunnit i en främmande hjärna. Han förhöll sig mera tillbakadragen.

Enhvar kände på sig, att han icke kunde lefva en vecka längre utan en lokal skämttidning, och förnam med salig bäfvan förpliktelsen att medverka till upprättandet af en sådan. Adrian Blomén hade alltihop klart för sig — *han* skulle varda redaktör, och nog kunde de andra både smörja ihop roligheter och rita de gubbar som tarfvades — »Fliegende Blätter» och »Tit-bits» var allt det material man behöfde. Tryckningen skulle Annandagsposten för visso leverera till vänpris. Adrians hoppfullhet smittade stallbröderna, och de började hålla husesyn i sina respektive minnen efter gamla anekdoter och bondhistorier, som de anträffat i bladen eller hört af äldre anförvanter. Hvad som härvid framkom tillfredsställde emellertid ej till fullo Kuno Holk, som något retsamt yttrade ett tvif-

vel om att associationens förråd af skämtsamhet skulle visa sig mäktigt att fylla regelbundet återkommande behof. Men Adrian Blomén var inte i det humöret, att han lät sig nedstämmas af ugglelåt. Han gastade glädtigt:

— Nå, än kammarskrifvaren? I honom torde vi äga en reservfond, som står bi i vår lifstid och där-utöfver. Kammarskrifvaren måste efterskickas på minuten!

Hurrarop upphäfdes, och markören mutades med en tjugofemöring till att springa och hämta den åtrådde. Kammarskrifvaren var den mannen, som var barnfödd sju fjärdingsväg från Göteborg och som utom all annan förödelse han alstrat i samhället lagt den grånade »mannen med vitsen» i grafven. Detta är dock en annan historia, som för längesedan berättats.

Kammarskrifvaren hälsades vid sin ankomst af hjärtliga lefveskrin, för hvilka han tackade i ett formfulländadt anförande, där han bland annat framhöll, hurusom han här i uppenbar strid med skriftens ord befann sig som den ende kallade bland många utvalda. Den uppgjorda planen, som nu förelades honom, väckte hans oinskränkta gillande och beredde honom, påstod han, en verklig lättnad.

— Min kvickhet — fortsatte han — är så öfverväldigande, att den rent af trycker mig, och därför skall det bli mig en lättnad att i stället själf trycka min kvickhet.

Adrian Blomén blinkade triumferande åt Kuno Holk

— där kunde han höra. Att bygga en skämttidning på den mannen var att bygga på ett hälleberg — han slog ju gnistor, bara man kom honom när.

— Men hvad ska vi kalla organet? — utropade plötsligt en af konspiratörerna.

Ja, ditåt hade ingen tänkt, inte ens Adrian. Man insåg emellertid omedelbart, att detta var en vitalfråga. Det vimlade af förslag: Nässlan, Reflexionsspegeln, Ankmamman, Finkammen o. s. v. Men samtliga öfvertrumfades af Kuno Holk, som hof upp sin vederhäftiga röst och förordade *Nötskrikan*. Ordets fyndiga symbolik slog an, och klubban föll bildligt. Efter detta ådagalade Kuno Holk ett dådfullare intresse och gjorde mångt besinningsfullt inlägg.

Stadsfiskalen, som gick sin midnatts rond kring polispatrullerna, kom in och påyrkade i sin ämbetsön blicklig släckning och lokalens utrymning, men ombads att sitta ner och fick en bägare framför sig, hvarefter han blef som en mänska. Vid tutiden konvojerades han hem under sång af de sju sammansvurna och hade då omedvetet tagit fem aktier i »Nötskrikan».

Tre veckor senare utsändes det första numret och gick åt i en nysning. Det var också en ovanligt lofvande introduktion. Första sidans teckning föreställde stadsfullmäktige i damtoaletter, samlade till kafferep, och inuti syntes en hel del korfätande tyska borgare, ett par tankspridda vetenskapsmän med familjeparyler, en tax och några preussiska löjtnanter. Adrian Blomén hade diktat en öfverdådigt nonchalant prenu-

merationsinbjudan, kammarskrifvaren bidrog med åtta nya vitsar och rästen utgjordes af uddiga dialoger, hvilka Adrians yngre bror, som gick i sjätte öfre och ansågs för ett språksnille, hade öfversatt. Se här ett exempel på de sistnämnda:

Väninnor emellan. Arabella: Tom sade mig i går, att allting kläder en skönhet.

Cynthia: Sade han så? Jag tycker likaledes, att denna hatt ej kläder dig.

Naturligt. Professorn: Hvar har jag nu återigen förlagt mina glasögon? Det är mig omöjligt att finna dem.

Professorskan: Det är icke underligt, att du ej kan se dem, ty de sitta ju på din näsa.

Samhället höll på att gå åt af skratt, och det bedyrade, att det aldrig trott så mycken humor finnas till i hela Europa. Och nu inom stadens murar till! Stadsfullmäktige surade dock, och likaså gjorde en tid bortåt alla kårer och individer, som senare i tur och ordning furnerade material till den kommunalpolitiska titelbladsplanschen, som städse förfärdigades af Kuno Holk. Vana och härdning bortnötte emellertid denna ömtålighetens fördom, och det gick snart därhän, att aktade medborgare i förblommerade ordalag beklagade sig, därest de icke blifvit ihågkomna på första sidan. Alla äflades att bli åsidosatta, myste kammarskrifvaren. Detta var en af de tunnsådda grativitsar han efter »Nötskrikans» uppkomst fällde — han anbragte dem eljes alla i tryck till femti öre

stycket, med rabatt om två eller flera förekommo i samma mening. Egentligen var det endast han och Kuno och Adrian och den yngre brodern som stodo i det; de andra medarbetarna voro mera entusiastiska än egentligen skämtsamma. Ett par af dem förtjänade dock sitt bröd med annonsupptagning.

Geschäftet gick så glänsande, att en högfärdsande for i redaktörerna. De beslöto att på kontinentalt vis fjädra sig med *julnummer*. Alltifrån midsommar skrånade de hvarje vecka om detta, och Adrian, som ditills haft åtskilligt bry med ämnen för sina ledare, fick nu ett lätt jobb. Allmänhetens förväntningar upphetsades till en nervositet, som borde ingett redaktörerna ångest. Men de rusade framåt i blindo, och den 30 november var julnumret ute.

Det var på sätt och vis praktiskt, att de hade ordat om det så vidlyftigt förut, ty efteråt blef det inte särdeles mycket taladt om det. Allmänheten slog endast i stillhet ut fönsterrutorna hos Adrian och mörbultade i tysthet kammarskrifvaren en nedmörk afton i hörnet vid Stadshotellet. Skämttidningen miste hela sin prenumerantkrets och måste stoppa.

Af hela företaget återstår endast ett ordstäf, som hopsattes till dess åminnelse: »Mager som en nötskrika».

JULENS ÄNGEL PÅ INSPEKTION.

Julens Ängel, som fordomdags kafvade sig medelst väldiga, silfverskimrande vingar genom den af sakta dalande flingor symmetriskt prydda rymden, men numera, måhända för att undvika uppseende, hjälper sig med galoscher genom den nordiska modden, företog en gång på allerhögsta uppdrag en inspektionsrond genom hufvudstaden mellan grytdoppet och aftonbönen. Han var nämligen beordrad att undersöka, huruvida helgen alltjämt firades bland mänskorna och om detta i så fall försiggick på tillbörligt sätt.

På en stentrappa i Hamngatsbacken varseblef han något, som framtrollade ett oändligt ömt leende på hans bildsköna drag. Det var ett blekt och frysande nödens barn, som sorgset betraktade sin packe osålda vykort med kolorerade bilder af Mälardrottningen.

— Ovårdade planta, jag känner dig väl — utbrast Julens Ängel med sin kärleksklingande stämma — vet du hvad din farfarsfar hette?

— H. C. Andersen — svarade utan tvekan den lilla med klar och sympatisk barnröst.

— Så är det, och det fröjdar mig obeskrifligt att finna dig här — fortfor det himmelska sändebudet och framdrog ur sin innersta bröstficka en liten medicinflaska. — Svälj några droppar af denna mixtur och du skall ögonblickligen inslumra och gästas af de härligaste drömmar om julgran och risgrynsgröt. ja måhända om stekt gås med sviskon och äppelmos . . . Aldrig vaknar du ur den sömnen, och i morgon bitida kommer en snäll poliskonstapel och tar hand om ditt då obehöfliga jordiska omhölje tillika med samtliga dina vykort. Sof ljuft, du lilla!

Ängeln skred vidare uppför backen och mötte en torftigt men snyggt klädd ung man, som i ena handen bar några vårdslöst inslagna matvaror, i den andra en liten, liten julgran. Ängeln stannade, angenämt berörd, och hejdade den brådskande ynglingen.

— Är det alla dina jultillrustningar? — frågade han förunderligt blidt.

— Ja — svarade den unge mannen gladt och vänligt. — Mycket är det ju ej, men min fattiga moder, som vid vårt enda stearinljus bidar min ankomst därhemma i vår sparsamt möblerade vindskammare, skall anse det som en kunglig fest, och för min del vet jag ingen fröjd, som öfvergår den att bereda henne sådan. Hon anar ingenting, ty hon vet icke, att jag i månader inbesparat medel till detta på min ringa lön som boddräng.

— Gå i frid, ädle yngling! — sade Julens Ängel sakta, och ett par tårar droppade ur hans underbara blåa ögon ned på den lilla granen, i hvars grenar de blefvo hängande som diamanter.

Ängeln fortsatte sin vandring nedåt Drottninggatan och steg in i en svagt upplyst liten butik, där en omkring tretti års kvinna i nött men prydlig svart klänning och med af grämelse tärda drag melankoliskt satt bakom disken med hufvudet stödt i handen.

— Du har icke ledigt i kväll, arma kvinna — hviskade Ängeln — under det din principal i skötet af sin bärgade och lyckliga familj hängifver sig åt helgens och välståndets förenade njutningar.

— Det är icke allt — stönade kvinnan, under det en ryckning af omätlig bitterhet öfverfor hennes gråa anlete. — Den man jag älskar och som i mina vårdagar ljög kärlek till mig är inbjuden i familjen, och äldsta dottern, den halaste och hjärtlösaste bland varelsor, har broderat en skrifbordsbricka åt honom, till hvilken hon låtit mig biträda med att välja ut silkesnyanserna. När jag sent i afton släpat mig hem till mitt banala pensionatsrum, har jag endast ett fårblekt kabinettsporträtt af den trolöse, några urfällda bandstumpar och en vissnad pensé att fira jul med . . .

Ängeln klappade lätt som en västanfläkt det sorgböjda hufvudet och smög sig sakta ut med beklämning i hjärtat.

En automobil kom pustande gatan nedåt, och Ängeln steg skyndsamt upp på trottoaren för att icke hindra dess framfart. Utom chauffören innehöll fort-skaffningsmedlet endast en rikt pälsklädd herre och en otalig massa små blygsamma paket.

Ängeln ropade »hallå!», och automobilen stannade som genom ett trollslag.

— Hvarthän med alla dessa tvifvelsutan goda och nyttiga saker? — sporde leende den himmelske.

— Å, jag skall endast göra min vanliga tur omkring Södermalm — upplyste den pälsklädde med ett vackert och försynt leende. — Där bo så många arma, och jag, som är gammal ungarl och har så fullt upp af allt, sätter min högsta glädje i att på en afton som denna med mina omsorgsfullt valda små gåfvor bringa jubel in i kyffena och kåkarna, få rosor att spira upp på armodets kind och så vidare, ni förstår. Men jag har brådtom, ty det finns många låga dörrar att stanna vid. *Au revoir!*

Automobilen stånkade vidare, och Ängeln viftade glädtigt med en flik af sin hvita linongmantel, tills fenomenet försvann vid Fredsgatans hörn. Så gick äfven han i samma riktning.

Utanför Allmänna tidningskontoret fäste sig hans blickar på en tjusande ung flicka, som med en stor korg på armen och kinderna purprade af den lifliga rörelsen sväfvade fram längs husmurarna med elastisk gång. En ren och ljuf lönlig lycka strålade ur hennes

mörka, oskuldsfulla ögon, och Ängeln vidrörde betagen hennes vekt rundade axel.

— Du går barmhärtighetens vägar, dyra barn — förmodade Ängeln.

— Ja — o nej — stammade den unga flickan rodnande och huldt förvirrad. — Jag skall endast gå med litet julmat till en döf och blind gumma och läsa litet ur bibeln för henne, innan jag därhemma firar helgen hos mina föräldrar och fagnar mig åt mina små syskons stormande sällhet öfver sina nya lek-saker.

— Men blir det inte något ensligt för er, uppoffrande tärna, hos den vanlottade gamla? — frågade Ängeln skälmskt.

Rodnaden fördjupades på de lätt fjuniga och ännu barnsligt fylliga kinderna.

— Jag tror nästan — det är inte omöjligt — frampressade hon med älsklig möda — att doktorn, som vårdar gumman, jag menar, att han händelsevis tittar in. O, vi ha så ofta mötts vid detta sjukläger!

— I dag uttalar han *ordet* — inföll Julens Ängel högtidligt — och du får sällskap hem, intagande varelse!

Då Ängeln vände sig om för att fullfölja sin rond, stötte han häftigt mot en mager mansperson, hvars eländiga yttre skvallrade om flydda bättre dagar.

Ängeln bad om ursäkt och anhöll höfligt att få besked om hvart mannen ärnade sig.

— Ingenstädes — meddelade den magre med dof

stämman och en förtviflad gest. — Jag, för hvilken livvets alla ljus äro släckta, jag vankar endast rundt, rundt för att stirra på glansen innanför de rikas och lyckligas fönster och för att inandas doften af de mättas julföda. Jag tillbringar regelbundet min julafton på detta sorgliga sätt . . .

Sade och ormade sig vidare likt en dimfigur.

Efter att ha nickat åt ett par bedårande små rikemansbarn, som återvände från kälkåkning i Humlegården, och rörd ropat efter dem: »Hälsa hem till fru Nyström!» ansåg Julens Ängel sin mission fylld och begaf sig upp till sin boning i höjden för att aflägga rapport inför den mångsysslade dignitären Petrus, som med mulen uppsyn lyssnade till Ängeln. När denne meddelat alla sina erfarenheter, utbrast Petrus misslynt:

— Är det inte, som jag alltid har sagt, att du är väl så dum som du ser ut! Du kan ju inte ens skilja på riktiga människor och individer lössläppta ur en årgång jultidningar!

DET RÄDDADE TESTAMENTET.

MORALISK BARNBERÄTTELSE.

De två små moderlösa barnen sutto sorgset hopkrupna på björnhuden framför den efter engelskt bruk öppna marmorspiseln i biblioteket och åskådade tankfullt lågornas lek. Deras pappa var långt, långt borta i det stora, stora Indien, och deras mamma, som hade haft ljust, lockigt hår och blåa ögon, hade för tre år sedan dött af lunginflammation. Nu bodde de på det stora, dystra, af ståtliga parker och leende ängar omgifna herresätet alldeles ensamma med miss Millins och några tjänare. Miss Millins var den nätt hvitklädda Katies lärarinna. Rudy hade ännu icke börjat läsa, ty han var endast fem år.

Dörren öppnades sakta, och den gamle trogne taffeltäckaren Peggins inträdde med sin vanliga tassande gång. Han ställde en brinnande lampa på bordet och aflägsnade sig efter att vänligt leende ha nickat åt de små.

— Brasan är strax slut — klagade den femåriga Rudy.

— Det gör ingenting — utropade den sjuåriga Katie. — Vi skola med lätthet kunna förskaffa oss en ny brasa, och det en vida bättre.

Den femårige Rudy spärrade upp sina violblå ögon, som voro moderns upp i dagen, och vågade synbarligen icke tro sina öron, som han ärfte efter den i Indien varande fadern.

— Hur skulle vi kunna våga att tända en brasa själfva? — mumlade den lille och skakade sina rika lockar, som på engelskt vis nådde skuldrorna. — Då blefve miss Millins så ond, och ej håller finge vi någon apelsinjam till lunchen i morgon.

— Har du icke sett den stora papperskorgen under skrifbordet? — hviskade Katie hemlighetsfullt till sin två år yngre broder, om hvilken hon i dödsstunden lofvat modern att draga försorg. — Den är alldeles full med papper, som legat där sedan farfar lefde. *Det kan brinna!*

Rudys bildsköna lilla ansikte förklarades till änglalikhet af ett soligt leende.

— Skola vi sätta eld på hela korgen? — frågade han gladt och reste sig med ifver på sina små tultande ben.

— Alldeles icke — förklarade den erfarnare Katie med bestämdhet — vi skola praktisera korgen hit fram och tömma ut papperet på spiselplattan. Sedan taga vi en sticka ur elden och påtända detsamma.

Sagdt och gjordt. Med förenade krafter släpade de båda små moderlösa den stora, tunga korgen

öfver det med mjuka mattor belagda golfvet och välte ut pappershøgen framför spiseln. Modigt stack den sjuåriga Katie sin lilla hand in i brasan och grep en brinnande sticka, som hon förde intill de gulnade och delvis sönderrifna papperen. Lågan slog upp och det blef ett frasande och sprakande, som beredde de små moderlösa en hjärtlig frøjd. De togo hvarandra i hand och började lifligt dansa framför bålet.

Elden hade emellertid redan börjat fatta tag i bjørnhuden, då miss Millins, en smärt ung kvinna i svart sidenklänning samt med ett behagligt och blygsamt utseende, inträdde för att leda de små till deras sofrum. Oset och röken syntes ett øgonblick nära att bringa henne till vanmakt, men därpå ilade hon fram och kväfde elden i bjørnhuden med sin svarta sidenklänning, tillkallade genom høga rop tjänarna med den gamle trogne taffeltäckaren i spetsen och befallde dem att skyndsamt kasta det brinnande papperet i marmorspiseln.

Sedan Katie och Rudy fått hvar sitt glas mjølk med ett stycke plumcake i skolrummet, fördes de utan aftonbøn till sängs af den rödhåriga underhusjungfrun Polly, och följande morgon fingo de till straff för sin obetänksamhet icke taga någon kall afrifning.

Men efter första frukosten, som bestod af kaffe och skinka samt rostadt brød, fann miss Millins, när hon kom in i det nu utvädrade biblioteket, ett endast i kanterna svedt papper kvarliggande framför spiseln.

Då hon tog upp det, befanns det vara den gamle baronetens testamente, som man i årtal förgäfves spanat efter och enligt hvilket fem präktiga egendomar samt ett hus i Londons förnämsta stadsdel, som barnens hårde, mörkhyade farbroder, sir Hugh, tagit i besittning, tillfölo de små moderlösas fader, som var i Indien.

Katie och Rudy lefva nu lyckliga och glada med sin fader, som återkommit från Indien, och bränna aldrig mera något papper, förrän de förvissat sig om att det icke innehåller ett testamente.

HÄSTENS UPPMARSCH.

Stureplan låg tyst och oskyldig i ett mörker, som icke längre skars af spårvagnarnas eldlinjer och prickades af automobilernas irrande lyktgubbar, då mötesdeltagarna började samlas. De kommo trafvande, lunkande och galopperande från alla väderstrecken, och deras dånande framfart slog gnistor ur gatenarna. Under någon trängsel och icke utan små skärmytslingar ordnade de sig efter hand i täta led kring den trekantiga refugen, hvilken utsetts till talarplattform. En viss nervositet härskade i församlingen, många hufvuden ristes otåligt och stampningar och fnysningar förspordes här och där. Slutligen stormade en liflig och smidig liten öläanning, banande sig väg genom massan medelst viga sparkar, upp på plattformen, flåsade i djupa drag, ruskade på hufvudet till hälsning och höjde sin stämma i den andlösa stillhet, som inträdt.

— Bröder, systrar och fränder! — utropade den lille öläanningen, i det han beskref en vältalig halvcirkel med högra frambenet. — Jag tackar er för att

ni så vänligt hörsammat min inbjudan till detta möte, ehuru hvarken min börd eller min samhällsställning skulle tyckas berättiga mig till en så dristig åtgärd. Men då jag nu med stolthet och rörelse blickar omkring mig och ser hufvud vid hufvud, man vid man, så gripes jag af en högtidlig visshet, att samma tidens tankar lefva inom oss alla, att samma vilja besjälär er som mig.

En underlig och kritisk period har begynt för oss. Det går som en skälfning genom hela vårt släkte. Hvad betyder den? Är det ångest eller lättnad eller aningsfullt hopp? Kanske allt detta tillsammans, mina bröder. Öfvergångstider pläga medföra blandade och komplicerade känslor, som man först senare återblickande kan rätt tolka. Jag törs väl påstå, att vi utan fåfäng saknad ta farväl af det förflutna, som dock aldrig skall kallas till lif igen, men den pietet, som utgör ett af vårt väsens noblaste grunddrag och som vi kanske ensamma i skapelsen besitta, hindrar oss att kallblodigt skaka af hvad som varit och lätt-sinnigt spränga framtiden till mötes.

Efter en mytiskt skimrande guldålder, då vi sköna och fria, icke utan vildhet, tumlade oss på evigt gröna paradisingar, har vår historia under årtusenden varit en enda heroisk uppoffring, som saknar sitt motstycke. Traditionen har icke bevarat namnet på honom, den förste af våra förfäder, som fick öga på en klent byggd liten varelse, balanserande på två ben, varkunnade sig öfver den och förpliktade sig

att stå den bi. Men alla ha vi från sekel till sekel följt hans föredöme, förnyat hans löfte och trofast upptagit hans värf. Vår tillvaro syntes olösligt förbunden med de tvåbentas. Vi ömkade dem för deras svaghet och höllo af dem för deras hjälplöshet. Det skall inte förnekas, att vi i vår tur åtnjöto tacksam tillgifvenhet från deras sida, om än deras sätt att lägga den i dagen mestadels var förvånande klumpigt och taktlöst.

Vårt värf är nu fullbordadt, fränder och kamrater! Från de prekäraste vildeomständigheter ha vi med vår sega, osjälfviska sträfvan steg för steg drifvit dem fram till en civilisation så fin och invecklad, att den sätter dem i stånd att undvara oss. Stunden är inne, då vi måste förklara dem mogna och med en välsignelse sända dem bort att lefva lifvet på egen risk...

Ett buller uppstod bortåt Nordiska kompaniet, och en medelålders spårvagnshäst med vresigt yttre skrek gällt, ackompanjerad af de närståendes bifallsfrustrningar:

— Välsignelse var det ja! Hvar sin spark i planeten skulle de tvåbenta ha. Eller är det kanske någon som har hört ett hyfsadt afskedsord och ett tack för hjälpen? De vet ingenting roligare än att köra ihjäl oss med sina själskenande helvetesmaskiner...

— Silentium! — bjöd ölännen på refugen. — Märk att tacksamhet är den mest raffinerade bland dygder och återfinnes endast på de högst utvecklade

stadier. Från vetenskaplig synpunkt betviflas, att den öfver hufvud skulle kunna utbildas hos en tvåbening. Men för att uppta tråden, våra icke föraktliga krafter, som hittills odeladt ägnats åt dessa våra bortskämda skyddslingar, äro nu frigifna och ropa efter användning. Vi måste besluta oss för ett lefnadskall, vi måste begynna sörja för vårt uppehälle. Sägahvad man vill, så ha vi dock haft vårt säkra vivre hos de tvåbenta. Hädanefter gäller det att kämpa för tillvaron — eller malas till korf.

Ute på de stora kontinenterna ha redan enstaka pionjärer stått upp, som visat det häpnatvåbensläktet, hvilken riktning vår evolution kommer att slå in i. Alla känna vi den kloke Hans von Osten i Berlin, och rykten om den pigge Jim Keys i St. Louis ha nått oss. De tvåbenta stirra svagsint och miss-tänka, att man förvänder synen på dem. Denna sanslösa häpnad kan ju inte undgå att smått roa oss, mina bröder. Bevars väl, Hans von Osten och Jim Keys må gärna betraktas som synnerligen vakna och begåfvade representanter för sitt släkte, men något mirakulöst och fenomenalt vidlåder dem ingalunda. De tvåbenta ha bara aldrig förstått oss, aldrig vårdat sig om att lära vårt språk, aldrig gjort sig besvär att sondera vårt sjäslif. De dunkla aningar, som spåras i vissa deras gängse uttryck, »hästminne», »läsa som en häst», ha aldrig stigit upp till medvetandet. Jag förutser ännu många anledningar till förvåning för dessa något lättvindigt dogmatiska varelser . . .

Ett hest sorl brusade genom hopen, en ståtlig ung arab stegrade sig, rusig af framtidssyner, och några föl, som olofvandes listat sig med sina mam-mor, utförde ystra hopp på stället. Det märktes, att ölänningen träffade hjärtesträngarna.

— Det är sålunda vår intelligens, våra vetenskapliga anlag, våra böjelser för logiskt och systematiskt tänkande som det nu gäller att odla på skarpen — återtog talaren. — Jag vet väl, att de tvåbenta hunnit ganska långt på detta område och så att säga anse sig *hors concours*. Nå, låtom oss erkänna, att de ha försprång, men bara vi en gång starta, så tör det hända, att kapplöpningen får en oförutsedd utgång. Vår gynnsammare fysiska utrustning bör väl något betyda äfven i en intellektuell täflan. Konkurrenten kan bli spänd nog, men å vår sida skall den aldrig urarta till förbittrad och oädel — hofsamt som alltid skola vi trafva framåt på vår nya bana!

Lefve *framtidens häst!*

Ölänningen ruskade åter på hufvudet och tystnade. Rymden fylldes af entusiastiska gnäggningar och applåder gnistrade mot stenarna.

Sedan man beslutit att afsända ett hyllningstelegram till Hans von Osten, deklamerade den talangfulle ölänningen en färgvarm dikt, kallad »Fullblodets sång», hvarpå det stämmningsrika mötet bullersamt upplöstes.

JERUSALEMS FÖRSTORING.

Trenne familjer af den lätt igenkännliga nation, som före vår tidräkning intog en ledande ställning i Kanaans land men sedermera mestadels öfvergått till minuthandel och fruktbarande lånerörelse, lefde i min födelsestad, när jag var barn. Den första familjens caput hette Aron Wladislavowski, den andras Isak Wladislavowski och den tredjes Salomon Wladislavowski. Namnligheten var endast en slump och berodde icke på någon släktskap — åtminstone finge denna sökas närmare Abrahams dagar.

Aron Wladislavowski bedref en ovanligt mångsidig kortvaruaffär i en centralt belägen men något skräpig och väl trång butik, som mera imponerade genom varornas hopning än genom någon anslående skyltning. En stor del af Arons lager var inropadt på konkursauktioner, och han höll mycket skapliga priser. Höstetid for han på marknader rundt landsbygden och lyckades bra med bönderna på grund af sitt vänliga och öfvertygande sätt.

Aron var för öfrigt halfvägs en verkligt vacker man: han hade knollrigt, ramsvart hår och helskäg, skinande som oljadt blankkläder, granna sammetsbruna ögon och blekbrun hy. Näsan gick efter omständigheterna an. Men underredet var för klen — det såg ut, som om det varit gjordt åt en annan, och Aron kunde inte manövrera det med riktigt behag. Kort sagdt, det angenäma intrycket svalnade, och det föll ingen in att anse Aron för en skönhet. Ej håller eftertraktade han en dylik triumf. Han var en anspråkslös man, och förtjänade han två hundra procent på sina andrahandsartiklar, så begärde han icke mer af lifvet. Han hade ett gladt lynne, och en gång i kvarten gick han ut och rörde lekfullt om med foten i ett bylte svartlockiga ungar, som plägade kråla på butikstrappan.

Arons maka var en tämligen formlös, mjuk och svårflyttbar tingest med endast näsa, ögon och hårburr där andra människor ha hufvudet placeradt. Hon stod i butiken och slog in paket med ett lindbarn på armen. Aron önskade se familjen samlad omkring sig, annars trufdes han inte rätt. Om lördagarna höll han affären stängd till klockan sex, hvarefter han gjorde stormande kommers så länge en själ var i rörelse. Om söndagarna var man välkommen gårdsvägen hvem som ville, äfven om Isak och Salomon med barn och blomma voro på besök.

De tre Wladislavowskierna umgingos nämligen,

så att säga genom omständigheternas makt. Förmodligen af rasskäl ägde de icke tillträde till något annat af samhällets societetslager. Isak, som hade bjärtröda mustascher samt öron och näsa i sagolika proportioner, handlade med trikåvaror, och Salomon, en hvitskaggig åldring à la afsigkommen patriark, lifnärde sig på mäcenatskap mot bättre mans söner, som fingo för skralt med fickpengar af pappa. Till sin nedre hälft voro de bägge förvånande lika Aron. Deras fruar voro Arons upp i dagen, endast med variationer i korpulens och ålderssymtom. En pojke, som bodde i lägenheten ofvanpå Arons, påstod att dessa herrskap vid sina kafferep konverserade på hebreiska, men om så verkligen förhöll sig kan jag ej med visshet säga. De talade eljes ordentlig svenska, ingalunda den som användes af skämttidningarnas semiter, dock med en egendomligt energisk accent och hårdt rullande r-ljud.

Ur Hübners bibliska historia, hvars fantasifulla berättelser hörde till min mest omtyckta barndomslektyr, hade jag insupit ett passioneradtt intresse för dessa sällsamma figurer, hvilkas märkliga antecedentia i mina nyvagnade ögon omgöto dem med en gloria. I vördnadsfull bäfvan besinnade jag, att de ännu i nittonde seklet framhårdade att lefva i gamla testamentet, och på samma gång harmades jag öfver deras trilskhet att alltjämt gå och vänta på en Messias, som alla andra visste hade kommit. Vår jungfru berättade mig, att det var därför de

hade fått så långa näsor. Nå, det var en förklaring som jag kunde begripa.

— Men hvarför har de så spinkiga och krokiga ben då? — undrade jag.

Vår Tilda var inte den som lämnade från sig en fråga obesvarad.

— För de traskade så länge i öknen, så de har varit knäsvaga ända se'n — afgjorde hon.

Jag tycker att detta verkar utvecklingslära, och då är det väl korrekt.

En dag skuttade jag modigt öfver Arons ungar och stöflade in i kortvaruhandeln för att köpa ett gratulationskort — där fanns utmärkt vackra sådana till fem öre med en liljehvit hand, som höll en knippa förgätmigej, under hvilken det stod med kulörta bokstäfver: »Allt godt på denna dag».

Aron mottog mig med sitt vanliga friska humör, hvilket i viss mån pinade mig, ty jag förtärdes af längtan att tala ett allvarsord. Sedan jag stått och rotat litet bland korten, äfven de tioöres, ehuru jag icke ägde medel till ett sådant, såg jag hastigt upp i Arons leende ögon och utslungade brutalt:

— Hvarför har inte Wladislavowski så lång näsa som de andra judarna?

Aron hoppade till, strök sig ett tag öfver anletet, log belåtet knipslugt och svarade mildt:

— Geschäftet går väl bättre för mig. Lilla gossen ser ju så mycket saker jag har, fina saker,

dyrbara saker, men jag säljer dem för ingenting, så godt som. Alla köper hos mig. Lilla gossen får kredit på ett tioöreskort, jag känner godt pappa. Men lilla gossen ska inte säga »judar» . . .

Detta bragte mig ur gängorna, härur kunde svårligen uppblomstra någon religiös diskussion sådan jag hade drömt mig. För öfrigt kände jag mig gripen af anbudet om kredit. Medan jag ännu funderade, om jag skulle våga begagna mig därpå, kom gamle Salomon stapplande in öfver tröskeln. Aron öfverlämnade mig tvärt åt den formlösa Rachel med lindebarnet och störtade trosfränden till mötes.

Salomon såg härjad och sorgsen ut, och Aron framkastade genast något om räntor. Men den vördnadsvärde ockraren skakade afvärjande på hufvudet, och af det lågmälda samtal, som nu följde mellan de bägge rätta israeliterna, uppfångade jag några fraser, som afslöjade orsaken till Salomons bekymmer. Det gällde hans son, den tjugoårige Levi, som hjälpte fadern att föra räkenskaper.

— När jag kommer in på kontoret efter middagen — hörde jag Salomon yttra med en värld af kval i stämman — så sitter han där och *putsar naglarna!*

Aron vände ögon och handflator mot himlen i ousäglig förfäran.

— Har din far någonsin putsat naglarna, säger jag till honom, och sitter han inte med aderton procent på hvart öre han äger? Putsade din farfar

naglarna, och han var den störste lumpsamlaren i Krakau!...

Salomon storknade af rörelse, Aron deltog med den uttrycksfullaste mimik.

— I går skickade jag honom ett ärende till en af mina kunder, och då sa' han, att han först måste *tvätta sig om händerna*.

Aron skulle ha behöft ytterligare ett par händer att gestikulera med.

— Har din far någonsin... Har din farfar någonsin... fortgick den gamles jeremiad.

— Nej, det lär jag mina barn, från det de stiger ur vaggan — utbröt den nu till exaltation uppbragte Aron — det *sista* man gör, det absolut *sista*, är att tvätta sig om händerna...

Jag bestämde mig hastigt för ett femöreskort, ilade hem och spolade tassarna vid vattenledningen i köket. När Tilda undrade hvar jag nu hade solkat ner mig, svarade jag tankspridt och ologiskt:

— Jag har varit hos Arons och köpt ett kort.

Jag erinrade mig, att jag hade sett ett träsnitt föreställande judar, som gråto öfver Jerusalems förstöring, och ställde detta i något dunkelt samband med Salomons och Arons hjärtskärande klagan öfver Levis affallssymtom.

Väl hade de bägge Wladislavowskierna skäl att gråta. Ett år därefter ingick Levi äktenskap med en hvit flicka, satte upp en bankiraffär efter skenbart hederliga principer och tillkännagaf sitt beslut

att döpa blifvande afkomlingar. Äfven Isak Wladislavowski, den bjärtröde, beredde dem stor smärta. Förlitande sig på sin mustaschfärg sökte han inträde i kristna umgängeskretsar, hvilket småningom lyckades, enär trikåhandeln bar sig särdeles bra, och det hettes, att hans pojkar skulle ägna sig åt lärda yrken.

Gamle Salomon har gått att förena sig med patriarkerna, och den liflige Aron reser fortfarande på marknader. Men om sabbatsaftnarna gråter han något litet öfver Jerusalems förstöring.

SKALDENS HEMLIGHET.

Den utomordentlige mannen kastar sig pustande bakut i sin allmogestiliga skrifstol och sänder en tank-spridd rundblick öfver det halft kyrkligt högtidliga, halft folkmötesprofant glädtiga rummet. Det är som att se sig om i en spegelsal. Ty från väggar, bord och piedestaler stråla den utomordentlige mannens frappanta drag i oljefärg, svartkrita, gips eller mekaniskt reproducerade. Det hela meddelar en så rik repertoar af benställningar och gester, att man, om inte kostymen röjde så föga växlingar, skulle hålla den utomordentlige mannen för skådespelare.

De hundra spegelbilderna öfva trots decenniens vana en lätt verkan på den utomordentlige. Hans mäktiga panna ljusnar en nyans under det hvita buskhåret, i det han lyfter sig ett stycke ur allmogesitsen och klangfullt gastar mot en gläntande dörr:

— Kom Caroline! Kom Caroline!

Caroline kommer, lika skyndsamt som försiktigt — en åldrig och litet tung dam, djupt präglad af det

ärorika och genanta i en utomordentlig mans legala bihangs läge.

— Så var då alla åtgärder förgäfvades — suckar hon och lägger stillsamt tröstande sin ringbesatta högerhand på allmogekarmen.

— Det kan så synas — instämmer mannen, betydelsefullt nickande. — Och likväl var ingenting sparadt! När en döfstum och svagsint men för öfrigt duglig maskinskrifverska mångfaldigar ens manuskript, när två detektiver oafbrutet håller ögonen på dem under hela färden genom landet, och när de i hvarje europeisk hufvudstad hamnar hos ens köttsliga och edsvurna mågar och söner, är det svårt att inse, hur såpass som ett utropstecken kan dunsta ut bland publiken.

— Nu kommer väl ingen att köpa boken, när de vet hurdan den är — klagar Caroline med kvinnans praktiska snabbsynthet.

— Hahaha! Vet hurdan den är! — Ett hjärtligt skratt rungar ur den utomordentliges jättebröst. — Ack, du beskedliga Caroline, där finns vid den helige Olav inte ett sant ord i historien. Egentligen är jag förtjust åt den...

Ett stort solsken breder sig småningom öfver Carolines till en början måttlöst häpna anlete. Hon klappar maken på skuldran och reproducerar skrattet i liten skala.

— Nu går förstås de slugaste och tror, att jag själf har spridit ut historien — fortfar han, en smula

dämpad — men jag är gunås inte så illfundig. Den andre där nere, han kunde han . . .

— Apropå — infaller Caroline hastigt och icke utan nervositet — i morse kom det tretton anonyma brefkort igen med förfrågan, hvarför du inte kom till begrafningen?

Den utomordentlige gör en grimas af leda och flyttar sig olustigt i stolen.

— Håller de på med den låten ännu? Här bevakar de mig och trakasserar mig och generar mig, som om jag vore kung i landet. Till slut blir jag tvungen att bygga ett staket mellan allmänheten och mig. Lägg in brefkorten i autobiografiska skåpet, afdelningen »Fiender». Eller nej, facket »Afundsmän» passar bättre, för inga andra än sådana kan ha panna att begära något så oerhördt som att jag skulle med min närvaro illustrera ett hyllningstillfälle, där en annan utgör festföremålet . . . Inte mer om detta. Du ska få skriva efter dikta-men. Jag ämnar dementera ankan och i korthet antyda verkets art och grundlinjer.

Carolines uppsyn uttrycker så mycken förväntan och häpenhet, att han ädelmodigt tillägger:

— Det skadar inte att blåsa på diskussionen, så den håller sig till femtonde oktober. Då tänker jag boken är annonserad nog och afsätter sig i en nysning på alla nitton språken. För öfrigt kan du vara lugn för att jag lämnar det mesta åt gissningen. Jag är af naturen en öppenmynt man, det vet du, Caroline, och det vet de flesta, men han därnere har lärt mig se-

ketessens betydelse för en odödlighetens man. Det är illa nog, att efter femtonde oktober kan ingenting hållas hemligt längre. Jag börjar åldras, Caroline. Nu brakar vi lös!

Och styrkt af en rundblick på de hundra spegelbilderna dikterar den utomordentlige mannen, vant och utan att tänka sig för, en imperatoriskt och familjärt stiliserad insändare.

DET SVENSKA RYKTET.

Det danska regnet, en stillsammare och skenbart menlös men segare och i längden ondskefullare frände till det berömda norska, tvättar körsbärsträden i Haven och urhållkar snirklade kanaler i gårdsplanens grus. I pensionatets Dagligstue frodas den kosmopolitiska idyllen: en fru från andra sidan Oceanen, som aldrig har fattat hvad timmarna mellan målen äro menade till, lägger med graciös tungsinthet en enkel patience på det runda midtbordet, den äldre ogifte ämbetsmannen med magkatarr från Köpenhamn stirrar svårmodigt på sin cigarr i hörnsoffan, ett par inhemska fröknar studera fru Blicher-Clausens hänförande versromaner vid fönsternischen, och en tyska sträfvar att åvägabringa harmoni mellan Beethoven och det pensionsmässiga pianot, under det ett smekmånadspår af obestämd nationalitet lekfullt väsnas med biljarden i rummet utanför. Allt är fullkomlighet, och den osynlige betraktaren af denna fridens värld inser icke annat än att detta måste fortvara till tidens ände eller tills middagsklockan skräller.

Men farstudörren slites upp, ett råkallt drag sopar fram öfver församlingen, och en kraftig medelålders norsk dam susar in med hela sitt fylliga väsen prägladt af häpen fasa. En olycka har inträffat. Friden är bruten. Idyllen har med en djärf och snabb omkastning förbytt till tragedi.

En svensk har anländt med omnibussen.

Den norska damen har sett honom, hon är ögonblickets hjältinna. Hon måste tala, berätta. Hurudana ögon hade han, bar han revolvern synlig, stack en dolk upp ur hans bröstficka, innehöll hans plädrem ett gevär? Inte? Naa, han bruger maaske Gift... Den ogifte ämbetsmannens skakande hand spiller aska på soffdynan, och han lägger inom sig råd om ytterligare reduktioner af sin hårdt kringskurna diet. Tyskan har snurrat pianostolen rundt och stirrar vildt omkring sig. Fru Blicher-Clausen hvilat obeaktad på golvet, och smekmånadsparet sluter sig krampaktigt tillsammans utan att släppa biljardkön. Fruen från Amerika måste anhålla att bli invigd i förhållandena, och sedan detta skett medelst få och uttrycksfulla ord, runkar hon bekräftande på hufvudet och säger sig fullständigt inse, hvarför inte patienten gått ut på hela dagen. En yngre man i cykelpantalonger, som i detsamma inträder, förmodar, att icke ens en patience kan väntas ha lust att gå ut i ett dylikt blötväder, men nedtystas strängt som hädare. Någon börjar erinra om detaljer ur Rysslands nyaste historia.

Värden sticker in hufvudet genom dörren och

öfverfar sällskapet med elegiskt ursäktande blickar samt förekommer anade böner med en dyr försäkran, att svenskens plats vid bordet skall flankeras af tvänne ordentliga tomrum och att hans kuvert skall förses med husets slöaste knifvar.

Middagsklockan hörs, man tittar djupt på hvarandra, under det behagligt svala kårar löpa längs ryggarna. Faran och äfventyret har förbudit dessa främmande andar och upptändt en af mänsklighetens vackraste och mest bärande känslor, solidariteten.

I matpaviljongen står svensken och gnuggar händerna framför sin stol, under det gästerna från skilda håll tillströmma. Han är blond och välmående och gläddig och hälsar de ankommande med ideliga små knyckiga bugningar efter sitt hemlands sed. Alla veta hvem han är, blott icke han själf. Han äter sin soppa i salig samvetsro, räcker bröd till höger och vänster, berättar öfver bordet hurudant resväder han åtnjutit och uttalar sitt gillande af traktens naturbehag. Det förvånar honom att finna gästerna så inåtvända, men han förmodar, att det är ett utländskt måltidsbruk, och iakttar det mera intresserad än oroligt.

Spänningen slappnar efter hand och viker på somliga håll för en smula olustig flathet. Kunde den där vara en knifhuggare? Man observerade med ousäglig häpnad, hur han med lillfingret ömt makade undan en fluga, som nosade på sockret öfver hans rödgröt. En dristig grossererfru från Kjöge lutade sig fram och frågade:

— Undskyld, men er De da ogsaa virkelig fra Sverrig?

Den blonde bedyrade omisstänksamt, att så var förhållandet, samt passade på att presentera sig för hela bordet med namn och titel — han hade en bättre anställning vid kungl. postverket. De lyssnande anletena, som upplysts af en flyktig hoppets stråle, mörknade åter, men den forna ångesten ville ej mera infinna sig. Endast en gnagande ovisshet generade sinnena.

Denna aftog icke vid det upptinande kaffet på verandan, där den skydde främlingen skötte gräddkannan och tändstickorna på ett verkligen hjärtevinnande sätt, ej håller nästa dag, ej ens den därpå följande. Men den solskensmorgon, då svensken väl ombonad klef upp i resvagnen, chevalereskt viftande med hatten, stod allt folket och klämde näsan mot rutorna i biljardrummet, sinsemellan mumlande:

— Det var dog en pæn og skikkelig Mand! Ganz famos! Very nice...

Men refrängen på de fördelaktiga betygen blef dock städse detta klassiska ord, uttaladt af grossererfrun från Kjöge:

— Uha, det er rædsomt, at de Svenske skal være saa slemme til at myrde!...

Den tappra frun hade icke själf format detta pregnant omdöme, det är ett af landets mest brukade ordstäf och inläres i samtliga skolor.

DEN BABYLONISKA FÖRBISTRINGEN.

Två patriarker, Jerob och Methusa, träffades en dag på sin aftonpromenad vid Eufrats fagra strand. Sedan de enligt tidens sed urbant gjort sig underrättade om sina respektive kamelers befinnande och något ordat om de aktier, som de hvar för sig besutto i en del af Babyloniens mest vinstgifvande industriella anläggningar, yttrade den vid tillfället något svärmiske Methusa:

— Nej se, hvilken exceptionellt härlig solnedgång! En sådan varmröd kolorit! Eufrat riktigt glöder.

Jerob, som var vid uselt humör, emedan en pligg i vänstra sandalen skafde hans häl och skomakaren det oakadt samma dag inoportunt nog generat honom med en räkning för hela hans till fyra hundra själar samt dubbelt så många kvinnor och barn uppgående hushåll, genmälde omotiveradt häftigt:

— Ursäkta mig, men hvad är det där för bosch, Methusa? När började vatten kunna brinna?

— Ja-a — medgaf Methusa — det förstås, men i alla fall — jag kan inte se annat än att Euftrat brinner.

I detta ögonblick närmade sig grannpatriarken Nachab, och Jerob skrek honom hetsigt till mötes:

— Methusa går här och påstår, att det är eldsvåda i Euftrat och att floden brinner upp till i morgon bittida. För rästen så kom ihåg, att det var hans skull, att inte din mesopotamiske oxen fick mer än bronsmedalj på kreatursutställningen — han satt i prisjuryn.

— Sånt snack — fnyste grannpatriarken Nachab — det ska bli roligt att se, hur det tar sig ut i morgon, när allt vattnet är uppbrunnet, ha ha ha!

— Men hvad i all världen — började Methusa, som var en smula trögtänkt och icke hunnit besinna sig på något tillfyllestgörande försvar.

Men Jerob och Nachab hade redan aflägsnat sig tillsammans och vandrade ifrigt resonerande längs stranden. Jerob hade tagit fram sin anteckningsbok ur gördeln och uppskref under rubriken *Program* en massa nummerade punkter. Aftonbrisen fläktade en och annan lösryckt mening ur deras samtal till den öfvergifne och missmodige Methusas öra.

— Methusa har alltid ansett — — — alltså måste vi...

— Det kan inte undgås, mycket talar för hans

åsikt, rent praktiskt sedt, men man får lof att ta ställning...

— Punkt 24... Framför allt måste man ta ställning, Nachab...

— ta ställning, Jerob...

— ställning, Nachab...

Rösterna förlorade sig i fjärran. Methusa satt kvar och dinglade med benen vid flodkanten, grubblande och bekymrad.

Då kom Jerobs obetalte skomakare tungsint skriande fram mot patriarken, som han hälsade med en vördsam bugning, trots att denne icke hörde till hans kunder. Methusa nickade vårdslöst och fortfor att stirra på den brinnande floden.

— Ursäkta en fattig handtverkare — började skomakaren skyggt — men jag trodde, att patron Jerob hölls här nere. Vi har ett litet mellanhafvande, som är ouppgjordt...

— Jerob och Nachab gick sin väg och tog ställning — svarade patriarken drömmande, men fortsatte med plötsligt uppflammande liflighet: — Ser du inte, hur Eufrat brinner?

— Jo, visst ser jag det — erkände skomakaren entusiastiskt efter en hastig kalkyl öfver numerären af Methusas sandalbehöfvande hushåll. — Det var den vådligaste eld jag någonsin varit med om. Det rent glöder under fötterna — godt att man har sina förstklassiga sandaler, höger och vänster, hygie-

nisk snitt... Hå ja, den som kunde få ut något på sina räkningar ändå! Patron Jerob...

— Jaså, han klarerar inte sina skulder — utbrast Methusa gladt. — Det öfverensstämmer fullkomligt med min åsikt om honom. Hans brist på moral är någonting alldeles himmelskriande. Jag är viss om att man skulle kunna få reda på otroliga saker om honom, om man toge sig för att forska. Ännu vet jag ingenting... Apropå, jag tänkte just göra en beställning på sju hundra par starka hvardagssandaler åt några af mitt tjänstfolk. Det kan du väl åta dig att göra, jag tycker om dina åsikter och tror, att vi ska komma öfverens.

— Ärade patron — jublade skomakaren — låt mig göra alla dina sandaler och låt mig få reda på alla dina åsikter. Jag vet, att den, som kommer med en kvitterad räkning till ditt tjäll, aldrig vänder tomhändt tillbaka. Ärade patron, det är ingen fråga om att vi inte kommer öfverens i allt.

— Det är rätt — sade Methusa nådigt gillande — men däraf följer, att du inte får komma öfverens med Jerob i någon fråga. Man får lof att ta ställning, ser du. Gack i frid och ta itu med sandalerna, så fort solen rinner upp. I morgon vid denna timme kan du skicka en lärpojke att hämta den lista på dina öfvertygelser, som jag nu går att utarbete.

Detta var det skickensedigra fröet till den så beryktade babyloniska förbistringen. Jerob och Nachab fingo fullt upp med anhängare, som svuro dem

trohet med två fingrar på programmet, och Methusa och skomakaren samlade likaledes mycket folk på sin lista. Men alltsom oftast revolterade ett nytt par och fylkade kring sig nya anhängare med en ny åsiktsförteckning, och så fortgick det intill denna stund.

UTSIKTSTORNET.

— Så har man låtit äfven detta öfvergå sig — suckade den litterära personen i sällskapet, i det han åter beträdde det lilla sexkantiga tornrummet.

Hans långlagda hufvud med sitt fastvuxna uttryck af svårmodig förundran och rådlöshet böjde sig i altandörren som inför skarprättarens bila. Icke på grund af någon sorts intresse men i följd af olusten att ändra läge, fantasimänskans normala lyte, hade han sist af alla kommit sig för att söka tak undan det nyss begynta sommardroppet.

— Instämmer — ljud det från ett par håll, och en liten skarpsynt men kortbent man, som figuren tillät att städse inta en säker ställning på det hvirflande klotet, sammanfattade situationen:

— Att se utsikter bjuder mänskonaturen emot, och den korta träningstiden — hundra år är väl för högt tilltaget? — har rimligt nog inte alstrat några öfvertygande resultat.

— Att vi befinner oss här, särskildt att vi be-

finner oss här i pluralis — menade i en ton, hvars varmt allvarliga lugn afvärjde allt bemötande, den högväxte och prydliga skåningen med de skaldemelan-koliska ögonen och drätselkamrerstiteln — beror på viljans tvinsot i kollektivitetens tidevarf.

Den litterära personen nickade sitt trötta bifall, men tvänne närvarande vredo sig på träbänken, grimaserande af smärta. Dessa två, en man och en kvinna, fungerade därute i arbetsvärlden som journalister, och deras upprifna nerver fördrogo icke i landt-atmosfären vissa termer, som för brutalt väckte dem ur semesterdvalan.

— Jag vet inte — undrade en lång och behagligt fyllig dam med en intelligent min af beskyddande välvilja öfver sina rena, bondfrika drag — hvarför herrskapet sitter här och med afsikt förstör den ömse-sidiga högaktningen, som dock är det allra outhärligaste samhällskittet. Vore det inte roligare...

— Ursäkta, grefvinnan — inföll hurtigt den kortbente — den sjunkande aktningen för karaktären kompenseras till fyllest af den stigande aktningen för skarpsinnet.

— Å, på det viset? — nickade leende grefvinnan och tog ett moderligt ryck i jackan på sin elfvaårige son, som slankig och storögd hängde vid hennes sida. — Jag kan undra hvad du kommer att få mest af, Karl Gustaf, karaktär eller skarpsinne?

— Äsch — stönade den unge ädlingen besvärad, och en mager, mörklagd yngling med oroliga fasoner

sprang upp och bugade sig midt på golvet framför grefvinnan, i det han med ärlig och framfusig stämma försäkrade:

— Det är mitt fasta hopp, att ett ordentligt kvantum karaktär skall hos denne unge man kompensera . . .

Han tvekade, kände sig svettig, kröp baklänges åter till sin plats och flämtade lättad och glad öfver sin fräckhet. Grefvinnan log alltjämt moderligt men en smula otryggt, och en liten ängel passade på att snedda genom tornrummet. Han hade emellertid inte väl fått igen altandörren efter sig, förrän den anspråkslösaste i sällskapet, en medelålders gift kvinna, som skulle trånat lidelsefullare efter den eviga vilan, om hon icke hade haft att motse en frekventerad familjegraf, skyggt upphof sin klanglösa stämma:

— Hur många kyrkor var det man kunde räkna i klart väder härifrån?

Den magre ynglingen skrattade till kort och hjärtligt, journalisterna applåderade skåningen och den litterära personen kastade hufvudet tillbaka och andades djupt med uppspärrad mun, som strömmade klöfverånga eller kåddoft inpå dem, och den kortbente svarade vänligt på spørsmålet:

— Jag tror det är mycket bortlagdt att räkna kyrkor, kulturen sekulariseras (ah, förlåt — med en urskuldande blick på journalisterna, som ånyo hade hoppat till), men i dimmigt väder kan man från denna punkt räkna ända till tio ungdomsmöten.

Den medelålders frun nickade tacksamt — hon var inte bortskämd med att erhålla njutbara svar.

— Är det kanske helt enkelt regnet som vållar herrskapets egendomliga etikett? — frågade grefvinnan icke utan godsint skärpa, i det hon liksom undersökande strök öfver Karl Gustafs panna.

— Helt visst — instämde den kortbente med okonstlad ifver — man blir obehöfvad, så snart klimatet lägger sig på tvären, man blir mera sig själf i gråväder . . .

— En annan faktor — tonade skåningens trovärdiga stämma — torde dock härvidlag spela hufvudrollen. Bara det att vara sommargäster . . .

En samfällid suck steg ur alla bröst så när som Karl Gustafs.

— Kamrern har obetingadt rätt — erkände en af journalisterna. — Det förefaller mig alltid, som om jag bure en affisch med påskriften: Sommargäst, hufvudstadsupplaga, senaste telegram från olycksplatsen . . .

— Hemskt blodsdåd, afviken fondmäklare — mumlade uttryckslöst och i halfslummer den andre tidningsslafven.

— Tidens gäster kallas esomoftast de dödliga i »Den stora vreden» — deklamerade den mörklagde ynglingen — ett uttryck, som helt visst bottnar i djupa folksjälen. Men det var ett något annorlunda organiseradt släkte. Vi, vi får nöja oss med att heta års-tidens gäster. Haha!

Ett gubbhufvud stack upp öfver vindeltrappan och betraktade misstroget forskande det lägrade sällskapet.

— Vi kan inte slita oss från utsikten, mästare — hälsade skåningen den gamle väktaren — vi är rent vådliga till att njuta naturen.

— Mänskonaturen nämligen — kompletterade den kortbente.

Men den litterära personen skriade upplifvad:

— Hallå, Heimdall eller Lynceus eller hvad innerst i röda adresskalendern ni lystrar till, ni har väl iakttagit den nationella samlingen om någon? Hur ser den ut från denna sublimes ståndpunkt?

Gubbens kloka drag antogo ett slutet, ehuru godmodigt uttryck, och som ett utexamineradt orakel svarade han:

— Jag ser många sorters samlingar härifrån. Än si och än så ser de ut.

Grefvinnan körde upp ögonbrynen och vände sig med en teaterhviskning bakom handen till skåningen och den kortbente:

— Nu begriper jag, hur det hänger ihop! Så där kitslig och — och — kräsen blir man på ett ställe som detta: högt upp mot skyn, jorden i fågelperspektiv och en hissande isoleringskänsla... Ja ja, nu går vi, Karl Gustaf.

— Detta slår in. Låt oss gå ner på landsvägar och båtbryggor — föreslog den kortbente med stark tonvikt på substantiven.

— Utsikten har dock inte varit förspild på oss
— tröstade sig skåningen, men den magre ynglingen
muttrade:

— Ett sjunket släkte är det ändå, som inte kan
dra fördel af utsikter annat än i spegeln.

Den medelålders frun smög sig intill de bägge
journalisterna, då sällskapet nu bröt upp, emedan
hon i dem vädrade olycksbröder. Hon var dem
också verkligt sympatisk, ty hennes ordförråd med
sin parfym af köksspis, barnkammare och lasarett
var balsam för deras nerver.

Den litterära personen traskade allena efterst,
slött drömmande om ett lif på höjderna som väktarens
i utsiktstornet.

DEN VANSINNIGE SOMMARGÄSTEN.

Paridon Kallsten, en föräldralös men bemedlad student, till börden landsortsbo, lärde sig ganska snabbt, sedan han kommit ut bland allehanda folk och börjat göra bruk af den imitationsförmåga, som gör oss socialt möjliga, att uppfatta sommaren som en årligen på bestämd tid återvändande skatteindrivare, städadt men obevekligt kräfvande tribut för samhällets räkning. Det begärdes af honom, att han skulle inom en viss period öfverge den prick af världen, där hans gungstol vaggade, där hans skrifbordsmatta skänkte det enda trygga fästet åt hans fötter, där hvarje nyupprunnen dag kändes igen som helbror till alla de förutgångna, och medsläpande några ynkliga spillror af den föremålskomplex, som skapade hans hem, följa emigrantströmmen till det okända. Den store indrivaren började regelbundet allra senast i april tussa på honom sina legioner af frivilliga exekutionsbiträden; de öfverföllu honom i hans bostad, på trottoarerna, i familjekretsar och å hans favorit-

lokaler med något hotfullt lurande i blicken och en manande fasthet i stämman, som lät förstå, att skämt och undanflykter icke voro på sin plats: — Hvar ska du vara i sommar?... Jag vet inte, om jorden har skådat den karaktär af härdadt stål, som går blank och oböjd ur ett par månader af dylik krafbelägring. Paridon respekterade samhället och erlade sin afgift utan att skära tänder.

Han pröfvade mycket. En sommar hängde han på en brygga strax bortom Vaxholm och viftade åt stockholmsbåtarna; nästa år åt han krusbär och spelade krocket på en ekonomiskt afsigkommen herrgård i Närike. En säsong fotvandrade han från sanatorium till sanatorium i broderlandet och en annan saltögade han sig vid västkusten. Han genomgick alla utsiktspunkter kring Siljan och såg solen aldrig gå ner på ett lappländskt turisthotell. Ronneby och Ramlösa, Visby och Hjo ha hyst landsflyktingen Paridon Kallsten, Båstad och Tulseboda minnas honom, äfvensom Alvastra och Kinnekulle. Han har lärt känna sitt land och kan med den erfarnes myndighet säga er, att tennis och ljusa bluslif allestädes breda syskonlikhet öfver naturens sinnrika variationsförsök.

Det kom en vår, då Paridon kände, att nu kunde han icke längre. Han stod icke ut att bevaka stockholmsbåtarnas kryssningar mellan bryggorna, han äcklades af herrgårdsträdgårdarnas krusbärshäckar, han gjorde grimaser åt multer och fiskeboller, han ville icke tvinga i sig mineralvatten, icke tvätta sig i socie-

tettsällskap, och utsikter — han vred sig... Paridon Kallsten ville icke längre vara *sommargäst*.

Nu är att förtälja, huru denne trogne skattegäldare på en gång tillfredsställde samhällets kraf och kringgick detsamma. En tidningsannons delgaf den spekulerande allmänheten, att man önskade inackordering öfver sommaren i ett ensligt och enkelt hem på landet för en sinnessjuk ung man, som icke behöfde tillsyn, endast ro och hänsynsfullt bemötande. Någon annan gäst finge ej mottagas, ty i motsatt fall kunde våldsamhet befaras. Trakten borde ej vara känd för naturskönhet och i synnerhet ej prydas af några ss. k. utsiktsberg, höga klocktorn, hvarifrån ett bestämdt antal kyrkor kunna räknas, sevärda fornlämningar o. d.

Af ett par tre svar, som Paridon fick att afhämta på tidningskontoret, härrörde det enda, som kunde reflekteras på, från en komminister i nordvästra Simåland. Med denne inledde Paridon korrespondans, presenterande sig som förmyndare för sin liknämde brorson, den beklagansvärde yngling, som genom omåttlighet i studier knäckt ett ursprungligen rikt utrustadt hufvud. Sedan någon tid utskrifven från Vadstena, hade han af specialister enhälligt ordinerats ett naturlif i stillhet.

»Min brorsons yttre», fortsatte Paridon, »ger på intet vis någon antydning om hans tillstånd. Men hans sätt kan nog ibland te sig konstigt och osympatiskt. Det är just icke rådligt, att någon vare sig

familjemedlem eller tjänare närmar sig och tilltalar honom, förrän han själf tagit initiativet till ett dylikt steg. Skulle samtal uppstå, bör interlokutören för sin egen skull undvika alla personliga anspelningar och spörsmål, allt slags vidrörande, så att säga, af den sinnessjuke, då eljes en uppskakning hos denne kan leda till något dåd, som jag ryser för att antyda. Herr pastorn inser tvifvelsutän, att han icke ägnar sig till deltagare i familjemåltiderna, utan att det bör dukas ett separatbord för honom, helst på verandan eller i någon berså, om sådan tillhör bostället. Han äter långt ifrån hvad som hälst, och det är bäst att obemärkt bespeja hans tycken. Låt för all del inte några prydnadssaker af porslin, virkade dukar eller antimaskassar vara kvar i det rum ni afser åt honom, ty han är känd för att i ensamheten slå sönder och slita itu dylika föremål. Hvad priset angår, bifaller jag utan tvekan er åsikt, att det i ett fall som detta bör beräknas något högre än för en normal person» . . .

Paridon Kallsten juniors vansinne anlände som fraktgods till den småländska kaplansgården en dag före honom själf. Det var fem lårar tättpackade med böcker och ett antal hyllor. Pigan, som hjälpte frun att sätta upp gardiner i västra gafvelrummet, den svagsintes tillämnade residens, tappade ett dussin knappnålar ur munnen, vid det hon utbröt i det för hennes bildningsgrad naturliga förundringsropet:

— Kors, ska tosingen läsa igenom allt det?

— Fina ska inte säga så — förmanade frun upp-

ifrån fönsterkarmen — den stackaren har pluggat så förfärligt så han har blifvit virrig, och det är väl en fix idé, att han ska ha så obegripligt med böcker omkring sig. Ja, världslig lärdom är inte mycket att bygga på — tillade hon halfhögt suckande — och mycken kunskap gör rasande...

Paridon Kallsten lefde den sommaren lycklig som en furste på inkognitoeskpad. Han ömkades tyst såsom den af Gud hemsökte, mänskligt sedt måhända oförskyldt, och respekterades såsom den där i en bråd vändning kan förbytas till en oansvarig massmördare. Han behöfde alls icke svettas för att uppehålla sin roll. Det var alldeles tillräckligt, om han då och då på sina promenader inom synhåll från komministergården tvärstannade och stirrade i marken eller ritade magiska figurer i luften med sin käpp. Likaså gjorde det ett godt intryck, om han passerade någon af husets folk med fjärrskådande blick och utan att hälsa. Det vältaligaste symtomet förblef emellertid det rika och pedantiskt ordnade bibliotek, som klädde två väggar i gafvelrummet och som han, efter hvad man kunde iaktta, gjorde ytterst ringa bruk af.

Den sinnessjuka, hvars mun de första veckorna varit förseglad, började inlåta sig med familjen. Han kunde slå sig ner hos prästfrun, som stoppade strumpor på verandan, eller hos pastorn, som öfvervakade solnedgången från ett grönt gungbräde vid gafveln, och tala, resonera och berätta precis som en klok. Ja, längre fram kunde han till och med samla omkring

sig de fem minderåriga och med ett verkligt farbrorsintresse söka sätta sig in i deras späda själslif. Doktor Kallsten — ringare titel kunde icke komma i fråga för en man med så stor och onödig boksamling — vardt ofantligt populär på komministerbostället.

Någon gång klickade naturligtvis harmonin, eftersom Paridon icke hamnat i Utopia, utan i nordvästra Småland. Pastorn iklädde sig en lördagskväll på gungbrädet sin värdighet af själaherde och afslöt ett allmänt hållet föredrag med en anmodan till doktorn att nästa dag med församlingen deltaga i gudstjänsten. Paridon betänkte sig och lofvade. Han begaf sig icke till templet i sällskap med familjen, utan på egna stigar och intog en bänk på karlsidan, hvilken ingen gjorde min af att dela med honom. Någon psalmbok hade han inte, men detta tillskref socknen hans rubbade förstånd. För öfrigt höll han sig oklanderlig ända tills pastorn läst upp sin text från predikstolen.

Men den första meningen af utläggningen hade icke väl dundrat mot de hvitmenade hvalfven, förrän den sinnessjuke uppgaf ett kort stönande, riktade en förvildad blick på församlingen och störtade nedför gången och ut som jagad af en tjur. Det pinsamma uppträdet afskar alla möjligheter till andakt, och komministerns homiletiska vältalighet gjorde fiasko. Samtliga närvarande, till och med fattigstuggummor och skolbarn, märkte först nu hvad Paridon blixtnsnabbt fattat: att den hygglige pastorn var en odräglig pratmaskin på predikstolen. Doktorn var vänlig

och glad på eftermiddagen och tycktes inte minnas, att han besökt kyrkan. Tydligen hade det varit ett yrselanfall, som icke efterlämnat spår i medvetandet. Men pastorn insåg, att i kyrkan passade inte hans omtyckta inackordering.

En dag, då Paridon nalkades byggnaden på hemväg från ett ströftåg, möttes han af hetsigt dallrande luftvågor och ett läte som af hundra spyflugors unisona surr. Alla dörrar stodo öppna, och i salen syntes prästfrun röd och energisk vid symaskinen. Med några språng stod Paridon framför henne, hans ögon arbetade sig ut ur sina hålor, hans bröst häfdes under sprängande andetag och hans knutna händer hoppade längs sidorna i takt med maskinnålen. Anfallet upphörde, så snart hjulet stannade och prästfrun ouppfordrad svor på att all sömnad skulle ske för hand återstoden af sommaren.

Jag kunde anföra exempel på en och annan plattid af de sorter, som oundgängligt smycka samhällsmänskors umgänge och som icke ens Paridon gick fri för. Men han kväfde dem i lindan med sitt patentmedel, och de intogo en försvinnande plats i denna sällsamt sköna sommarsaga.

En vecka efter det doktorn under familjens okonstlade sorg tagit afsked, anlände en skrifvelse från Paridon Kallsten senior, öfverfull af de innerligaste tacksägelser och de grannaste loford. Hans brorson hade tydligen haft det så präktigt som aldrig tillförne och hans tillstånd måste fröjdefullt öfverraska alla,

som sett honom före denna lyckade sejour. Fullt återställd blefve väl dock knappast den stackars gosen...

Farbrodern hade rätt. Sedan dess har Paridon varit svagsint hvarje sommar på olika håll. Han innehar konsten att dra trefnad ur umgänget med människor, hvilket sker endast genom att likt den antika tragedin inspirera fasa och medlidande.

BROLLOPET I CARLSONVILLE.

En mer än vanligt anslående högtidlighet ägde rum i Carlsville, Nebraska, då mr Gus. Lundbeary och hans maka bortgifte sin enda dotter med mr Chas. G. Maunson junior från Chicago, son till den bekante utgifvaren af »Hemlandsropet» därstädes.

Carlsvilles befolkning utgöres ju till tre fjärdedelar af skandinaver, och hemlandssederna iakttagas af dessa med en rörande noggrannhet. Speciellt mr Lundbeary, som är en högt aktad medborgare och öfverhopad med kommunala förtroendeuppdrag — så har han i ett par decennier varit kollektupptagare vid svenska kyrkans bibelförklaringar samt fungerat som ordinarie förskärare vid publika subskriptionsmiddagar — håller strängt på att det öfver alla lifvets förhållanden bör bredas ett genuint svenskt tycke. Som en yttring af denna vackra böjelse måste det betraktas, att brudens unga väninnor dagen före högtidligheten samlades till ett gladt kransbindnings-samkväm i nämnda kyrkas hemtrefliga och väl uppvärmda sakristia.

Brudgummen och hans närmare vänner, hvilka samtidigt afåto en lika upprymd som billig svensex på en *saloon* med *free lunch* snedt öfver gatan, infunno sig senare och igångsatte muntra men oförargliga snillelekar, »gömma ringen», »skeppet är lastadt» och »sitta på understol». Betsy Moleen liknade sig härunder vid en kedja, och Edw. H. Nelson, mot hvilken hon vid upprepade tillfällen ådagalagt hårdhet, förmodade bittert att det var fråga om en bergskedja, hvilket gaf Washington Lindstroem anledning att undra, om denna var belägen på öfverblifna kartan. Det spirituella infallet uppfattades af Betsy som ett äktenskapsanbud, och Washington, som insåg, att vittnenas mängd afskar hvarje undflykt, grep sin slokhatt för att gå ut och hyra en cottage.

Vid tvåtiden följande dag strömmade en lysande skara till det vänliga templet, på hvars dekoreringsintet blifvit sparadt. Framför fönstren nedhängde luftiga, nystärkta gardiner, predikstolen ofvan altaret smyckades af i festoner draperade skånska bondväfnader (från firman Trulsson & Co. i Cincinnati), altarbordet höljdes af en utmärkt vacker juteväfsduk med plattsöm i läckra silkesschatteringar och i alla stakar sutto kulörta spiralljus, öfversållade med guldpapersstjärnor. Dessutom hade man spridt några bekväma gungstolar och korgfåtöljer innanför altarringen, hvilket icke obetydligt ökade den på en gång imponanta och inbjudande effekten.

Sedan skocklackaren och frivillige kantorn Baingtson

på den med blomvaser prydda kammarorgeln uppstämt Chopins bröllopsmarsch ur »Hamlet» (här undrar jag, om inte meddelarna ha rört ihop sakerna, men direkt motsäga dem vågar jag inte), intågade bruden ledd af sin fader och följd af brudgummen jämte Chas. G. Maunson senior. Den kvinnliga kontrahentens toalett var enligt »Hemlandsropets» societetsreferent en dröm; den manlige var iförd kort, svart bonjour, hvit halsduk och knapphålsbukett af syrener samt benkläder, väst och urkedja. De tolf tärnorna gingo i lila och marskalkarna i hvita handskar.

Vigseln förrättades ritualenligt af pastor Ben. Z. Pearson, som avslutade akten med ett hjärtligt och skalkaktigt speech, utmynnande i en kraftfull anhållan om god kollekt. Sedan dylik upptagits, hvarvid tärnorna måste bistå bruden i letandet efter portmonnän, som satt instucken i ett rysch, skred församlingen ut under tonerna af »Näckens polska». Månget öga fuktades och mången vemodssuck höjdes — *allt* hade bidragit att framkalla en illusion af det oförgätliga hemlandet . . .

Gus. Lundbearys komfortabla tvåvåningsmansion var snart uppnådt, och där möttes man af en ny öfverraskning — ett dignande kaffebord med svindlande hopar af hembakadt småbröd. Men innan detta angreps, kringbjödo tärnorna Karlshamnspunsch (från firman Spreetman & Sons i Worcester), hvori man drack de nygiftas toast.

Kort efter kaffedrickningen bänkades de redan

hemmastadda och nytra gästerna kring middagsbordet, hvars otal af svenska rätter, smörgås, oxsvanssoppa, bruna bönor, anka, plumpudding, rotmos, sjötunga, kalkon, lappsjoj, äppelpaj m. m., nedsköljdes af rikligt flödande cider och isvatten. Mr Lundbeary skar för och förskar sig stundom, hvilket dock ej mäktade lägga sordin på stämningen. En gång i kvarten upplystes rummet af ett blixtsken. Det var Jeremiah Baikstroem, som tog vyer med sin fickkamera.

Te med sandwiches och pepparkakor bildade den värdiga avslutningen på denna sällsynt stämningsfulla familjefest. Vid afskedet öfverräckte brudgummen åt hvar och en af tärnorna en nickelbrosch med inskription.

Af de oräkneliga utställda bröllopspresenterna vill jag nämna följande: från brudens föräldrar en check på 500 dollars; från brudgummens föräldrar en check på 500 dollars; från brudens farbror med fru, Ernst och Pamela Lundberg i Stockholm, en alabasterskål (något ramponerad, möjligen vid transporten, men alltjämt användbar, om den får stå i ett hörn — så har den stått hos Lundbergs alltsedan de blefvo ett); från mr och mrs Berryman en förgylld rostgaffel; från miss Abigail Johnson ett själflysande tändsticksställ med en miniatyrspeldosa, som sättes i gång, när man rifver eld, samt från den store handskfabrikören William Hultstaidt fyra meter sämskskinn att polera dörrhandtagen med. Man kan sålunda icke påstå, att det unga paret går sin äktenskapliga framtid orustadt

till mötes. Bara de många kilo risgryn, som slösaktigt bestodos dem i kupén vid deras anträdande af sin *wedding trip* till Niagara, där brudgummen har öppnat en vykortsaffär, utgöra en ganska god fond för ett startande hushåll.

RÄTTVISANS EGEN.

KRIMINALIDYLL.

Rättvisan är ju, sedd på något afstånd, ett af civilisationens vackraste begrepp, och mängdens olust för hvarje beröring med densamma utgör intet godt symtom.

Djupast nere i samhället, det vill säga bland de naturliga och ofördärfvade klasserna, synes denna futtiga rädsla föga utvecklad, men den ökas i direkt proportion till det växande ansvaret för hvarje socialt trappsteg. Under dylika förhållanden är det uppfriskande att rikta tankarna på en man som, ehuru han beklädde en ansedd förtroendepost och stod upplyft på en piedestal, som gjorde honom synlig vida omkring, visste bereda sig ständiga tillfällen till mellanhafvanden med den blinda och farliga gudinnan.

En dylik man har aldrig existerat, torde man utan betänkande invända. Jo, han har existerat, hans

namn var Grillberg och han fungerade i tjugofem år som föreståndare för min födelsestads fattighus. Till hufvudstaden har väl knappast hans rykte nått, men i sitt samhälle med omnejd lefde han lifligare än själfva mörkrets furste på folkets läppar.

Hans företrädare, gamle Pålgren, en fin och slät-rakad gubbe, hade genom mångårig spirituosauskänkning åt hjonen åsamkat sig så pass förmögenhet, att han kunde dra sig tillbaka och lykta sina dagar som rentier. Inom parentes bör anmärkas, att mången ogillade Pålgrens inkomstkälla, men å andra sidan var denne så godt som obrottslig absolutist, och man insåg till fullo det mildrande, för att icke säga utplånande, i denna omständighet. Den från annan ort inflyttande Grillberg vann den lediga befattningen närmast i egenskap af ensam sökande. Hvilken position han förut innehaft vågar jag inte afgöra, men det händer, att han, som man påstod, varit anställd i polisen och befunnits obekvämt till tjänsten.

Grillberg var en medelstor och snarare groft byggd karl, präglad af en skenbar slapp indolens, från de milda och hopflytande dragen inom tunna, ljusröda polisonger till den långsamma, hasande gången. Han var karg med sitt tal, och orden tycktes komma så långt inifrån, att de tröttnade och föllo till marken, innan de nått interlokutörens hörselorgan. Själf hörde Grillberg vanligen icke håller hvad som yttrades till honom, ett lyte som bör ha ländt honom till stor hugnad på hans bana.

Den första månaden försiggick inrättningens förvaltning i lugn och trefnad, alldenstund Grillberg brukade sin mesta tid till långpromenader i staden och dess omgifningar för att göra sig bekant med miljön. Somliga hjon funno den nya regimen en smula nykter och leddes efter Pålgren, men upptäckte småningom tilltalande sidor hos friheten från uppsyn och föredrogo att linka omkring i stan och hälsa på bekanta från bättre dagar framför att sköta den i en af flyglarna inrymda mangeln, där all samhällets tvätt slätades.

Men då Grillberg sett sig om till fyllest och på allvar begynte den verksamhet han i fem lustrer med oförsvagadt nit skulle utöfva, var sötebrödstiden all. Den hjärtesnälla och sludrande halfidioten Tasse afskars från sitt näringsfång att bära profkappsäckarna åt handelsresande på deras ronder kring affärerna, och den gamla fina fru Magnusson, änka efter en kopparslagare, som på sin tid fört stort hus, måste med blödande hjärta afstå från sina dagslånga visiter i välmående familjer, som tillhört hennes forna umgängeskrets och nu, mot det att hon stoppade deras strumpor och spådde i kort, födde henne i tur och ordning. Både Tasse och fru Magnusson och hela bunten höllos till arbete för grillbergska familjens räkning. Ett idogt lif är ju i och för sig alltid utvecklande och tillfredsställande, men Grillberg upptog icke i sina beräkningar de reducerade krafter han hade att göra med. Då Tasse

sålunda efter några dagar stöp vanmäktig i gatan med ett par ansenliga vattensår, fyllda vid stadskällan för Grillbergs kök, uppstod Grillbergs första rättsliga åtal.

Så märkligt och nymodigt som detta nu var, blef det naturligtvis dryftadt med sjudande intresse, och man glädde sig åt att ha fått upplefva något enastående. Senare såg man med ett litet högdraget löje tillbaka på denna renhjärtade illusion. Man blef småningom bekant med Grillberg och lärde sig genomskåda hans lifsprincip.

Rättvisan och ingenting ringare var den till utseendet något blötdjursaktige mannens dominerande passion. Den vecka, som icke medförde ett budskap från denna hans högt älskade, ansåg han förspild. Han förspillde icke många veckor på de tjugofem åren. Med öfvermänsklig spänning af sin uppfinningsförmåga lyckades han hålla åtalen ständigt gående, variera anledningarna och häfda sitt rykte. Inrättningens räkenskaper gjorde honom regelbunden nytta, med stadens mangel var det lätt att, understödd af de tvättande herrskapens delvis bråkiga jungfrur, arrangera labyrinter af krångel, och han utpekulerade en ändlös massa metoder för åverkan på hjonens välbefinnande. Dessutom kunde han, när det föll honom in, kraftigt förpassa ut genom den tunga svartmålade porten något nyanländande mänskovrak, om än aldrig så legitimeradt.

Allt det här får på inga villkor missförstås som

yttringar af grymhet och blodtörst eller girighet. Grillberg var, som hans maka och barn kunde intyga, en till blödighet vek och medgörlig natur. Men hans passion för Rättvisan kräjde oafslätlig tillfredsställelse, och han saknade tillräcklig bildning och världskänedom för att inse, att äfven den pura mänskokärleken kan leda till enahanda resultat som det han uppnådde med sina små samhällsvådliga knep.

Utgången af Grillbergs åtal upphörde man småningom att fästa sig vid. De diskuterades omsorgsfullt i platstidningarna samt hvar två eller tre kommo tillsammans, men om Grillberg blef ådömd böter eller frikänd, som det hände ibland till omväxling, intresserade hvarken allmänheten eller svaranden. Ja, inte ens svaranden, så absolut ideell var Grillbergs lidelse för Rättvisan.

Men en afton, då konsul Haltin och rådman Bertilsson, bägge ledamöter af fattigvårdsnämnden, sutto tillsammans på stadskällaren och utbytte ogillande omdömen om Grillbergs brutala beteende vid den gamla fina fru Magnussons den dagen försigångna begrafning, hände sig, att konsuln undfick en stor och sällsam idé.

— Men säg — utropade han, själf bländad af uppslaget — kan inte Grillberg *afsättas*?

Rådmanen hajade till och stirrade.

— Du säger något — stammade han så. — Och det har ingen orkat tänka ut på tjugofem år!

Efter den kvällen töfvade det icke länge, innan

grillbergska familjen tågade ut genom den svartmålade porten för att på en fjärran skådeplats gå nya öden till mötes. Om dessa har man sig ingenting bekant, men det kan antagas, att Rättvisan och Grillberg under någon form fortsätta sitt samlif. Hon plägar inte öfverge sina trogna.

URSOCIETÉN.

Revisionssekreteraren Gerhardsons hade utfärda inbjudningar till sin årliga vinterferiebal, och tre kvart före den utsatta tiden, klockan sex, anlände de första gästerna. Det var pojkarna Borén, som ännu äro fullständiga noviser inom societén och i obehärskad nervositet kilat direkt från middagsbordet hemma. Den öfverflödiga tiden utfylldes nyttigt med handtvagning i Gösta Gerhardsons rum samt påsättning af rena kragar, som de fingo låna af Martin.

När de, förvandlade till gentlemän, ånyo visade sig i salongen, vimlade denna af en skinande ungdomssamling, från femtonårstärnan Dagmar Lundberg, ängsligt uppbärande sin mammas för tillfället apterade brudklädning, som redan så mången afton smyckat Ernestine och Milda, till den fyraårige Moje Krantzsköld, som med otrolig uthållighet öfvade sig att

stå på ett ben för att kunna spegla sig i de nya gullskinnsskorna. Vimlade är kanske dock ej det korrekta ordet, ty en sällsam, förstenad orörlighet fastnaglade hvarje individ på den plats, dit han af omständigheterna förts. De hviskningar, som en och annan företagsam ande dristade rikta till sin sidoman, dogo bort utan att alstra någon konversation, och det var ett vederkvickande afbrott som uppstod, då Moje plötsligt dråsade omkull och sopade med sig en visitkortsskål, hvilken tilldragelse medförde en smula omplacering och verksamhetsutveckling. Moje nedsattes i en hörnsoffa, där han utan risk kunde experimentera med bägge skorna på en gång.

Sedan en stund förgått under väntan på Gunilla Ekegren, klämde slutligen dennas kusin, Bertel Hjelmgren, ur sig, att hon dagen förut angripits af påssjuka, hvarpå teet inbars. Pojkarna Borén, hvilkas friska uppmärksamhet oafåtligt kretsat kring kakfaten, närmade sig bordet, drifna af en ursprunglig instinkt, men då fru Gerhardson, som serverade, ropade fram Dagmar Lundberg att börja, insågo de sitt förhastande och retirerade till väggen, där de lade hela sin själ i att markera tapetblommornas mönster med blyerts.

Tedrickningen aflöpte utan allvarligare störingar. Hjalmar Gren krasade sönder en maräng med klacken, och Julia Jansson visade sig sakna erforderlig besinning för att samtidigt sköta kopp och solfjäder. Stämningstemperaturen höjdes åtskilliga grader, och meddelelsebegäret blef oemotståndligt. Damerna stucko

hufvudena ihop två och två, och kavaljererna skockade sig i diskuterande klungor.

Fru Gerhardson klappade i händerna till tecken att aftonens egentliga företag skulle startas. Med litet krus och fnissningar försiggick intåget i matsalen, som utrymts till danslokal och där fru Gerhardsons ogifta syster satt redo vid flygeln.

Det var stadgadt, att Gösta skulle öppna balen med Dagmar Lundberg, men då ynglingen saknades, uppstod stockning och villrådighet. Martin skickades att jaga upp honom, och befanns han då sysselsatt med att visa sitt vykortsalbum för ett par klasskamrater. Något fnurrig öfver att icke tillåtas njuta lifvet på *sitt* sätt, uppenbarade han sig i matsalen, grep Dagmars hand med ett slags raffineradt nyp, som är den studerande ungdomens hemlighet, och stegade utan fördröjande ceremonier iväg med sin af smärtan halft afdånade moitié. De första par hvarfven voro de ensamma på valplatsen, men sedan fru Gerhardson gått omkring och arbetat med att maka ihop ungdomarna, vardt det småningom en lagom trängsel.

Hedvig Eliasson hade inte hunnit mer än några steg med Björn Teger, förrän hon slet sig ur hans armar och med händerna för bröstet vacklade till en stol. Ulla Gerhardson beordrades att hämta ett glas vatten, men innan hon hann tillbaka, hade det onda redan aflägsnats — det var en pepparkaka, som

brodern, Olle Eliasson, smugglat innanför Hedvigs halsringning. Fru Gerhardson blef allvarsamt förargad och förutspådde Olle nedsatt sedebetyg, hvarpå gossen godlynt genmälde, att det hade han redan.

Kadetten Oscar Ståle och sjätteklassisten Halmberg utvecklade en färdighet i att valsa baklänges, hvilken blef ödesdiger för åtskilliga af de mindre tränade. Ganska många kullerbyttor resulterade af de hufvudlösa försöken att täfla med dessa förstklassiga dansörer, som nu svängde om på fjortonde säsongen. Edvin Hallberg körde skallen i byffehörnet såpass, att man fick binda en handduk om hufvudet på honom; men detta nedstämde ingalunda den käcke ynglingen, utan efter fem minuter dansade han scottish med dånande lefnadslust.

Åt Moje fanns ingen annan dam än den femåriga Brita Gerhardson; men då Brita, som var äldst och kunnigast, påyrkade att få föra, blef Moje sårad och ryckte sin dam i flätan, så att hon började tjuta, hvar efter han slog sig ner på tröskeln som åskådare. Rätt som det var, gaf han till ett förtjust hojtande och gallskek:

— Titta, Märta har hål på strumpan!

Så var verkligen fallet. Det var ett helt litet hål, strax ofvanför ankeln, och skulle troligen aldrig observerats utan Mojers tillkännagifvande. Nu vardt emellertid Märta ledsen och hennes kavaljer generad, och deras polka tog ett brådt slut. Kort därpå anlände Mojers barnjungfru för att hemfrakta den lille

afgrundsanden, som dock ej kunde förmås att aflägsna sig, förrän han gjort en fullständig godnattrond och samvetsgrant utdelat aftryck af sina kaksmetiga fingrar. Märta passade på att trampa honom på en af guldskinnskorna, hvilket gjorde hans sortie opåräknadt stormig.

Förfriskningarna ute i salongen togo de unga ganska starkt i anspråk, ty det föll sig så, att en ovanlig mängd krakmandlar innehöllo filippiner. Därtill kom, att Hugo Dalin kunde en hop roliga konster med apelsinskal, som man aldrig kunde tröttna att njuta af. Pojkarna Borén listade sig stundom ut i tamburen för att stoppa nötskal i flickornas pampuscher.

Vid supén, som serverades gående i revionssekreterarens arbetsrum — han själf hade en utekväll —, uppstod en lidelsefull vadhållning bland herrarna om hvem som kunde lägga in mest af det eller det födoämnet, och lille Gusten Håkansson snyftade hjärtslitande för att han ätit så mycket köttbullar, att han inte fick ner någon glace.

Tamburen hade under tiden befolkats af jungfrur, som inbjödos att kika i dörren på de återstående danserna. Dessa blefvo dock ej många, ty om än icke fötterna vägrade att fungera, så var det som det kunde med ögonen, och pojkarna Borén slumrade redan på en puff i salongen. En kvart öfver elfva var hela skaran utföst, och stillhet rådde i de Gerhardsonska gemaken. Jag tog afsked och vandrade

hemåt, hänförd af det skådespel jag bevittnat —
societetslif i de värdigaste och mest kultiverade
former, parade med en betagande urfrisk omedel-
barhet, som man upphört att vänta sig i stora
världen.

DET BLÅA FÖRKLÄDET.

Det var en af sommarens hetaste och blåaste dagar, och jag gick långsamt framåt en tom, bred gata, en fullkomlig godtköpsgata, där intet hus var äldre än tio år och ingen bottenvåning saknade sitt mjölkmagasin och sin cigarrbod. Jag trodde till en början, att jag ensam behärskade gatan, men plötsligt varseblef jag, att vi voro flera stycken, och i det samma greps jag af ett starkt intresse för situationen.

Först och främst var där, på skuggsidan, en liten vitklädd flicka, som jag i en hast taxerade till fem vårar. Hennes runda ansikte glödde under babyhatten, ty hon var upptagen af en ansträngande sysselsättning, som satte både kroppskrafter och själsnärvaro på prof. Hon kastade nämligen en stor grå gummiboll mot en stor brun port och fångade den i sina små röda händer hvar gång den kom tillbaka.

Ty bollen kom ideligen tillbaka! Hade den inte det gjort, så skulle det inte händt så mycket den dagen...

På trottoaren midt emot, rätt i solgasset, stod ett blått förkläde orörligt och grubblande, i färd med att genom en knagglig och vidlyftig tankeoperation söka utröna hvad det var för en dold kraft som kom den förhåxade bollen att oupphörligt återvända till händerna som slungade bort den.

Det blåa förklädet avslutades nertill af ett par små svartbruna fötter och rundade sig upptill i ett solbrändt hufvud med trubbiga drag och hvitgult hår. Allt detta tillsammans bildade en liten man, som såg ut att upplefva sin tredje sommar.

Ja som sagdt, det blåa förklädet laborerade med en gåta. En sten, som det nyss låtit falla ur en af sina slappt utefter sidorna hängande händer, tydde på att det understödt sitt intellektuella arbete med praktiska experiment, som emellertid snarare krånglat till problemet.

Den lilla hvitklädda kastade då och då en triumferande blick öfver axeln. Hon insåg det blåa förklädets bryderi och gladdde sig åt det. Men förklädet vred sig icke af blygsel inför dessa impertinenta blickar, som jag skulle ha gjort, det förändrade icke en min, det grubblade lugnt vidare, icke i resignerad förtviflan utan i energisk hoppfullhet. Det visste ännu icke, att det gifves ting, som icke låta sig utgrundas!

Men under det bollen metodiskt flög upp och ner mellan den stora bruna porten och de små röda händerna och under det de blåa ögonen, som hörde till det blåa förklädet, flögo med så långt de kunde komma utan att sätta det trinda hufvudet i rörelse, nalkades Ödet.

Det kom på soltrottoaren och gick med långa steg, som dånade mot asfalten. Det var en ung man i ljusa sommarkläder och med resväska i handen. Han skulle till en skärgårdsbåt och hade naturligtvis kommit åstad i sista minuten. Det var emellertid inte precis därför han klef så raskt på och lyfte sulorna så högt. Han hade för vana att gå så där, och för öfrigt kunde han mycket väl fara med någon annan båt, som gick någon annanstans — det bara roade honom att se, om han skulle hinna fram i tid, fastän han gick längsta vägen.

Han hörde inte till det affärsmässiga och maskin-klippta slaget, han hade en ljuslockig peruk, som vällde fram under halmhatten, och han såg öppet lefnadsglad ut som den sorglöst vandrande hjälten i en tysk novell. Man tänker sig aldrig Ödet i den gestalten.

Jag såg det komma, men hvad ville jag göra? Jag var tämligen långt borta, och för öfrigt kunde det ju hända, att katastrofen uteblef.

Nej, det hände inte. Det gick fortare än jag anade. Jag såg ett blått skynke skjuta upp i luften och så singla platt ner på trottoaren.

I nästa sekund förstod jag, att den unge mannens fot hade fattat tag i det blåa förklädet och fört det med på sin luftfärd. Det var ungefär så jag hade tänkt mig det på förhand.

Det blåa förklädet låg ett ögonblick alldeles stilla. Sedan reste det sig hastigt upp och blef stående i tankar, men denna gång gällde de icke den underbara bollen, ej häller rörde de sig kring den unge mannen, som redan hade hunnit ett godt stycke förbi och som pysen i förklädet aldrig hade fått syn på.

Det låg ångest i hans uttryck nu. Livvet gaf honom för många gåtor. Detta var hans första spark. Hvar kom den ifrån? Hvarför fick han den? Skulle det komma fler?

Plötsligt förvredos hans drag till en min af deciderad smärta, han lade handen på sitt högra knä och började linka framåt, gnidande sig längs det blåa förklädet och ömkligt gråtande.

Hans sätt att gråta frapperade mig och spred ljus öfver hans familjeförhållanden. Han snyftade inte, han var alldeles tyst och tårarna samlade sig i ögonen och blefvo hängande där med undantag af två stora droppar, som långsamt åkte ner och plöjde ett par ljusa strimmor på kinderna. Det blef klart för mig, att han inga syskon hade och inga lekkamrater, att hans mor hade föga tid att sysselsätta sig med honom och att han således icke plägade ha någon att gråta för.

Den unge mannen var emellertid icke alldeles omedveten om att han föröfvat något slags åverkan, fastän han i första ögonblicket inte gitte undersöka det lilla skynket, som hans bekymmerslösa fot hade trasslat in sig i.

Nu vände han sig aningsfullt om och uppfattade genast sakernas ställning. Med några väldiga språng nådde han det blåa förklädet, klappade det på hufvudet och började tala en mängd vänliga ord med faderligt öm stämma:

— Slog du dig? Slog du dig mycket? Stackars liten! Så ja, lilla pysen, så ja...

Pysen grät inte längre och kände ingen smärta. Hans drag hade jämnats ut igen, och han började resigneradt grubbla på nytt. Hvar kom den fine herrn ifrån och hvarför talade han till honom?

Då tog den unge mannen en tjugofemöring ur västfickan och tryckte den i pysens hand, hvarpå han marscherade åstad igen, dubbelt så lefnadsglad som förut.

Pysen såg en stund på slanten, och vid det han såg, vek eftertankens moln från hans anlete och efterträddes af en hurtig beslutsamhet, icke fri från en nyans af öfversitteri.

Han kastar en nonchalant blick öfver gatan till den hvitklädda, som har tappat bollen och afundsamt iakttager händelserna på solsidan, kramar myntet hårdt i högra handen, placerar sina korta armar på

ryggen och börjar marschera med högburet hufvud framåt sin trottoar.

Det var pengar värdt att se honom gå. Han lyfte benen så högt han möjligtvis kunde och satte ner fötterna så att det sade klapp i asfalten.

Intet drömmande nu längre, intet grubbel öfver livvets irriterande och bittra gåtor! Rikedomen hade tystat hans andes kraf och lagt balsam på hans kropps plågor. Filosofen hade förbytt till kapitalist och det blåa förklädet skulle försvinna genom dörren till boden med karamellburkarna.

SVENSKA VÅRAR.

Våren är visst kommen på sina kransar, som vi sjöngo i skolan.

Jag kan se det på öfverplaggen, som fladdra omkring min regelbundna stråkväg. Damerna bära smaragdgröna sammetskragar och förgyllda knappar på fler ställen än man skulle trott möjligt, och det andra könet gör sig bemärkt genom paletåer af ett långrandigt tyg, som man icke påminner sig ha sett användt i detta syfte förut.

Det finns ytterligare indicier. Ballongerna vill jag inte tala om — jag inköpte den första knippan redan sista söndagen i februari och erbjöd den åt en mötande automobilist, som icke hade fått riktig fart.

Men två snyggt klädda karlar trakterade i onsdags morse mandolin och gitarr på min gård. Det spårades ingenting misstänkt och italiendaraktigt hos dessa karlar, ingenting locktofvigt och pittoresk-trasigt. De kunde godt vara strejkande fackföreningsmedlemmar, som sökte höja sin frimåndagsnjutning genom konstutöfning. Deras spel var likt vårens lidelsefulla

fågelkvitter, strängarna klirrade och vibrerade i rasande jäkt — det blef ingen melodi, men en påskyndad slutrealisation af instrumentens tonlager. Själva som förhågade af musiken, sände de ofta trånsjuka ögonkast mot de tusen fönstren, men ingen lyssnare missförstod dem därhän att singla ned en tvåöring åt dessa konstens fria kolportörer.

Detta var något annat och renare än de tyska mässingsorkestrar med röda mössor, som sex man högt plägade skaka mitt föräldrahems brandmur och pockade på ersättning för ofoget. I barndomsåren gladdes jag, närhålst dessa röda musikanter myllrade in genom den låga svarta porten åt det grönskande torget; men nu, hunnen till urskillningens ålder, värderar jag icke den musik, som kostar pengar.

Nej sannerligen, jag betalar inte pengar för musik. Men jag skall möjligen teckna mig för en obetydlig summa på den välgörenhetslista, som en och annan på Operan och Musikaliska Akademien ruinerad medlem af Hemliga Harmoniligan slutligen kan se sig nödsakad att gå omkring i husen med.

För att återvända till texten — flere samstämmade symtom peka på säsongombyte, och jag har lagt märke till att den sorts årstid, som nu är inne, af stockholmarna benämnes vår. Så fort det spirar upp hyacinter ur Hamngatsbackens trappstenar, knyter deras längtan på sig ett par små bastanta vingar och kryssar spejande genom den salta luften utåt skärgården. Och de ordinarie diktarna vårdslösa

sin samhällsgagnande befattning vid posten eller sina akademiska ämbetsstudier för att på sitt litet onödigt omskrifvande sätt i bladen ange barometerståndet:

O vår!

Du dröm som drömts igenom evigheter
af sotgrå modd och kronisk snufva,
du salighet som siats af profeter
med uppfälld krage och sibirisk lammskinnsulfva!
Där står du midt ibland oss mysande,
skalkaktigt klarögd som en treårspilt,
bland oss, som än i förgår rysande
på bäddens täcke bredde filt på filt...

Så där startar f. d. medikofilaren Axel Lundberg ett allestädes refuseradt säsongpoem, som ju egentligen är joller, men rätt vackert och rytmiskt stämningfullt.

Detta, som nu firas i färger, vers och toner, är emellertid långt ifrån hvad jag upplärts till att kalla vår. Jag minns inte redigt, om det var i februari eller mars som de små städade rabatterna kring min födelsestads förstadsvillor stodo i en orgie af sagosköna kulörer, men visst är, att vi städse ingingo i april med en grundförkylning, vållad af öfverplaggens undanhängande. Den första maj började trädkronorna changera till sommärens mörkare och solidare grönska, men det fanns ännu smultron kvar, och nyponbuskarna täckte vägkanterna med sina genomskinligt skära blomblad... Man fick vara försiktig med värmen — det fanns plantor som inte mädde väl af den. Min fader planterade vinrankor

uppåt en spaljé på vår förstadvilla, men väggen vette åt söder och drufvorna själforkade till russin på spaljén och måste användas till julbaket. Dessa få exempel, gripna ur ett outsinligt förråd, äro tillräckliga att motivera min hållning inför den stockholmska s. k. våren.

Men jag minns en vår i Uppsala, ännu ett sjumilssteg mot arktiska nejder. Det var midt i maj, Svartbäcksgubbarna hade redan börjat packa och göra sig i ordning till affärd, vägarnas våtglänsande mull skvallrade om att kälen begynte tina.

Uppsvensk vår! En karg och nugg och föga matnyttig tid. Man uppsköt ånyo sin examen, promenerade och hängde på balkongräckena i skönt lifsgladt vemod, kryddadt af den pekuniära nöd, som i den långa terminens afskedstimmar tryckte flertalet. I det hus, där jag bodde, fanns ingen enda person med resurser annat än i framtiden. När vi samlades och redligt slogo ihop våra medel, blef det ju alltid till något, och i fråga om det nödortftiga åtnjöto vi kredit.

Men den dag bröt in, då kassan bestod af nittiosex öre. Vi funno det lumpet att spara på summan och beslöto att förskingra den i ett slag för att sedan lefva fria från ekonomiska bekymmer. Förslag yrde om hvarandra, men mitt segrade. Det var vårfest den eftermiddagen, och jag påyrkade, att två utaf oss skulle bevista denna. »Men biljetterna kostar femti öre styck», invände någon. »Det reder sig

sannolikt», menade jag, och så skredo vi åstad, följda af välsignelser, jag och en medicinare, som själfmant åtagit oss offret.

Vid Botaniska trädgårdens port stod kö framför biljettförsäljaren. Bland de främsta urskilde jag en något bekant teolog. Denne anmodade jag att för tidsvinstens skull köpa biljetter åt oss två med och öste i hans hand en skur af tioöringar och kopparslantar. Den snälle mannen nickade och lofvade, medicinaren och jag drogo oss något tillbaka.

— Men om han räknar pengarna? — undrade medicinaren.

— Fattas det något i kronan — genmälde jag lugnt — så är det väl hans skyldighet att lägga till hvad han har drumlat bort. Det är lätt gjordt att tappa ett par tvåöringar . . .

Teologen räckte oss biljetterna utan ett knyst, vi trängde oss in i den profant folkfyllda parken, just som aftonens skald lyfte af sig den hvita mössan för att utskrika sin versifierade missuppfattning af den talrikt närvarande kvinnan, och upplefde för enda gången i vårt lif en äkta, en jublande vårfest.

Hvad rörde oss talen och marskalksskärpen och punschborden och familjeflickorna, som kommit med tåget! Vår njutning var af helt ideell och andlig art: det berusande medvetandet att ha offrat vår allra sista skärf, ja mer än så — teologens ock.

SORENSENS NATTLJUS.

Återigen har jag med brännande harm slungat ifrån mig en dansk bok. Orsaken till mitt sinnes-tillstånd var icke litterär — Sörensen är ju en boren stilist, nordens fransman såtillvida — ej heller moralisk — ty verket hade ingen sorts moral att uppvisa — utan rent och klart patriotisk.

Hvad syssla våra nationalekonomer med? Ha de så brådt med grundvalarna till framtidsstaten, att de icke idas lyfta blicken från sina planritningar? Om de så gjorde, skulle de varsna något förfärande!

De skulle få se, hur svenska folkets dyrbaraste, egnaste egendom stundligen i all stillhet opåtaladt, ja obemärkt vandrar öfver Öresund för att under Sörensens konstförfarna händer införlifvas med världsindustrin.

Jag ställer inga obilliga skandinaviska kraf på Sörensen. Jag fordrar absolut icke, att han skall utlämna professor Brandes med handklofvar och munlås, och jag ämnar icke upphetsa skåningarna att

köpa sina öfverplagg hos Nordiska Kompaniet, i synnerhet som smuggling ställer sig billigare. Men *ett* begär jag: må han lämna igen våra *ljusa nätter!*

Tillräckligt har han exploaterat denna vår nationalegendom i ett sekels lyrik och noveller, tillräckligt har han kråmat sig med dessa stulna fjädrar. Det är icke en dag för tidigt att bringa ordning i affärerna.

Danska almanackan (som tycks ha poetiska medarbetare) meddelar, att det och det datum i augusti upphöra »de lyse Nætter». Den nordiske främling, som en högsommar vistats i Sörensens land, måste när han läser detta förbryllad fråga sig, om danska språket icke äger något ord för begreppet »svart». Ett sådant skulle annars komma väl till pass för att beteckna totalintrycket af en sommarnatt i detta rike. Det vi kalla vintermörker är ett lätt skymningsflor mot den tjocka svärta, som i Sörensens poetiska almanacka tituleras »lyse Nætter».

Naturligtvis är hela denna natthumbug ett lockbete för turister och öfver hufvud beräknad på utlänningar. Nere i Europa förmodas det väl numera allmänt, att midnattssolen förevisas rätt öfver Kongens Nytorv. Så långt kan man komma genom energisk och målmedveten agitation.

Hvad har *vår* almanacka att förmäla om ljusa nätter? Icke ett ljud. I den nationella folkupplysningens intresse måste man kräfvat bot för detta missförhållande. Vi äga ju de ljusaste af nätter, men

endast som råmaterial, som slumrande miljoner — hvad detta stoff duger till var det Sörensen beskärtd att visa.

Måhända kan den omätliga skadan ännu någorlunda repareras, ifall några behjärtade fosterlandsvänner starta ett aktiebolag för att tillvarataga och bearbeta de ljusa nätterna. Men ett eller annat årtionde torde förgå, innan detta bolag hinner äta ut »de lyse Nætter» ur världsmarknaden.

Tills vidare förblir det den redlige svenske medborgarens plikt att öfverallt med hög röst protestera mot usurpationen.

Ett sällsynt gynnsamt tillfälle försummades till min grämselse förlidet år. Att släppa Drachmann onäpst, när man hade honom i sitt våld, det var dock mer än lofligt godmodigt. Ty hvad har denne mans sextioåriga lefnad annat varit än en oafbruten orgie af ljusa nätter! Hela hans poetiska rörelsekapital är sålunda svenskt, och oss tillkom det att affordra honom räkenskap. Undras hur han kände sig, när han i ålderns höst ändtligen fick skåda det fenomen, åt hvilket han från ynglingaåren helgat sin lyra.

DEN SKÖNA SYNDERSKANS SPEGLAR.

Sköna synderskor spegla sig gärna. Den som i prosatal heter Stockholm har fått sin tillräckliga del af denna näpna svaghet. Att hon dag och natt står försjunken i stilla beundran framför sin bild i Mälar- och Saltsjövägor kan endast Kråkvinkelsrigoristen fördöma — så triumferande afväpnar den osökta attitydens behagfulla själffallenhet.

Men det gifves stunder, då hennes koketteri stegar sig till schockerande yttringar och då man påminnes om att hon inte bara är skön utan därtill har mist sin oskuld.

Beständigt omhvärd af en trofast inhemsk dyrkarsvärm, trånar hon lystet efter Europas hyllning, och då bindande omständigheter obevekligt hindra henne från kontinentaltournéeer och personligt deltagande i världsskönhetsexpositioner — hvilket eljes utmärkt passar hennes lynne — håller hon sig inte för god att enträget inbjuda flockar af utländska herrar till raffineradt ordnade privatförevisningar, af hvilka hon väntar sig mycket. Hon uppträder näm-

ligen — som andra bortskämnda divor — icke gratis, och hon beräknar, att utgifterna för dekorationer och materiella lockmedel skola rikligt betala sig.

Det är underhållande att betrakta det magnifika decorum hon förstår att utbreda öfver dessa invecklade manövrer. När man blickar in i hennes stora, blåa, trohjärtade ögon och iakttar den förtjusande ungdomsglada öfverraskning, hvarmed hon blygt mottar de främmande herrarnas galanterier, hur hon godmodigt leende besvarar engelsmannens framhostade »skåul» och rodnande tackar för en parisiskt närstående komplimang, då ville man svära på att kalkyler och behagsjuka och mondäna aspirationer ligga henne så fjärran som hon själf från Europa.

Lågande af samhällsreformatoriskt diskussionsnit och ett skogseldslikt härjande bildningsbegär, tycks hon snarare känna sig smågenerad af den för verkligt allmängagneligt samarbete hinderliga förälskade uppmärksamhet hon läser i dessa många ögon af främmande ras, där hon så väntansfullt forskande speglar sig. Medan hon står i den populära katedern och med blygsam värdighet aflevererar prof på sin långt ifrån medfödda men med järnflit tränade vältalighet, sitta de långväga kavaljererna och drömma öfver skönhetslinjerna i hennes figur.

Åren gå och skönheten med dem, under det synden dessvärre förblir, och aldrig lyckas hon stifta annat än litet tvetydiga *liaisons*, lika korta som

rusiga — hvar finns ankargrund för hoppet om respektabelt lifstidsengagemang och frutitel?

Och likväl — lättsinnig och lättroad som hon är, lyser hon af själfbelåten segerfröjd midt i kopparslagarna efter de flyktiga festveckorna och tröttnar icke att repetera för hvem som vill höra det alla smickrande vitsord, som hviskats och skrånats i hennes öra. Om henne skall det aldrig sägas, att hon har ratat drickspengar.

Har man sålunda att anteckna en ängslande brist på stolthetens jämvikt i hennes hållning, så är det å andra sidan ogörligt att blunda för en viss retlig högdragenhet mot dem af hennes umgänge, som stå utanför cirkeln af de gynnade intima.

Hur oefterhärmligt förnämt rynkar hon icke på näsan, om någon allvarligt sinnad gäst från landsorten håller upp en hemslöjdad fickspegel! Hon tar hälst sina toalettdon utifrån och har i grunden — trots Skansar och reformstugor — intet sinne för den provinsiella husflitens alster. Eller fruktar du, sköna synderska, att i dessa måhända litet bläddriga och grönskiftande glasbitar få skåda något som kommer dig att störta på hufvudet i Strömmen, såsom mången af dina likar, öfvermannad af själfleda, gjort förut?

I själfva verket röjer du i obehagade stunder långt mindre högfärd än du har ord för. Var det bara en mänska, var det icke dig själf, *genius loci*, som jag en första oktober såg flanera framåt Karla-

vägen, för ögonblicket ett välförsett möbelmagasin, klädd i elegant men något härjad promenaddräkt från i våras och svängande den oundgängliga lilla väska, som väl icke ens på bären kan slitas ur dina styfnade fingrar?

Hur ovillkorligt och liksom i drömmande själsfrånvaro du stannade en half sekund framför den frestande snedställda rakspegeln på trottoaren utanför en gapande husport! En blixtnabb knix, ett ryck i det prickiga floret — och du fortsatte omedveten din trankila vandring, svängande med din lilla väska. Ingen mer än jag hade sett dig, ingen mer än jag kände igen dig, genius loci . . .

Du vet, att jag icke ligger för dina fötter, och jag fruktar, att din onåd skall falla tungt öfver mig liksom andra rebeller. Du är sannerligen ingen värnlös kvinna, och ingen ridderlighet behöfver väcka tvekan att anfälla dig — du med ditt fasta försvar, som du kan komma att få godt bruk för mot landsortsattacker.

DEN BLIDE LÖWENBORGS MUSIK.

Allt bittrare tryckes jag af min fullständiga ovärdighet till det passivaste medlemskap icke blott i Sågfilharmoniska Samfundet, utan ock i den långt utbreddare och föga exklusiva Hemliga Harmoniligan.

Jag sitter ju inne med den gedignaste okunnighet, en insiktslöshet utan luckor och språng, i tonkonstens teori och praktik, en ångestfull förvirring är den enda effekt, som alla instrumental- och de flesta vokalprestationer framkalla hos mig, och flitig läsning af musikrecensioner har trots redbar vilja icke främjat min utveckling i högre grad än ett och annat tillfälligt genomögnande af kapplöpningskritiker. Termer har jag ju med tiden insupit, men jag kan dessvärre icke bruka dem korrekt på vare sig hästar eller sonater.

En så förunderligt vanlottad individ har det icke alltför hemtrefligt i ett samhälle, där den musikaliska kulturen nått en sådan förfining, att barnen i bildade

familjer, när de begått odygd, till straff skickas på Operan om abonnemangsaftnarna.

Fallet vore hopplöst och jag icke värd att längre trampa denna harmoniska jord, om det icke trots allt gäfvos en musiker, som jag innerligt uppfattar, en virtuos, som jag sakförståndigt kan bedöma. Honom vill jag med dessa rader anbefalla åt den — om någon sådan lefver — som befinner sig i mitt fatala läge.

Jag syftar på den blide Löwenborg.

Namnet kan inte klinga obekant. Det var ju han, som spelade för Gösta Berling, vet jag, en sommarafon i majorskans empiresalong, och alla Altringers rosor doftade omkring. Beethoven spelade han — på ett träbord med målade tangenter, underbart lät det, och Göstas tunga svärmod löstes af fru Musicas milda makt.

Löwenborg, gudomlige maëstro, du skulle icke gjort lycka på Musikaliska Akademiens estrad och knappast ens dugt till kaffemusikant på Stockholmsrestaurangerna, men beständigt ljuder din öfversinnliga musik i mina öron. När den öfverdöfvas af strängalek och harmoniskt blåsväder, blir jag orolig och förströdd. Vål anar jag, att den bor innerst i alla speldosor och pipor, men apparaten stör mig, och jag trånar till träbordets andeklanger.

Som liten exekverade jag i hemlighet storartade saker på en handsbred pappersremsa med klumpigt blyertsritad klaviatur, men jag lyckades aldrig till-

fredsställande repetera dem på det förträffliga pianino, där mina späda fingrar sedermera sattes att öfva sig i galoppader.

Ack, möda er inte med att spela för mig, spar era pärlor, men räck mig hållre ett notblad, och jag skall läsa ut ur det Löwenborgs musik. Sådana äro vi omusikaliska, Hemliga Harmoniligans utstötta.

Men hvarför öfver hufvud taget noter? Det finns ju annat och billigare tryck, små tarfliga svarta bokstäfver, redigt uppställda i jämna rader. Där har man ju alltihop: valslåten och nionde symfonin, marschen och koralen, vox humana och trumpeten... All Löwenborgs musik.

I synnerhet är det versen beskärtdt att spela de öfversinnliga melodierna — någon annan uppgift har den icke. Det visste redan på 1700-talet — gåtfullt nog — en svensk ästetiker, vår utmärkte Bergklint, hvars definition på vers står lika oöfverträffad som oförstådd:

En ljuflig sammanklang af ord,
som midt emellan tal och sjunga
är i den närmsta likhet gjord
af sång för öra, dans för tunga.

Midt emellan tal och sjunga — på pricken anger det den sväfvande och lyfta ton, i hvilken vers skall framföras. Inte deklamation, inte sång — det ena är en direkt förolämpning mot dikten, det andra en indirekt.

Min uppfattning af sångkomposition är denna: kompositören tar ett poem, rensar bort den musik det rymmer och sätter dit sin egen. Därför begagnar han ogärna dikter med öfverväldigande och oundkumlig musik, ifall han inte nöjer sig med att nedskrifva nottecknen för de redan befintliga tonerna. Vore jag musiker, så skulle jag hållre komponera multiplikationstabellen än Fröding.

Dock, benådade undantag gifvas. Jag hörde en gång Karlfeldts »Månhyrn vid Lambertsrnässan» sjungas. Det var väl Peterson-Berger som ansvarade för musiken. Hon som sjöng hade ett rödbrunt hårburr öfver bleka kinder samt en urringad, lös och släpande svart klänning — man skulle trott, att hon hade stigit ner från väggen på någon berlinsk secessionsutställning. Men i alla fall — det lilla förmaket fylldes af ett magiskt månlyus, icke den idylliska privatampeln för kuttrande par, utan en bågllampa strålande öfver universum.

Den öfversinnliga musiken gick jämt upp i den sinnliga, som jag annars inte skulle ha fördragit — så måste fenomenet förklaras. Kanske fackfolk ogillar denna månhyrn — hvad förstår jag, den enklaste bland laici . . .

Så lefver dock äfven jag, den ur Hemliga Harmoniligan evigt utestängde, under fru Musicas välsignade värde. Men med mig meddelar hon sig i den djupa tystnaden, där Löwenborgs musik tonar för själen.

SENTIMENTALA RESOR

SENTIMENTAL A RESOR

TURISTFRÖJDER VID SILJAN.

Söndag. I går morse tog jag hånfullt farväl af hufvudstaden för att ila hit till Sveriges hjärta.

Intill Falun erbjöd färden ingenting anteckningsvärdt, men där fick tåget det nyckfulla infallet att en längre stund hasa fram och åter mellan stationen och ett lokomotivstall under uppsikt af stadens polis-konstapel, hvilken tillika fungerar som biträdande stationsinspektör. Det vankelmodiga fortskaffningsmedlet sansade sig dock småningom och satte stånkande åstad norrut. Enligt resehandboken var landskapet på höger hand numera särdeles typiskt, men detta fann jag i lika hög grad vara förhållandet på vänster hand. Hvem är det som diktar naturlyrik i resehandböcker och hotellprospekt?

Men hvilken poet, vore han än upphofsman till hundra Bådekrar, mäktar måla den enastående plats, där lyckan mildt slungat mig ned midt i naturens mjuka sköte? Framför mig grånar Siljan som en ocean i fickformat, och en elektrisk takampel sprider

sitt lugna hvita ljus öfver mitt skrifbord. Furorna spela sakta sin dofva sorgemusik tätt utanför fönstren, och stämmningsfulla ångor från ett förstklassigt restaurangkök intränga med sommarvinden. Vrångvik, paradis för de trötta och betungade, aldrig skall jag kunna slita mig loss från dig, det hviskar en aning i mitt innersta.

Måndag. Här ätes mat i en tempelsal. Jag tänker mig Valhall i den stilen. Det är med en upphöjd andakt man nalkas det gemensamma smörgåsbordet och med stilla fromhet man intar sin tilldelade plats vid table d'höten. Ett gyllene sken flödar ner genom de starkt gula fönstren under taket och lyser älskligt på de naiva friser med genrebilder ur bondens helg- och söckenlif, som nejdens småskolebarn med sina späda och ovana händer åstadkommit. Anlagen skymta otvetydigt igenom, om än utbildningen fattas.

Det har varit verklig hvila med det här dagsregnet. Man uppskattar så lifligt hotellets hemlika komfort, salongen med sitt dominospel och sina vyalbum från Rivieran, läsverandan med sina Stockholmsavisor. I morgon blir det att se sig om i trakten och studera det egendomliga folklifvet. Tänk att vara arbetsfri och själfrådigt disponera öfver hvarje sekund af sitt lif!

Tisdag. Hofmästarens aktning kommer jag aldrig att vinna. Fordrar den mannen, att jag skall sofa med väckarur under hufvudgården och sitta med kronometern i hand hela dagen? Hvarje morgon seglar han med fladdrande redingote fram till mig

vid frukosten och räknar upp förplägningstiderna på tre främmande språk. Javäl, mannen är elegant och lingvist, men ger detta honom befogenhet att indela min tillvaro? Vi få se hvem som tröttnar först...

Jag har inte kunnat komma så långt ut i bygden, på grund af en lidelsefull skur, som föranledde mitt snara hemvändande. Det stormar också en smula, och på Leksandsångaren lära flera personer ha uppgett andan i sjösjuka.

Onsdag. »Undras om man kan få ro i Siljan?» frågade jag en härvarande dam under förmiddagsregnet. »Det tror jag nog», genmälde hon drömmande, »men då får man hoppa i ute på ångbåtsbryggan, där det är tillräckligt djupt, så man går till botten»... Jaja, egentligen var det en utflykt i båt jag syftade på och inte döden i skönhet; men det låg väl en nyans af vemod i min spörjande stämma. Detta dådlösa lefnadssätt är måhända alltför härligt vekligt för mig. Några timmars intellektuellt knog hvarje dag skulle helt visst skänka mera hållning och friskhet åt min ferie. Här är tämligen svalt. Jag får lof att rekvirera en brasa i morgon.

Torsdag. Likheten mellan lotterispel och äggkokning är iögonenfallande. Slumpen regerar i bägge fallen blindt enväldigt, och det mänskliga förutseendet står maktlöst. Jag sitter och profvar ägg om mornarna med en aldrig fullt slocknad förhoppning att anträffa den grad af stelhet, som gör detta näringsämne njutbart för mig. Men mitt hopp krossas lika

fort som skalen, och mina illusioner förtvina efterhand.

Två till åren komna fruar af en välbärgad typ, som bära handarbetsridikylor på armen och läsa ostentativa bordsböner, kyla mig med ett bottenlöst ogillande. Jag har aldrig skådat dem förr och grubblar fruktlöst öfver hvad jag kan ha föröfvat mot dem.

Enligt min föresats idkade jag flit hela förmiddagen, hvilket mycket riktigt gjorde, att jag med godt samvete kunde tillbringa eftermiddagen matt utsträckt på min schäslong. Där ser man — icke ens landtlifvets tjustning förmår man rätt njuta, om man icke afsätter någon tid åt mödan.

Fredag. De bägge fruarna ha ingenting särskildt emot mig. De ogilla flertalet af de härvarande gästerna. Deras uppträdande baserar sig på den konsekvent fasthållna principen att med tydligt misstroende och förakt möta enhvar, som icke har förmånen att vara presenterad för dem. Därom är ju ingenting att säga.

I går gick solen ner i moln, hvilket som bekant bådar oväder. I kväll tedde sig solnedgången ogrumladt klar, och det förutsäger enligt min nyvunna erfarenhet regn. Jag förblir visst alltjämt i okunnighet om folklifvet, såvida jag inte räknar det som utvecklas på landsvägen utanför mitt fönster, där masarna susa förbi på sina Humbercyklar och kullorna kokettera med rödrosiga halsschaletter öfver blusar från K. M. Lundberg. Här finns en bok- och musik-

handel, där man kan få köpa mycket allmogelika borddukar.

Alltid glömmer man något, hur småaktigt omtänksamt man än stökar med sin packning. Nu får jag låta mina vinterkläder komma efter som fraktgods.

Lördag. Nej, nu drar jag mig inte längre för öppen hädelse! *Naturen är en humbug*, sommaren är en utlevvad fördom, solen är en pliktförgäten fixstjärna. Hvad äro de bägge ogillande fruarna mot mig? Jag ogillar allt, *allt*, från och med den vecko-räkning, som en tjänande hand försiktigt stuckit in på mitt bord, till den tvifvelaktiga ro, som Siljan har att erbjuda.

Jag vill bort, jag törstar efter en lifsuppgift, jag vill söka min lycka i Wisconsin, jag vill dra som missionär till tamulerna, jag vill ge mig upp i ballong och bomma på nordpolen, jag vill åtminstone nypa mig i armarna och känna efter om jag lever. *Ett* ljusst minne för jag dock med mig — här finns ett utsiktstorn, och det har jag aldrig bestigit.

SVENSKA MÖNSTERSTADEN.

Saul, Kis' son, lyser i den världshistoriska mytologin såsom den där gick ut att söka sin faders äs nor och fann ett kungarike. Ungefär motsatt gick det undertecknad en skön septemberdag. Jag drog ut med Gripsholm som forskningsmål och upptäckte Mariefred.

En elakartad, fast blott skumt anad lucka i min begreppssfär blef därigenom plötsligt tillstoppad. Först nu känner jag till fullo hvad jag trodde mig ett par gånger förut ha skymtat: den rena svenska stadstypen. Hittills var det städse Västerås som afgaf mönstret, när jag sökte fantisera ihop en ursvensk idealstad. Hädanefter blir det Mariefred, ty Sigtuna och Åmål har jag icke skådat.

Den svenska stadens innersta hemlighet består i det att den aldrig var ämnad till stad. Icke nog med att den ligger midt i landsbygden (något som stundom framhållits till städernas ursäkt) — själf hör den alldeles dit.

I detta öfvermåttan rymliga land, där mänskorna, besatta af nordisk isoleringsdrift, spridt sina boningar så glest som görligt är, ha de hopgyttringar af stugor, som dock ej helt kunnat undvikas, blifvit så sällsynta och därigenom erhållit så högt värde, att man utan synnerlig tvekan tilldelat dem den anspråksfulla titeln stad. Utomlands kallar man dem byar. Roman-öfversättare borde begrunda detta och upphöra att förbrylla oss med bysamhällen, hvilka i folkmängd, organisation och elegans kunna förhålla sig till vår stadstyp som Paris till Stockholm.

För historia och evighet bygges icke den svenska staden. Den tycks hopfogad af några långa rader tändsticksaskar, till reds för den händelse någon önskar slå eld. Endera dagen sker ju också detta, men den stora brasan är inte väl nedbrunnen, förrän man tåligt staplar upp sitt bränsle igen.

Lediga fotgängare, i synnerhet någon smula öfverklassiga, ta sig konstigt ut på den svenska stadens Storgata. Gatan är nämligen lika litet gata som staden är stad — den saknar gångbanor och de glesa kullerstenarna kunna icke dölja dess egenskap af landsväg, gjord för hölass och kreatursdrifter.

Staden har inga förstäder: den tarfvar ingen medlare mellan sig och bondlandet. Åt alla sidor tar den slut på en gång tvärt och omärkligt. Inte såpass som en gårdesgård markerar gränsen.

I ofvan berörda hänseenden torde Mariefred fylla idealets strängaste kraf, men håller detta streck be-

träffande koloriten? Jag törs icke afgöra det. Fordom trodde jag, att det nordiska varma röda, så grant mot grönska och snö, var våra stadsbyars liffärg, men måhända företräder de Mariefredska träribbornas blacka gulhet ett framskridnare odlingsstadium.

Om invånarna i den svenska staden vet jag intet. En ädel skygghet hindrar dem att visa sig på gatan liksom att dementera de platta legender, med hvilka hufvudstadsborna humorister omspunnit de värnlösa.

Han som satt och konsumerade kräftor på Mariefreds stadshotellaltan (vägen dit går genom en plankport, tvärs öfver en stallingård, genom en särdeles smal köksdörr och uppför en den flärdfriaste trappa, men lönar sig icke illa) — han som konsumerade tre portioner kräftor var kanhända sprungen ur denna miljö, men hade sedan dess sett mer af världen än han innerst hade godt af.

Mannens medelålders blondhet och glänsande fyllighet tycktes mig bekant, likaså hans icke nervöst utan glädtigt brådskande sätt att intaga viktualier och hans faderligt ömma, om än fullkomligt städade beteende mot serveringsfröken. Ack, namnet hade jag ju hört — hvem satt framför mig om icke den frejdade *Svenskelin!*

Med spända öron lyssnade jag till de för mig djupt betydelsefulla yttranden, hvarmed han interfolierade sug- och smackningsprocessen. För kassörskan i hvita blusen och servitrisen i hvita förklädet

hade Svenskelin inga hemligheter. Hvad han yttrade om honkräftor och Johannisberger förtjänar en insiktsfullare referent. Men äfven mera periferiska lifsfrågor irrade han in på under påverkan af den Rüdesheimer Berg, som efterträdde nubben och pilsnern. Dessa gyllene ord lät han undfalla sig om ett socialmoraliskt problem:

— När man får höra en man och en kvinna gräla på en ångbåt eller i en järnvägs kupé, så kan man slå sig i backen på att det svaras, om man frågar efter anledningen: *De är gifta!* Hahaha! Skål, fröken! Äktenskapet är en sak, som jag inte vill trampa på . . .

— Mannen saknar dock inte allvar och rättvisa — tänkte jag, under det Svenskelin sög ett slag. — Han vördar institutionen, ehuru han har skarpblick för dess burleska följder.

— Äktenskapet är en sak som jag inte vill trampa på — återtog Svenskelin emfatiskt — för att inte smutsa ner mina — mina fina söndagsskor . . . »Du skall», det är ingenting för mig inte. Nej, fy fadren! *Lediga* äktenskap däremot — det kunde något vara . . .

Svenskelin har blifvit en modernt tänkande man, en den fria kärlekens eldige förkunnare, men han vet inte af det och gör inte propaganda oftare än han äter festsupé.

Hur länge Rüdesheimern och föredraget räckte vet jag inte, ty nöjd med hvad jag hört vandrar jag under mänskimrande skyar ut ur staden, korsar järn-

banan och trampar snart på en vindbrygga. Grips-
holmsparken! Och nu känner jag någorlunda igen
mig, jag sydsvensken. Här finns ju samladt det mesta
af det jag väntar mig hos en stad: fästningsmurar,
solida stenhus, behärskande torn, en atmosfär tjock af
historia och en afrundad slutenhet mot yttervärlden,
landsbygden, kyrkbyn Pax Mariæ.

DÄR SVERIGE TAR SLUT.

En sekund räckte till för att upplösa den isande förlamning, som ofelbart smyger sig på en sömlös nattågsresande i gryningstimmen. Julis morgonsol verkade det icke ensamt, men den lyste öfver Skåne!

»Heimwärts, liebwärts» bar det, och jag skulle fallit på mina knän, om jag icke befarat att i stället falla på den motsittande medpassagerarens. Våra andraklasskupéer tillstödja ingen entusiasm, bjuda inget utrymme för öfverkokande känslor — de passa endast för profryttare, engelsmän och handarbetande damer. Jag, som är långt ifrån allt detta, skulle behöft förfoga öfver en hel boskapsvagn för att demonstrera hvad jag erfor, då jag nu — om än medelbart — beträdde mina drömmars mark.

Sannerligen, snälltåget borde ilat fram genom en allé af äreportar och vid hvarje hållplats borde en högtidsklädd befolkning stått redo med blomkvastar i händerna, ty här nalkades provinsens helt visst hettaste dyrkare och eldigaste lofsångare. Det gifves ju inhemska ock, alltifrån Ola Hansson till Annie

Quiding, men dessa uppfylla endast, icke utan den dufna flegma, som så väl anstår deras ras, en lokal-patriotisk förpliktelse, under det jag har vigt ett helt litet lif af trånad, stegrad till en sjukligt oresonlig lidelse, åt ett land, där jag icke födts och som jag nära nog aldrig skymtat.

Det är nyaste öfversättningen af den melankoliskt sköna sagan om trubaduren Geoffroy Rudel, som döende begaf sig ut i världen att uppsöka sin osedda älskade, grefvinnan Melisande... Här slutar jämförelsen själfmant, ty jag kom med lifvet från Skåne — ja, än mer, jag kom *botad*. Stillad är all längtan, slocknad passionens vådeld, och Vättern, som just nu melodiskt leker med kajstenarna nedanför mitt gafvelfönster, behöfde bara visa sig i Jönköping för att degradera »Soundet» och Östersjön till andra klassens vattensamlingar.

När jag nu med kallblodig forskarblick spanar efter roten till min Skånemani, så finner jag den i min egenskap af hallänning. Vårt arma obesjungna Halland uppfattas nämligen icke ens af sina egna som ett landskap för sig — det gäller bara som en sorts allmänt genomgångsrum till fyra andra. Hur naturligt då för en sydhallänning att kora Skåne till sitt fädernesland! Längre har jag trott och dessvärre spridt i vida kretsar, att hallänningarna ingenting annat äro än naturens första och kasserade förslagsskiss till skåningar och att en from hallänning efter döden kommer till Skåne.

I Malmö begynte mitt studium af folklynnet. Jag skulle fara söderut med ett litet tåg från en liten station i en utkant. Half tio var afgangstiden, men när klockan slog, stod det lilla tåget ännu och sof borta vid lokomotivstallet. Perrongen befolkades af en svartklädd gammal dam, ett stadsbud och tvänne siestafirande stationskarlar. Minutvisaren gick sin gång, naturligtvis i sakta mak, eftersom den var skånsk, men det blef i alla fall fem och tio minuter, slutligen en kvart. Jag tog mig då friheten — ty jag kan språket — att interpellera en af siestakarlarna, om det lilla tåget verkligen ämnade afgå denna dag. »Jämen, det gaur nock», menade han, där han satt på en lår med armarna i kors, och må man icke hänge sig åt den fåvitska inbillningen, att han gjorde någon gest åt uniformsmössan.

Tjugo minuter — då anlände en inföding med kappsäck i hand. Han tittade en smula tveksamt på det tomma spåret, hvarpå han började knoga iväg bort till det slumrande tåget. Men då vaknade den ene stationskarlen och skrek: »Det kommer nock fram!» — »Jaså, då kan en ta den med ro», pustade infödingen belåtet, vände tillbaka och slog sig ner på sin kappsäck.

Tjugofem minuter — den svartklädda gamla damen, som kanske var barnfödd i en annan provins och dessutom inte hade så lång tid kvar, slog den tilltänkta resan ur hågen och tågade hem med stadsbudet och en plädrem efter sig.

Men klockan tio började det lilla tåget flytta på sig, och inom kort stod det inbjudande och oskyldigt, som hade ingenting händt, midt för perrongen. Det befanns således till slut, att vi inte, som infödingen hade trott, måste gå och hämta det själfva. Men visst är, att detta lilla tåg föraktar sin berömda Rogslösa—Maspelösakollega för dess febrila fjäsk.

Längre än till Falsterbo kunde jag inte komma, ty där slutar Sverige. Hvar Europa tar vid skönjde jag däremot inte — det är väl knappast i Falsterbo. Denna mera ryktbara än bekanta stad lefde under sin storhetstid på sill och lefver i sitt förfall på sommargäster, såsom det plägar gå. Invånarna sitta och dåsa bakom sina små gröna och buckliga fönsterrutor, skuggade af halmtakets fransar, under det skaror af hvitklädda damer i svajiga plymhattar frasa genom den djupa gatusanden, ursprungligen reserverad åt gässen utom stunden för kohjordarnas dagliga morgon- och kvällspromenader.

Fordomdags företedde Skanör och Falsterbo enligt en hänförd lokalhandboks-poets utsago »ett Babylon i språkförbistring, ett Bysanz i fråga om prakt och öfverflöd och ett Kalifornien med hänsyn till pennningens lätta åtkomst och omsättning». Men gå nu in i en af Falsterbos butiker — där finns visst inte mindre än tre — och försök att omsätta pengar! Den markerade kyla och misslynta fåordighet, som möter spekulanten från andra sidan disken, omöjliggör i det närmaste allt slags transaktion.

Skåningens första impuls vid hvarje spörsmål är att frammumla en vresig negation, långt mera nedslående i sin invecklade formulering än gutarnas enkla och godlynta »naaj», som inte lurar någon. Det händer ju, att han ångrar sig om en stund, när han ser, att man är utlänning och tar honom på orden, men äfven hans försenade tillmötesgående verkar såpass framtvungadt och högdraget, att man häpen och sorgsen grubblar öfver hvilket ondt man ovetande kan ha tillfogat denna uppenbart ¹⁰⁷kränkta varelse.

Jag har sedan hört af kännare, att detta gåtfulla beteende är en pur etikettssak. Men än se'n, det smärftar mig likafullt.

Det är emellertid inte utan fog som skåningarna förhålla sig dryga mot oss andra. Själfva landskapet ger väl knappast tillräckligt skäl för högfärdsgalenskap — det är kort sagdt en ändlös slätt, vackert skiftande i färgen, artistiskt prydd med små buketter af lundar och byar och genomkorsad af pilhäckar samt här och där försedd med några tufvor, af hvilka den märkligaste heter Kullen. Men den ras, som alstrat denna tillbedjansvärda arkitektur af korsvirke och trappgafflar, saknar icke rätt att kråma sig.

Från medeltidens kyrkor och slott har den ädla traditionen fortplantats ända ned till dessa dagars landtstationer och grosshandlarvillor. Plåttaken och glasverandorna, det öfriga Sveriges nesa, såra ögat

äfvén här på sina ställen, men ännu dominerar den förnäma inhemska stilen. När jag blir miljonär, vill jag bygga mig en liten bondgård midt på Falsterboslätten — två längor i vinkel, en lång och en kortare, lysande hvita, med svarta korsvirkesbjälkar, fyrkantiga smårutsfönster och halmtak tre gånger så högt som stugan. Och så skall jag dikta slättpoesi, en half meter orimmad vers om dagen . . .

Men till dess vill jag inte återse Falsterbo. Jag kan inte bära att logera i de gulbruna träbaracker från Stockholms skärgård, hvilka i Falsterbo tjänstgöra som resandehärbärge, och jag kan inte lifnära mig på den fantasilösa och nonchalant hoplagade föda, som för mig representerar det lögnaktiga gamla ordstäfvet »möen mad och go' mad».

Men så fort såren efter de krossade illusionerna ärrat sig, skall minnet af de hvita gårdarna och Falsterbo kyrktorn återväcka den gamla kärleken. O, säkert skall min barndomstro vända tillbaka och skall jag i min yttersta stund med ett matt och lyckligt leende stamma: »Nu far min själ till Skåne-land!»

BAKOM KEJSARENS BILD.

Wilhelm Hauff har skrivit en novell om »Das Bild des Kaisers». Det finns ingen lämpligare titel för skildringen af en färd genom Preussen — Preussen som tar vid i Trelleborgs hamn. Oljemålad i amiralsuniform skådar den väldige ned på passageraren, som från en orörd frukost med grönbleka och kvalförvidna drag tumlar nedför Imperators salongstrappa. Och vid Sassnitz kommer han lifslfvande ombord och hälsar en välkommen i skepnad af en flock publikaner med underbart välsittande kappor — jag vet ingenting i världen så idealiskt reglementsenligt som en preussisk uniformskappa! — och kontinentbehärskares ledigt majestätiska pli.

I Berlin måste främlingen oupphörligt ropa med psalmisten: »Hvart skall jag fly för ditt ansikte?» Vänder jag mig till butiksfönstren, så är han där; går jag min väg rätt fram mot mötande grupper af löjtnanter i kappor och monoklar, så är han där ock, och hvad äro väl rikshufvudstadens två egentliga

sevärdheter, Siegesallee och Köpenick, om inte hans bild och vrångbild i kolossalformat! Det är som att bläddra igenom en årgång af »Die Woche».

Men jag söker det förkejerliga Berlin, det Berlin, från hvilket studeranden H. Heine skref landsortskorrespondanser, den okonstlade lilla residensstad, där Bettina ställde till skandaler, där Schleiermacher predikade för societén, där fru von Varnhagen höll snillesalong, där Hoffmann såg spöken, där den musikaliska familjen Mendelssohn arbetade sig upp i bankirfacket och där furst Radziwill uppförde Faust efter den höge författarens anvisningar i sitt förnäma lilla palä.

Och verkligen, icke långt ifrån de förgyllda kupolernas och de gråmelerade marmorgubbarnas centraldistrikt skymtar jag mitt drömda Berlin i en liten ödslig gatubit med osmyckade, smala gamla trevåningshus, tysta och högdraget förlägna som pauvres honteux, och snedt afskuren af en sjuttonhundratalskyrka. Hvilka otillbörliga vinklar! Jag antar, att denna gata lefver i ständig bäfvan för polisen.

Men jag uppfångade andra spår af Alt-Berlin. Jag såg fru Buchholz med sin Carl och onkel Fritz spela skat mellan sejdlarna på det omålade bordet i en förtjusande källarkneipe strax intill östra Schillerteatern, där »Die Räuber» uppfördes denna afton.

Det är troligen inte comme il faut att gå på Schillerteatern, ty parkettplats kostar två mark och publiken har sina söndagskläder och är särskildt

stortvättad för kvällen. Således åkte jag dit och upplefde hvarjehanda. Garderobfrun vägrade att ta mina galoscher i förvar, hade aldrig hört talas om folk, som tordes lämna ifrån sig dylika plagg, och såg sig icke god att ansvara för följderna.

Publiken var samlad och satt mangrant fördjupad i programmet. Det var också läsvärdt. Det innehöll icke blott rollbesättning och annonser om vinstugor utan därjämte en grundlig litteraturhistorisk och ästetisk afhandling om pjäsen samt författarens porträtt och facsimile af första upplagans titelblad. Den snickare som satt bredvid mig studerade med rynkad panna och pärlande svett, men icke en sekunds hvila unnade sig denne plikttrogne german — han *måste* plugga igenom allt detta, innan ridån gick upp, om så hjärnan skulle sprängas på kuppen.

Det röfvarlif, som småningom brakade lös på scenen, motsvarade till fullo, tror jag, Schillers intentioner. Knappast hade han drömt sig en mera animerad »Sturm und Drang». Tidsfärgen var beundransvärd: jag tyckte mig se en klass skolkande Karlsruhäler repeterande ett spex. Efter ett par akter flydde jag bedöfvad, och garderobfrun fastslog utan återvändo, att jag var sinnesrubbad, som icke tog ut valutan för mina två mark.

Denna Schillerafton var en svag försmak af Jena. Under goda himmelstecken nalkades jag denna underbara stad. Månen kröp fram som kallad ur stormiga

vårskyar och på mina läppar uppstego genast diktarorden: »Füllest wieder Busch und Tal» . . .

Det var klimatet som verkade. Öfver hela Thüringen susa skaldecitaten i luften. Här och där ha de fallit ner och fastnat på husväggar eller monument. Hur bedårande och likväl hur praktiskt! Ty hvem kan gå förbi ett byvärdshus, som inbjuder vandraren med ett Goethedistikon, måladt i alnslånga bokstäfver öfver dörren!

Var Kaiser-Berlin en årgång »Die Woche», så är Jena en illustrerad litteraturhistoria. Man får irra länge genom dess halfcirkelkrökta gator, innan man hittar ett hus utan minnestafla, hugfästade en lysande hyresgäst. Från Martin Luther till Bismarck ha alla nämnvärda tyskar logerat här. Gedenktafelpassionen har nått sin höjdpunkt i den stenplatta på ett skröpligt grändruckel, som i guldkrift förevigar en viss W. Demelius, öknämd Latte och till rangen *stud. nihil.* — en finkänslig omskrifning för öfverliggare.

Här varsnas icke längre kejsarens bild utom möjligen på anslagstaflan framför Schillers trädgård, hvilken sällsamt nog afvisar hundar och barnjungfrur.

I det klassiska Hotel zur Sonne vid rådhusorget, där jag naturligtvis tog in, fick jag genast vid ankomsten förklaring på den karbolstank, som redan vid stationen hade drifvit mig till mötes och som tämligen jämntjockt tycktes rufva öfver hela samhället. En yngling med blågul mössa på nacken och ett dito skärp öfver västen rusade förbi i hotellkorridoren,

och plåsterbindeln öfver hans kind sade mig allt. Jag befann mig i duellernas stad. Sonne liksom alla värdshus, gator och torg myllrade dagen i ända af sönderskurna ynglingar, oerhörddt uppblåsta öfver sina väl omhuldade minnesbetor. Infödingarna tycktes icke lägga märke till parfymen.

De unga slagskämparna voro dock på sitt vis godmodiga och roade af litet. Om kvällarna uppförde de under något slags sång en snubblande ringdans kring kurfursten Johann Friedrich der Grossmütige utanför mitt fönster — en okonstlad hyllning åt universitetets grundläggare, som beredt dem tillfälle att strafflöst rispa hvarandra i ansiktet.

Efter allt att döma var det i mitt onaturligt långsmala, likkistaktiga rum som Bernhard Beskow för nära hundra år sedan genomlefde en natt i hemska drömmar, hvilka sedan förklarades genom den omständigheten, att Zacharias Werner just i detta gemak hade skrivit sitt morddrama »Der 24. Februar».

Hvad skulle man inte kunna drömma i Jena . . .

Weimar saknar Jenas doft men också dess omedelbara gammaldagsförtrollning. Det förråder en ängslig ifver att klargöra sin rang af hufvudstad, och skiltvakterna i sina alltför vida kappor (långt ifrån preussiska!), som stå och beskydda den lille storhertigens opropor-tionerligt rymliga slott, söka fåfängt ge sig min af att fylla ett maktpåliggande värf. Lojalare folk finns inte än det thüringska. Hvarenda person jag råkar berättar mig suckande, att storhertigen har förlorat

sin gemål och att han är så »betrübt», den arme unge mannen.

Men frånsedt de dynastiska intressena, är ju Weimar framför andra en helig ort, så helig att där knappast finns en byggnad, som man får beträda utan inträdesafgift. Och de breda alléerna, som stråla ut från staden, avslutas alltid dekorativt med något storhertigtligt lustslott från »die lustige Zeit», fullstoppadt af historier och relikier. Måste man inte bli knäsvag, när kastellanskan på Tiefurt pekar på ett litet tvättbord, stilfullt och obekvämt som våra förfäder ville ha det, och utbrister: »Das ist noch Gethe sein Waschständer!»

På mitt härberge Elefanten, måhända världens hemtrefligaste hotell och dessutom känt för något sjuttonhundredatalsupptåg, som Herder lär ha varit med om, råder dessa vårvinterdagar en skön tomhet.

Men somrarna igenom hålles det besatt af mr Potter från Texas och misserna Rough från Philadelphia, som hänsynslöst trampa ner den klassiska marken och klottra sina kolossala autografer i så många främlingsalbum de orka med, hvarpå de aflåta vykort med Goethes Gartenhaus till hemlandet: »*Now I have done Weimar. Very nice, indeed!*»

AUDIENS HOS GOETHE.

Med töfvande, halft värdsamma, halft generade steg beträdde jag det långa gulbruna tvåvåningshuset vid Goetheplatz, där min själ otaliga gånger sväfvat ut och in, fritt och för intet. Det tycktes mig förnedrande att betala entrébiljett till denna förtrogna lokal. Jag offrade mörkt min marksiant, afböjde stunt de erbjudna vykortet och knäade, nu redan något öfverväldigad, uppför den breda herrskapliga trappan, som fordom för unga författare var gradus ad Parnassum.

Därupe rådde ingen trängsel. En ljusgrå löjtnant, ett sammanvuxet smekmånadspår och två äldre damer, tydligen systrar, på bildande lustresa, vankade stilla utmed den långsmala matsalens konstprydda väggar. Här och där skymtade galonerade vaktmästare, bisterögda och ointresserade som poliskonstaplar.

Då uppenbarade sig plötsligt i dörren till nästa gemak en gammal herre med glesa gråa lockar

öfver den höga pannan och ett litet rödt band på den välskurna svarta redingotens sidenuppslag. Hans anlete frapperade mig som på något vis bekant, och jag började undra, om jag inte mött någon anförvant till honom.

Raskt, fast litet tungt, gick han fram till fönstret, lade händerna på ryggen och betraktade de seglande vårskyarna med en förfaren meteorologs tryggt forskande blick.

Jag hade smugit mig för nära, och i sin snabba vändning inåt rummet trampade han mig på tårna. Med en lätt men höflig böjning på huvudet förklarade han i djup, uttrycksfull bas:

— »Man känner endast dem, af hvilka man lider», skref jag en gång i min dagbok, och sålunda kan denna lilla sammanstötning gälla som presentation.

Han log inåtvändt och fortsatte:

— Jag har bott i det här huset, men det är längesedan. Nu känner jag mig alldeles främmande här och kommer bara någon sällsynt gång på besök, som en annan turist. Och för att titta litet på mina gamla samlingar... Den 22 mars blir det sjuttiofem år sedan jag flyttade. Jag fruktar att dagen inte passerar utan firning, men jag ämnar hålla mig undan.

Jag sjönk inte på knä, jag föll inte i vanmakt, jag hade ju egentligen inte väntat annat än att träffa honom här.

— Det är inte lätt att känna igen ers excellens i denna nutidskostym — ursäktade jag mig. — Och porträtten ger föga ledning...

— Tala inte om mina porträtt, jag ber — inföll han lifligt. — Och hvad kostymen angår, så inser ni väl, att inte jag vid mina år vill gå omkring som maskeradfigur. Jag älskar mitt inkognito, nu som förr.

— Äfven i sina skrifter har ers excellens i hittills opåaktad grad hängett sig åt denna böjelse, om jag gissar rätt?

Hvarje rynka i hans friska bruna gubbansikte log ett skämlöje, under det han patetiskt deklamerade:

Wenn du was recht verborgen halten willst,
so musst du's nur vernünftig sagen.

— Så skulle min Mefistofeles ha uttryckt sig. Kom ihåg, att »uppenbara hemligheter» var min älsklingsterm. Ack, den Mefistofeles! Vet ni hvad han nu tar sig för? Han studerar Goethe-filologi och är så himlaförtjust, så han minns inte längre sin lilla otur med doktor Faust. Det var ju aldrig hans sak att hålla sig allvarsam, men nu rungar universum för jämnan af hans skratteexplosioner. Filologerna — nu återtogo rynkorna sitt normalläge — filologerna är litteraturens rationalister, som förnekar den helige andes inspiration och poesins under. Deras tid förgår. Och kommer åter. Jag skall nöta ut många generationer.

— På tal om filologer, är det sant hvad en af dem påstår, att er »Märchen» — den tydes ju om hvart år, fast somliga håller före, att den inte skall tydas alls — att den innehåller en profetia om Bismarck?

— Försök inte. Sagan hör till de saker jag förfärdigat enkom åt filologerna — jag förutsåg dem. För öfrigt ligger det ingenting märkvärdigt i att jag skulle ha profeterat Bismarck. »Jag lefver i årtusendena», som jag en gång sade till lilla Ecker-mann, och jag menade inte bara de förflutna.

Vi hade under samtalets lopp vandrat vidare och stodo nu i den glada salongen med den lilla flygeln.

— Det är ett litet skralt instrument efter nutidens begrepp — suckade han och strök sakta öfver skifvan. — Men på sin tid var det något extra och kostade mig 200 thaler. Det lät något, när lilla Felix Mendelssohn fick hand om det. Jag var ju hvad denna världen kallar omusikalisk, och väl var det — annars hade jag ju inte kunnat åstadkomma dräglig vers. Se där till höger om soffan hänger min hjärtans vän Zelter. Han var mitt musikorakel och det är han än i denna stund, men nu för tiden föredrar de ju Beethoven. Nå, han spelade en hel kväll för mig i Töplitz och — det måste jag medge — långt ifrån oäfvat. Men gå nu och bese mitt skrifrum och mitt döds — ja, min sängkammare på

egen hand. Det där behagar mig inte. Jag stiger upp till Otilie så länge.

Däruppe i sonhustruns lustiga mörka mansardvåning såg jag honom åter. Han stod kärleksfullt beskådande ett glasskåp med fysikaliska apparater, och vaktmästaren närmade sig honom just, liksom smickrad af intresset, utbristande:

— Ja, Gethe hat sich überhaupt für Alles interessiert!

— Nånå, nånå — brummade den gamle herrn.

— Jag har haft mycket att ta igen, men man har dock äoner på sig...

— Ni såg väl den stora oljetaflan därute? — vände han sig hastigt till mig. — Den där jag sitter med en filt om knäna och ropar: »Mehr Licht!» Kan man tänka sig någonting fatalare?

— På vetenskapens nuvarande ståndpunkt har ju ers excellens näppeligen yttrat dessa väl mycket berömda ord?

— Vet jag? Hvem kan garantera hvad jag yrade? Sådana moment förevigas man i alla fall inte. Då föredrar jag, om något skall vara, bronsgruppen framför teatern, fast jag finner det torftigt, att Schiller och jag ska slitas om en enda lagerkrans. Om det smärtar mig, att teatern rifves? Inte det ringaste. Den här är bara från 1825 och jag gick aldrig dit. Jag har öfver hufvud aldrig brytt mig om denna värld af papp och smink, men när den sorterades under mitt departement, skötte jag den

lika ordentligt som rekrytutskrifningar och väganläggningar. Det var princip, inte böjelse. Min »Katekes för skådespelare» har gått ur modet och mer än så — man har antagit en stick i stäf motsatt. Nu tycks det vara en histrions första konvenansplikt att hålla händerna i byxfickorna — det otillbörligaste jag kan drömma mig. Öfver hufvud trifs jag inte alltför väl med nutidsandan, och Mefistofeles och jag fördrifver mången stund med att smida epigram mot de beskäftiga mänskorna, som sträfvat med att göra mig »modern» och demokratisk. Jag som lefver i årtusendena... Nej, nu är jag trött — man känner dock åren — och åker hem till Fürstengruft. Vill ni se hur jag har det där, så kan ni köpa biljett hos hofmarskalksämberet, men — hviskade han illmarigt — unter uns gesagt, es lohnt sich nicht...

Jag följde honom vördnadsfullt ut på trappan, framför hvilken en storhertiglig kaross väntade, och ropade efter honom vid instigandet:

— Caroline Schlegel hade ju rätt, när hon skref, att ers excellens var den durkdrifnaste skalk hon visste!

— Ja, volymen om »Goethe som humorist» har filologerna ännu inte fått färdig — ljudet ur det bortrullande ekipaget.

SÖNDAG I NÜRNBERG.

På Barbarossaborgens vallar och gårdar lustvandra flockar af stilla söndagsflanörer i den något råa marsförmiddagssvalkan. Oundkomligt medvetna om att befinna sig på en berömd utsiktspunkt, stanna de alltsomoftast och blicka drömmande ut i det rökblåa töcken, som likt ett haf kringsvallar borghöjden. Från botten skymtar det nyckfulla virrvarr af spetsiga takåsar, som alltid kommer en att undra, om det finns gator mellan husen i Nürnberg. Som alla svårt närsynta individer hyser jag agg till s. k. utsikter och denna stund bereder mig skadeglädje.

När dimmans romantiska möjligheter uttömts, fåga vi makligt utför den långsluttande backen, följda af en minderårig buse, tvättad och i konfirmationskläder, som oförtrutet påpekar och namnger alla stenmassor inom synhåll.

Vi ådagalägga en kränkande likgiltighet för hans upplysningar, vi utbyta försmädliga anmärkningar om hans umgängessätt, vi antyda, att Nürnberg är oss så förtroget som våra egna skrifbordslådor —

busen trifs lika fullt i vårt sällskap och tycks icke uppge hoppet om vår tillgifvenhet. Vi rådslå om att smita in på en Weinstube, men förutse suckande, att busen skulle tåligt bida oss på trappan.

Men ett är säkert — skulle han än fungera som vår skugga intill sena kvällen, aldrig får han skåda de nickelslantar, till hvilka hans brottsliga åtrå står.

Ståndaktighet är en ytterligt svår, men alltid lönande dygd. Den minderårige tystnar och börjar bli tankfull, han sackar ett par steg efter för att ostördt grubbla, och plötsligt skjuter han med fart förbi oss och förtonar nedåt gatan med händerna i byxfickorna och uppkörda axlar — den klassiska ligapojksplastiken. De långa, klampande stegen och ryggens ilska krökning uttrycka tillfredsställande hans afskeds känslor.

Det måtte ha spridt sig i samhället, att vi voro personer med erfarenhet, ty efter den stunden gingo vi fria för ciceroner. Förut hade vi angripits af försupna medelåldersmän i sjaskeleganta ulstrar och tultande pysar, som nått och jämt kunde framstafva »Albrecht Dürer», den glösa Nürnbergs spenabarn för sin utkomst få lära sig före »pappa och mamma».

Under kampen med den minderårige har obemärkt af oss en brådskande storstädning försiggått i rymden, och när vi förbi Sebaldusdomen vika in på stora torget, lyser den färska förgyllningen på

»sköna brunnen» i vår- och söndagssolen. Torget är folkfyllt, som vore det marknad. Nürnbergs fina värld myser och gassar sig, långsamt skridande af och an eller uppställd i långa rader som afvaktande något skådespel. Man kunde tro sig hemma i Kungsträdgården den heliga stund då vaktparaden nalkas . . .

— O hur stämningsfullt! — utbrast jag hänryckt, genast gripande situationen. — Hvilket härligt trofast folk! Här står de alla söndag efter söndag för att invänta tofslaget och jubla öfver Männleinlaufen i Frauenkirches uråldriga ur. Så stod deras fäder före dem, så stod Hans Sachs och den evige Albrecht och Pirckheimer och Behaim och alla de där stamgästerna på nuvarande turistfällan Bratwurstglöcklein . . .

Tyst! Leken började. De sju purpurmantlade kurfurstarna gled ut genom sin torndörr och utförde med marionettgrandezza sin trefaldiga defilerung förbi den tronande kejsar Karl, som icke unnade dem en nick för artigheten, under det en pyssling vid sidan slog sin trumma af alla krafter och en annan ideligen vippade med en basun. Det var en bedårande syn och jag förälskade mig i dessa anrika dockor. Inte underligt i sanning, att staden gick man ur huse . . .

Min följeslagare, som varit något lindrigare absorberad, påpekade, att tre oblaserade småbarn delat vår njutning. Af de öfriga infödingarna hade ingen idts lyfta sina ögor.

— Låt oss vända hem till Grand Hôtel och dinera — sade jag förstämd. — Det är strax den tiden, för här i landet gör de ju natten till dag.

Men innan vi hunnit tränga oss ut genom den stockande massan, gaf sig folksamlingens upphof till känna. En militärorkester stämde rungande upp: »To-re-ador» . . .

Midt emot mitt hotellrums fönster breder sig den väldiga centralstationen på andra sidan om en rymlig plan, smyckad af prinsregenten Luitpold till häst, som jag principiellt försmår att beskåda.

Men strax utom porten tar stadsmuren vid, och denna söndagseftermiddag, ljum och berusad af oförmodadt majsolsken, traskade vi i följe med all Nürnbergs befolkning stora ronden kring vallgrafvarna. Framför oss profgick en löjtnant med sin fästmö, och ehuru väl paret framskred med patricisk långsamhet, kunde jag icke förmå mig att gå om dem.

— Det är en synnerligen sevärd ung flicka det här — förklarade jag mitt intresse. — Hon har ganska mycket pengar att vänta. Annars ginge hon inte arm i arm med denne unge man. Hon bor i ett af de nya östermalmska husen med stenbalkonger utanför murarna. Hon ser litet sjuklig ut — jag fruktar, att hon är åtskilligt bortskämd. Troligen nämner hon aldrig Albrecht Dürer, sådant anser hon som en inkomstkälla för underklassen. Säkert längtar hon till Berlin. Och därifrån kommer fästmannen. Jag ser det på hans hållning, hans stöflar —

dem kan han begagnå som rakspegel på resor — och framför allt på hans kappa. Den kappan har inte utgått ur en sydtysk ekiperingsaffär, och den kunde aldrig uppbäras af en bajrare. Nej, skynda inte på, jag måste uppsuga denna undersyn i min själ; snart ilar jag på Sturegatan och får måhända aldrig mer skåda något så mönstergillt . . .

Slutligen kom en brunn i min väg, och då måste jag stanna och studera, efter en afskedsblick åt mönsterparet.

Nürnbergers brunnar älskar jag. Inte »sköna brunnen», som är en ateniennprydnad, eller »dygdebrunnen» med sina allegoriska jungfrur, men de små roliga statyetterna, som här och där stå och le emot en inom sitt järngaller. Än är det en säckpipblåsare, än en dörersk bonde med en gås under hvardera armen, än en sirlig rocochoherre — Nürnbergsfilistrarnas gladlynte skald Konrad Gröbel, den af Goethe välbehagligt recenserade.

Det konstverk, som nu fängslade mig, föreställde en konsert. I midten på en piedestal en smärt ung fiolspelare i medeltidskostym och rundt kring brunnskaret några skrattande, nakna små fulingar med simfötter och kolossala fiskstjärtar, hvar och en ifrig på sitt instrument. En storartad inskription förkunnar, att denna anatomiskt märkliga brunn skänktes samhället år 1905 af en »Kommerzienrats- und Fabrikbesitzers-Wittwe.» Hvilken glad änka hon måste ha varit!

På den nya Stadsteatern, en ögonpinande elegant tillställning, grann som Wilhelms berömda domkyrka, spelades denna afton »Den glada änkan». Goethe yttrade om Kotzebues pjäser: »Toge jag morgonrodnadens vingar och gjorde mig en boning i yttersta hafvet, jag undginge dem icke.»

Denna teater synes mig emellertid vara en vidhjärtad institution. Under den gångna veckan hade den absolverat »Nibelungenring» och till måndagen annonserades premiär af »Brand». Det gläder mig, att huset åtminstone står utom stadsmuren, i ovigd jord så att säga.

På den heliga marken inom befästningskransen öfverbjuda, som hvar man vet, antikviteterna hvarandra. Här måste jag påpeka en nürnbergsk språkegenhet: med »original» menas hvad vi kalla en kopia — endast om det heter »genuint original», kan man hänge sig åt en smula trygghet.

Jag ville sett staden för hundra år sedan — nu tycker jag mig öfverallt varsna det anslag, som pryder dörren till Jenas verkligt ärevördiga rådhuskällare:

Uralte Sehenswürdigkeit, neu und modern renoviert.

ERLANGENS ROMANTIK.

Räknade voro mina dagar i Nürnberg, och de verkligt monumentala underlåtenhetssynder jag åsamkat mig skulle krossat mitt turistsamvete, ifall jag hade ägt ett sådant.

Men jag var ingen turist utan en pilgrim, en sentimental resande, som styrde sin kosa efter en hemlig Bädeker för känslösamma hjärtan. Enligt denna otryckta handbok, som rymmer ganska bisarra uppgifter och värdesättningar, är Nürnberg icke endast romantikens klassiska stad, det germanska Rom, utan därjämte den station, från hvilken man bekvämt kan företaga en half dags utflykt till Erlangen.

Detta namn, med hvilket ni, o läsare, sannolikt icke förbinder något annat begrepp än mörkt öl, betecknar en helig ort.

Den egenskap, hvarmed Erlangen i främsta rummet lockar den sentimentale resanden, är dess fulländade brist på sevärdheter. Hvad allt innebär icke detta! Bekymmerslös ro för ögon och tankar, frihet att vanka på

måfå, subtila upptäckarfröjder . . . Naturligtvis väntade jag icke att finna staden alldeles blottad på statyer; hvarje tyskt samhälle af stadsrang äger en kurfurste och ett mer eller mindre figurrikt krigarmonument från 1871: »Den Gefallenen das Vaterland». Och se, Erlangen lyste icke som undantag, bara att kurfursten var en markgrefve, intressant för eftervärlden som gemål till den memoarskrifvande markgrefvinnan af Bayreuth.

Som han står där, Friedrich der Leutselige, på den stora ödsliga sandplanen med ryggen åt den långsträckta, raklinjiga slottsbyggnaden, hvilken nu inrymmer det universitet han allernådigst grundat, tar han sig ut som stadens symbol. Just en sådan liten sjuttonhundratalssoverän i brons sätter det rätta krönet på Erlangens bild.

Ty »upplysningen» i sin mest harmlösa och småborgerligt gladlynta gestalt stiger en allestädes till mötes på dessa rymliga torg och landsvägsbreda gator och plirar mysande fram under de ljusa tvåvåningslångornas brutna tegeltak. Den klara marssol, som strålar öfver min vallfärd, fulländar intrycket af »Aufklärung». Har verkligen halftannat sekel gått, sedan markgrefvinnan satt däruppe i slottet och förde fjädern öfver brefarket, som skulle meddela »frère Voltaire» såväl hennes komplimanger för senaste poetet — »allt finner man där: ämnets nyhet, tankarnas upphöjdhet och versifikationens skönhet» — som de snusförnuftiga resultaten af hennes studium rörande

»mänskohjärtat» . . . Ack, slottet har ju brunnit sedan dess, och hur mycket af murarna som står kvar i det jag nu har för mig är något oklart — men slika afbrott i kontinuiteten glider den sentimentale resanden gärna hastigt öfver.

Det är lördagsafton, och längs trottoarerna hvirflar dammet i gyllene skyar för alla Erlangens kvastar, energiskt handterade af en brokig privat renhållningskår, gubbar, madamer och ungar. Man väcker en smula uppseende, man stör arbetet, det kan inte nekas — det skönjes ju, att man är främling. Trafiken är inte förvirrande. Studenter i anilinröda, högblåa och hvita mössor marschera taktfast i stora flockar på väg till Röda oxen eller Gyllene ängeln, och en flärdlös professorska sträfvar hem med sina söndagsuppköp i en kasse. Men en droska, som sneddar öfver torget, alstar litet väsen. I den sitta två Musensöhne i full uniform, skimrande kyrassiärstöflar, hvita byxor och snörprydda sammetsrockar, godmodigt afsmällande några gatpojkar, som under jubel klänga sig fast vid ekipaget.

Pilgrimen stannar framför en minnestafra öfver dörren till ett af de älskliga gamla husen. Här föddes v. Martius den 17 april 1794! I sanning angenämt. Martius, den store botanikern, palmkännaren, Brasiliieforskaren, högt aktad af Goethe. Det var således här hans pappa hade sitt apotek, den glade gubben, som vid nitti år författade sin sakrika och skämt-

samma självbiografi, hvilken jag just förvärfvat i stadens antikvariat.

Midt genom dammskyarnä komma de nu skridande, de ädla skuggor, som jag farit att möta. Studenterna Tieck och Wackenroder med vandringspåkar i hand, på väg till Nürnberg att upptäcka medeltiden; filosofie professorerna Schelling och Schubert, dityrambiskt ordande om höga och djupa ting; den svårmodige unge skalden grefve Platen arm i arm med Justus Liebig, kemistuderanden, en frisk yngling med burschikosa manér och långpipans ulltofs dinglande ur bakfickan; till sist en svensk studiosus, blond och fager, skär och hostande, med hektisk hy... Visst är han världsligt sedt den ringaste i följet, men dock var han den jag framför allt ville råka.

Vid stadens ingång från järnvägsstationen breder sig det vördiga värdshuset Hvalfisken, som en gång var hans härberge och där han drog sin sista suck. Det ser inte ut att ha genomgått någon grundlig reparation på dessa åttititre år (i Tyskland äro alla värdshus sekelgamlä utom de som heta »Preussischer Hof» eller »Kaiserhotel») och vi inträda pietetsfullt bäfvande genom porthvalfvet i den låga, af osmyckade pelare uppburna gästsalen. Öfverkyparen sysslar med att duka ett långbord åt kåren Franconia eller Bavaria — fyra knivar, ett tändsticksställ och en askkopp för hvart kuvert.

Minnets af Hvalfisken är icke ogrumladt — jag blir ännu het i kinderna, när jag tänker på hur jag blamerade mig där. Med en själsfrånvaro, som nu

efteråt förefaller mig sagolik, rekvirerade jag »Erlangerbier»! Jag kan inte afgöra, om det var häpnad, ömkan eller förakt som bildade den viktigaste beståndsdel i kyparpojken uppsyn, men senfärdigt och ovilligt serverade blefvo vi. Min följeslagare utredde saken för mig på följande vis:

— Du kan konsekvent förväxla *der*, *die*, *das*, du kan röja fullständig ovetenhet om Kaiserns senaste tal, du kan häda Siegesallee, du kan lägga kompott på din stektallrik i stället för på den lilla assietten — allt detta skall upptas med öfverseende. Men kan du inte uttrycka dig korrekt om bier, då går du medborgerligt förtroende förlustig! I Erlangen förutsätter man inte, att det existerar annat bier i världen än Erlangerbier.

Från Hvalfiskan ilade jag fördenskull gärna bort till kyrkogården, ett litet stycke bortom järnvägen. Den sentimentale resanden försummar aldrig kyrkogårdarna, och jag hade ju särskildt ärende. Hoppet att finna den vård jag sökte tynade af under det planlösa sträfvandet bland vittrade stenplattor med af tiden utsuddade inskrifter. Vi måste försöka utfråga ett häxlikt väsen, som låg och skurade i dödgärfvarens förstuga. Hon tog oss för grafplundrare och ville ogärna inlåta sig med oss. Det namn vi nämnde hade hon aldrig hört, men när vi fingo det lyckliga infallet att yppa nationaliteten, klarnade hon upp. Jo då, nog kunde hon visa oss »wo der Schwede liegt».

Och så stodo vi inom kort framför den sten, som erlangenska professorer och studenter i romantikens dagar hade rest åt vår käre unge landsman:

PETRUS ULRICUS KERNELL

SVEO-OSTROGOTHUS.

Så andäktigt som vi har måhända ingen böjt sitt hufvud inför denna grafsten sedan den augustidag år 1825, då öfverstinnan Silfverstolpe, Geijer och Adolf Lindblad i Platens sällskap göto den ännu varma saknadens tårar öfver den, och mig tycktes, att jag hade färdats den långa vägen uppifrån Stockholm enkom för att läsa de gyllene bokstäfverna af min landsmans namn.

HEINRICH HEINE.

JUBELNEKROLOG.

Heinrich Heine firar i dessa dagar ett jubileum. En februarimorgon i Paris för femtio år sedan skildes efter en alltför utdragen och bitter samvaro hans ande från sitt förfallna stofthölje. Enligt meddelande från det spiritistiska lägret skulle den kort därpå upprepade gånger varit synlig i Berlin — en icke illa uttänkt vedergällning för den obotfärdige belackaren af Hohenzollrarnas sandomflutna residens — men då icke den ringaste lilla speglosa anföres som vitsord för den iakttagna andens identitet, måste här föreligga ett misstag på person. Nej, Heinrich Heine hade redan passerat skärselden och fick helt visst utan vidare ceremonier sjunka till ro i sin stamfader Abrahams sköte, där han troligtvis fortsätter att drifva gäck med den rike mannen, denne må nu heta Rothschild eller Meyerbeer . . .

För mig som för andra var en gång Heine den kanoniske lyrikern, kärleksdrömmarnas och vårsvärmeriets enda bemyndigade tolk. Det var ett beständigt

påspädd rus af mänsken och lindblom, af ljufva kval och aningstunga fröjder. Jag kunde icke släppa den röda boken ur min hand och den var skuld till att det förträffliga läroverk, där jag på sista terminen insöp elementarbildning, mången majdag måste umbära min närvaro.

Men till betänkligare ting än skolsjuka förledde mig den olycksalige vissångaren — till diktning, och på tyska, hvilket då syntes mig som versens modersmål, om än ej mitt. Vid sjutton år förärade jag min syster Buch der Lieder (»für die Frauenwelt ausgewählt») i den näpnaste fickupplaga med sötsirliga vignetter och smyckad på försättsbladet af denna hemslöjdade tillägnan:

Wenn des Lebens Raubzahn
in das Herz dich beisst,
wenn sein Eisenarm dich
aus dem Zauber reisst
deiner schönen jugendlichen Träume —
komme hier, und du wirst
Heilung finden und,
herrlich ausgesprochen
von des Dichters Mund,
deine eignen jugendsüssen Träume.

Min syster blef ganska öfverraskad af strofen, och den vittnar verkligen högt och klart om att mina skolkarstudier icke varit förspillda.

Med denna poetiska öfveranstängning var emellertid förtrollningen i det närmaste bruten — den trånsjuka fullmånen ramlade från fästet som en försilfrad

pappskifva, i blomsterångorna mängde sig ett lätt svafvelos och kring de tu unga osaligt sälla, som ensamma befolkat landskapet, myllrade tusen små oregerliga nissar med omotståndligt lustiga djäfvulsgrimaser och graciösa kullerbyttor, under det rymden dallrade af ett klockrent klingande, ondskefullt och smittsamt skratt. Gycklets bjällerkrönte suverän, hånets ettersmorde härskare, vitsarnas mästern, den verkliga Heinrich Heine kom till synes. Som sådan har han följt och fägnat mig genom åren, som sådan står han för mig i denna dag lika fräsch och oupphunden, under det hans älskogskranka ungdomstirili numera behöfver litteraturhistoriens bistånd för att hålla sig i respekt och tröttar öronen som en af alltför många positiv repeterad operaaria.

Ja, gycklaren af Jehovas nåde, den fenomenale hvisselvirtuosen med en näktergal i strupen, är det som nu gör anspråk på vår glada hyllning. Inga solenna miner vid denna minneshögtid, ingen näsduk tryckt mot en fuktig ögonvrå! Det torde icke fattas folk som anser tillfället påkalla en frasdundersalva för »den tappra soldaten i mänsklighetens befrielsekrig» och som subskriberar till den hedersvärja han en gång anhöll att få till sällskap i kistan. Det vore för dryg och allvarsam parad för den dansande och själfsvåldige marodören, som aldrig lydde order och som stack med sitt vapen, den nålhasst skurna gåsfjädern, i fläng bland vänner och fiender, hvarhålst en trofé fanns att vinna, en fana att rispa itu.

En fri och fräck gycklare som han var, lät han sig aldrig infångas af något religiöst parti eller någon politisk sekt eller någon filosofisk akademi. I alla riktningar förblef han en skrattande och lättfotad revolutionär eller — för att vränga ord efter hans egen metod — en *revolutionarr* på egen hand. Ingen »frihet» låg honom så om hjärtat som hans egen — vare detta sagdt till hans evärdeliga beröm. Så kunde han aldrig bli en »gesinnungstüchtig» och dystert tyrannblodtörstig republikan, en fanatiserande tribundemagog, lika litet som miljonär eller professor, om än hans goda hufvud förslog till det förra yrket och hans födgeni till det senare. Han bestämde sig aldrig för ett land, ett folk eller en religion, liksom det bar honom emot att i dikten uppehålla sig längre än en minut i en viss stämning. Som student lät han döpa sig, af verklig praktisk öfvertygelse; men då de påräknade sociala och pekuniära följderna uteblefvo — vattnet verkar det ju icke — ångrade han djupt, att han öfvergifvit sina fäders tro. Han var den borne öfverlöparen, den vandrande, nej den springande juden. Han har efterlämnat icke »samlade verk» utan hopbuntade brottstycken, och då likväl en hel och harmonisk gestalt stiger fram ur denna fragmenthög, beror det på det raffinerade färgsinne, som sammanfogat kostymens skriande brokiga lappar, och på bjälkerkransens alltid lika dårande klockspelsmelodier.

I Düsseldorf vid Rhen var han född, han och denna näktergal som nämnes — jag har icke räknat efter

hur många hundra gånger — i hans skrifter. Den näktergalen är symbol för det tyska hos honom, den nyckfulla romantiska fantasin, det ljuftva poetiska vanvettet, sångargåfvan och sentimentaliteten — själf kunde han ha sagt näktergalenskapen... Han led af ett germanskt hjärtfel, men rästen af honom var tvätt-äkta semitisk.

Eftersom han sålunda intet fosterland ägde, valde han sig två — mindre dugde inte för denne oscillerande ande. Det ena hette Paris och blef hans boplatz under sista hälften af hans lif, det andra kallade han Tyskland och placerade det för säkerhets skull bakom framtidens förhänge — på så vis kunde han utsmycka det med alla Utopias härligheter och vidga det öfver hela klotet. *Hans* »eniga Tyskland» skulle icke vanprydast af republikanska dygder och demokratisk torftighet — det var en olympisk stat, befolkad af ett skönvuxet gudasläkte, »afladt i fri valomfamning», skrudadt i purpur och lifnärddt af nektar och ambrosia. Hur tvillinglikt vårt eget småländska tredje rike, men — var viss om det — med mindre själf full sinnlighet och viner af högre alkoholhalt...

Under det Heine satt i Paris och diktade sina pepprade landsortsprofetior om den unga julimonarkins riskabla piruetter på lina, studerade i Göttingen, det af honom genomhäcklade, från Harzresan »berömdt för sina korfvar och sitt universitet», en reslig yngling af preussisk junkersläkt, jurist liksom Heine och sedermera namnkunnig, fastän icke riktigt som han.

Hur frestas man icke stundom att rucka litet på världshistorien — jag skulle gärna erlagt en mindre afgift, om jag fått skåda dessa bägge som samtida alumner af Georgia Augusta. Det var ju inte många terminer som skilde.

Nåväl, det blef denne junker, denne preussare, denne göttingske jurist, som gaf det stålhvassa och rungande svaret på diktarkåsörens melodiösa rop efter Tysklands Messias. När kejsar Barbarossa ändtligen steg fram ur sitt Kyffhäuser, klef han på i kyrassiärstöfflar. Heines politiska aningsförmåga räckte icke till att förutsäga Bismarck. Det hade dock andra — verkliga statsmän — gjort, innan han begynte profetera, och Goethe — han var en så långsynt väderspåman, att han helt visst kunnat ange riktningen af kejsar Wilhelm II:s mustaschspetsar.

I det tyska riket, Heines väldiga postuma desillusion, lefver trots allt den gycklande sångaren, den frivole frondören kvar i förfärande talrika efterkommande. »Jugend» och »Simplicissimus» affischera sig som hans legitima barn och arfvingar, hundratals följetonister och kritiker röja sin härstamning på en eller annan sidolinje, och hvem kan salig überbrettlen räkna som anherre om icke denne lyriske Pierrot. Jag föredrar dock det gamla välgjorda guldmyntet, fastän halten är misstänkt, framför denna bråte af växelslantar.

En af släkten, teaterrecensenten Alfred Kerr, har utfärdat ett exalteradt upprop om den Heinestat,

som ännu alltjämt fattas i Tysklands friluftsmuseum. Staty! Å nej, hvarför rivalisera med kurfurstarna? Jag röstar för en handshög skrifbordsstatyett, att utdelas till all världens pennfäktare. Det giftigt öfvermodiga löjet, lurande i bronsläpparnas vinklar, skulle straffande möta oss hvar gång vi klotttrat på papperet en alltför osaltad sats. Vänta, snart kommer en privatdocent, kanske rent af från Göttingen, med boken om »Heine als Erzieher».

(Februari 1906.)

108
Mch
F

